

FINANŠU STABILITĀTES PĀRSKATS

2011

SAĪSINĀJUMI

AS – akciju sabiedrība	lr – likviditātes rādītājs
ASV – Amerikas Savienotās Valstis	MFI – monetārā finanšu iestāde
BBUK – Bāzeles banku uzraudzības komiteja	NFS – nebanku finanšu sektors
CRD IV – kapitāla pietiekamības direktīva IV	NGF – Noguldījumu garantiju fonds
CSP – Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde	NGL – Noguldījumu garantiju likums
DENOS – LCD vērtspapīru norēķinu sistēma	NĪ – nekustamais īpašums
EBI – Eiropas Banku iestāde	OIS – procentu likmju mijmaiņas darījums, kur mainīgā likme aprēķināta, izmantojot uz nakti izsniegto kredītu indeksu (<i>Overnight Index Swap</i>)
ECB – Eiropas Centrālā banka	PJA – pret procentu likmju pārmaiņām jutīgie aktīvi
EEZ – Eiropas Ekonomikas zona	PJS – pret procentu likmju pārmaiņām jutīgās saistības
EFSF – Eiropas Finanšu stabilitātes fonds (<i>European Financial Stability Facility</i> ; EFSF)	RIGIBOR – latu starpbanku kredītu procentu likmju indekss (<i>Riga interbank offered rate</i>)
EK – Eiropas Komisija	ROA – aktīvu atdeve
EKS – Latvijas Bankas elektroniskā klīringa sistēma	ROE – kapitāla atdeve
EONIA – eiro uz nakti izsniegto kredītu vidējais indekss (<i>Euro overnight index average</i>)	RSA – riska svērtie aktīvi
ES – Eiropas Savienība	SAMS – Latvijas Bankas starpbanku automatizētā maksājumu sistēma
EURIBOR – eiro starpbanku kredītu procentu likmju indekss (<i>Euro interbank offered rate</i>)	SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību
FKTK – Finanšu un kapitāla tirgus komisija	SVF – Starptautiskais Valūtas fonds
FRS – ASV Federālo rezervju sistēma	VaR – maksimālie gaidāmie zaudējumi noteiktā laika posmā ar noteiktu varbūtību (<i>Value-at-Risk</i>)
GAP – pārcenošanas starpība jeb PJA un PJS starpība	VID – Valsts ieņēmumu dienests
IKP – iekšzemes kopprodukts	
KPR – kapitāla pietiekamības rādītājs	
LCD – Latvijas Centrālais depozitārijs	

Aprēķinot ROE, KPR, pirmā līmeņa KPR, atklāto valūtas pozīciju, FKTK noteikto likviditātes rādītāju, kā arī likviditātes un kredītriska jutīguma un stresa testu rezultātu un valūtas un procentu likmju riska jutīguma analīzes rezultātus, netiek iekļauti Latvijas Republikā reģistrēto ārvalstu kredītiestāžu filiāļu dati.

Izdevumā "Finanšu Stabilitātes Pārskats" izmantoti CSP, FKTK, LURSOFT (Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datubāzes), LCD, Nodarbinātības valsts aģentūras, Reuters, SIA "Latvio", SIA "Ober Haus Real Estate Latvia", SIA "Arco Real Estate", SIA "Rent in Riga", ECB, Eiropas Kopienų Statistikas biroja Eurostat, Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas, Valsts zemes dienesta, Valsts kases un Latvijas Bankas dati.

Sagatavojot grafiskos attēlus un tabulas, izmantoti Bloomberg (1.–3. un 30. att.), attiecīgo valstu centrālo banku un/vai Latvijas Bankas (1.3., 1.4., 5., 5.1., 7., 8., 10., 11., 15., 20., 21., 23.–25., 28., 29., 45., 49.–56. att.), SIA "Arco Real Estate" (1.1. att.), SIA "Latvio" (1.1., 1.3. un 1.4. att.), SIA "Ober Haus Real Estate Latvia" (1.1. att.), SIA "Rent in Riga" (1.2.–1.4. att.), Latvijas Bankas organizētās kredītiestāžu veiktās kreditēšanas aptaujas (2.1.–2.9. att.), CSP (4., 6., 9., 10., 12.–14., 45. un 46. att.), ECB (5.1. att.), Reuters (5.1. att.), FKTK (5.1., 16.–19., 26., 30.–32., 35., 38., 39., 45., 47., 48. att. un 1. tabula) un Nodarbinātības valsts aģentūras (9. att.) dati un Latvijas Bankas aprēķini, t.sk. pamatojoties uz FKTK datiem (22., 27., 33., 34., 36., 37., 40.–44. att. un 2.–5. tabula).

Grafiskajos attēlos uzrādītie skaitļi ir noapaļotas vērtības.

"Finanšu Stabilitātes Pārskatā" analizēta un novērtēta Latvijas finanšu sistēmas darbība un riski, īpašu uzmanību pievēršot kredītiestāžu darbībai, balstoties uz informāciju un datiem līdz 2011. gada 31. decembrim. Prognozes balstītas arī uz jaunākajiem datiem.

Figūriekavās norādīts iepriekšējā gada atbilstošā perioda rādītājs.

SATURS

KOPSAVILKUMS	3
1. KREDĪTIESTĀŽU DARBĪBAS MAKROFINANŠU VIDE	5
1.1. Ārējā makrofinanšu vide	5
1.2. Iekšzemes makrofinanšu vide	7
1.2.1. Makroekonomiskā un finanšu attīstība	7
1.2.2. Kredītiestāžu klientu finansiālā ievainojamība	10
1.2.2.1. Mājsaimniecību finansiālā ievainojamība	10
1.2.2.2. Nefinanšu sabiedrību finansiālā ievainojamība	12
1. ielikums. Latvijas NĪ tirgus	13
2. KREDĪTIESTĀŽU SEKTORA ATTĪSTĪBA UN FINANSIĀLAIS STĀVOKLIS	16
2.1. Kredītu dinamika un kredītu kvalitāte	16
2. ielikums. Kredītiestāžu aptauja par nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību kredītēšanu	19
2.2. Pelnītspēja	22
2.3. Kapitalizācija	25
3. ielikums. CRD IV ieviešana un kapitāla prasības	26
2.4. Finansējuma un likviditātes risks	28
4. ielikums. Noguldītāju aizsardzības mehānisma izmantošana	31
2.5. Tirgus risks	31
2.5.1. Kredītiestāžu valūtas risks	31
2.5.2. Kredītiestāžu procentu likmju risks	33
2.6. Kredītiestāžu šoku absorbētspēja	36
5. ielikums. Latvijas kredītiestāžu finanšu stresa indekss	39
6. ielikums. Latvijas kredītiestāžu darbības regulējuma būtiskākās pārmaiņas	40
3. NEBANKU FINANŠU SEKTORA ATTĪSTĪBA	41
4. FINANŠU INFRASTRUKTŪRA	45
4.1. Maksājumu sistēmas	45
4.2. Vērtspapīru norēķinu sistēmas	49
PIELIKUMS. Kredītiestāžu darbības rādītāji	53

KOPSAVILKUMS

2011. gadā, veiksmīgi attīstoties tautsaimniecībai, Latvijas finanšu sektora sistēmiskie riski mazinājās. Tomēr krīzes sekas vēl nav pilnībā pārvarētas, un iespējama ārējo risku saasinājums var vājināt kredītešanas atveseļošanos un paaugstināt kredītrisku un peļnītspējas risku, kurus savukārt pastiprina aizņēmēju, īpaši mājsaimniecību, traušlā maksātspēja. Kredītiestāžu spēja absorbēt šokus joprojām saglabājas augsta.

Ekonomiskā izaugsme veicinājusi finanšu sektora nostiprināšanos. 2011. gadā gan Latvijas tautsaimniecība kopumā, gan kredītiestāžu sektors turpināja atlabt un nostiprināties, neraugoties uz ārējās makrofinanšu vides pasliktināšanos 2. pusgadā un AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšanu novembrī. Eksporta un investīciju virzīta tautsaimniecība auga straujāk, nekā prognozēts. Uzlabojās valsts fiskālā pozīcija, situācija darbaspēka tirgū un uzņēmumu finansiālais stāvoklis. Decembrī tika noslēgta SVF un EK palīdzības programma un Latvijas valdība veiksmīgi atsāka aizņemties starptautiskajos finanšu tirgos. Pozitīvās tendences atspoguļojās labākos kredītiestāžu darbības rezultātos – lēnām uzlabojās kredītiestāžu kredītportfeļa kvalitāte un peļnītspēja, sāka atjaunoties nefinanšu sabiedrību kredītu pieprasījums, kredītiestādes sāka aktīvāk kreditēt nefinanšu sabiedrības un auga ne-MFI privātā sektora noguldījumi.

Turpinās kredītportfeļa samazināšanās, pakāpeniski uzlabojas tā kvalitāte. Tomēr ar vienu veiksmīgas ekonomiskās izaugsmes gadu nepietiek, lai mājsaimniecību un nefinanšu sabiedrību maksātspēja pēc krīzes kļūtu stabila, kredītu pieprasījums – dinamisks un kopējās tautsaimniecības un kredītiestāžu nākotnes attīstības izredzes – pārliecinošas. Lai gan aizņēmēju maksātspējas riski mazinās un nefinanšu sabiedrību finanšu rādītāji un kredītiestāžu kredītportfeļa kvalitāte uzlabojas, tomēr aizņēmēju, īpaši mājsaimniecību, maksātspējas palielināšanās ir lēna un parāda slogs – joprojām augsts. Turklāt pēdējās kredītiestāžu aptaujas liecina, ka kredītiestāžu kredītu standartu atvieglošanas tendences, līdzīgi kā citur Eiropā, vairs neturpinājās. Iekšzemes kredītportfelis gan mājsaimniecību, gan nefinanšu sabiedrību sektorā turpināja sarukt. To veicināja privātā sektora parāda samazināšana, aizņēmējiem atmaksājot kredītus un kredītiestādēm aktīvāk norakstot bezcerīgos kredītus. Gaidāms, ka 2012. gadā kopējais kredītiestāžu iekšzemes kredītportfelis vēl turpinās sarukt: kredītiestāžu sektora un ne-MFI privātā sektora attīstību ierobežos augstais slikto parādsaistību apjoms, konservatīvā kredītpolitika, kā arī aizņēmēju traušlā maksātspēja.

Kredītiestāžu sektora finansējumā aug ne-MFI privātā sektora noguldījumu loma. Līdz ar kopējā kredītportfeļa sarukumu, tāpat kā 2011. gadā, gaidāms, ka turpināsies kredītu atmaksa Ziemeļvalstu mātesbankām un pieaugs ne-MFI privātā sektora noguldījumu nozīme Latvijas kredītiestāžu finansējumā. Savukārt ilgāka termiņa resursu pieejamība un cena noteiks kredītešanas nosacījumus iekšzemes tirgū. Lielāks finansējuma risks joprojām saglabājas tām kredītiestādēm bez mātesbanku finansējuma, kuru kredītportfeļi tiek finansēti ar ne-MFI privātā sektora noguldījumiem ar īsu atmaksas termiņu un kuru darbība balstīta uz nerezidentu apkalpošanu. Turklāt nestabilā situācija Eiropas finanšu tirgos neatvieglo šo kredītiestāžu iespēju gūt MFI finansējumu ārvalstu finanšu tirgos.

2011. gada novembrī sakarā ar AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšanu pirmo reizi Latvijas vēsturē tika iedarbināts NGL iestrādātais noguldītāju aizsardzības mehānisms. Garantēto noguldījumu izmaksa AS "Latvijas Krājbanka" klientiem tika nodrošināta visai operatīvi, tādējādi, lai arī tās darbības apturēšana uz laiku mazināja noguldītāju uzticību, kredītiestāžu sektora stabilitāte netika būtiski ietekmēta un kopējais ne-MFI privātā sektora noguldījumu atlikums jau decembrī pieauga.

Finanšu sektora attīstības sistēmiskie riski 2012. gadā pamatā balstās ārējā vidē. Latvijas turpmākās ekonomiskās attīstības un finanšu stabilitātes galvenais sistēmiskā riska un nenoteiktības avots ir eiro zonas valsts parāda krīze un ar to saistītā negatīvā

ietekme uz Eiropas finanšu sistēmu. Risks, ka līdz ar eiro zonas valsts parāda krīzes iespējamo saasināšanos un kredītešanas palēnināšanos Eiropā ārējais pieprasījums varētu kristies straujāk, nekā prognozēts, ir būtiskākais risks tam, ka Latvijas tautsaimniecības izaugsme varētu būt lēnāka, nekā paredzēts bāzes scenārijā, tādējādi radot arī paaugstinātu kredītiestāžu sektora kredītrisku un pelnītspējas risku.

Nenoteiktības apstākļos papildu riskus rada tas, ka nefinanšu sabiedrību un īpaši mājsaimniecību maksātspēja joprojām ir traušļa un uzkrātais kavēto kredītu apjoms – liels. Ja ārējo faktoru ietekmē tautsaimniecībā būtu recesija, aizņēmēju rezerves absorbēt papildu finanšu sarežģījumus būtu ierobežotas un kredītiestāžu kredītu, īpaši restrukturizēto kredītu, portfeļa kvalitāte, pelnītspēja un turpmākās kredītešanas izredzes pasliktinātos.

Vienlaikus finansējuma risks sistēmiskā līmenī varētu būtiski paaugstināties tikai ārējās vides krasas pasliktināšanās gadījumā, ja tiktu ļoti nopietni iedragāta rezidentu un nerezidentu noguldītāju uzticība kredītiestāžu sektoram un ja ilgstoši un būtiski tiktu ietekmētas mātesbanku finansējuma iespējas tirgos. Pašlaik šāda varbūtība nav augsta.

Viens no vidēja termiņa riskiem attiecībā uz finanšu sektora dinamiskas attīstības un veselīgas kredītešanas iespējām ir risks, ka netiktu veiktas nepieciešamās reformas, kas nodrošinātu tautsaimniecības konkurētspējīgu un ilgtspējīgu attīstību, un ka šādu reformu neveikšanas gadījumā ieilgtu aizņēmēju kredītspējas vājums un varētu saglabāties ierobežotas kredītiestāžu iespējas pelnīt, aktīvāk un drošāk kredītējot.

Kredītiestāžu spēja absorbēt šokus joprojām saglabājas augsta. Kredītiestāžu kapitalizācija 2011. gadā būtiski pieauga un vidējais KPR vairāk nekā divas reizes pārsniedza minimālās regulējošās kapitāla prasības. Arī kredītriska stresa testu rezultāti liecina, ka kredītiestāžu kopējā kredītriska šoku absorbētspēja 2011. gadā nostiprinājās un gada beigās bija augsta. Stresa testi liecina, ka arī 2012. gadā kredītiestādes spēs izturēt šokus, kas varētu rasties negatīva tautsaimniecības attīstības scenārija gadījumā un riskanto kredītu radīto papildu zaudējumu dēļ. Kredītiestāžu sektora kapitāla bāze ir pietiekama, lai kredītiestādes varētu palielināt nepieciešamo uzkrājumu apjomu bez papildu kapitāla piesaistīšanas.

Ņemot vērā AS "Parex banka", kas pilnā mērā vairs nepilda kredītiestādes funkcijas, un AS "Latvijas Krājbanka", kuras darbība novembrī tika apturēta, kredītiestāžu sektors 2011. gadu noslēdza ar peļņu. Turklāt finansiālās darbības peļņa salīdzinājumā ar 2010. gadu palielinājās. Tomēr nozīmīgu peļņas daļu veidoja uzkrājumu samazināšanas ienākumi, kas nav ilgtspējīgs ienākumu avots, tāpēc kredītiestādēm jāturpina samazināt izdevumus un jārod papildu peļņas avoti. Gaidāms, ka 2012. gadā kredītiestāžu pelnītspēju veicinās augstā kredītu un noguldījumu procentu likmju starpība, kavēto kredītu īpatsvara sarukums kredītportfelī (saskaņā ar bāzes scenāriju), izdevumu uzkrājumiem nedrošiem parādiem turpmāks samazinājums un iepriekš veiktā izdevumu optimizācija. Savukārt negatīvi kredītiestāžu peļņas apjomu ietekmēs kredītportfeļa turpmāks sarukums, kā arī finanšu stabilitātes nodevas un NGF maksājumu palielināšana.

Ņemot vērā potenciālos riskus, kredītiestādēm jāturpina uzmanīgi pārraudzīt kredītu kvalitāti un konservatīvi vērtēt nepieciešamo uzkrājumu līmeni. Potenciālos riskus ievērojot, veicami arī pasākumi, lai kredītiestāžu bilanci mazinātu slikto parādu īpatsvaru un attīstītu ilgtermiņa resursu piesaistīšanas instrumentus.

1. KREDĪTIESTĀŽU DARBĪBAS MAKROFINANŠU VIDE

2011. gadā kredītiestāžu darbības ārējās un iekšējās makrofinanšu vides attīstība bija nevienmērīga. No vienas puses, ārējais pieprasījums galvenajās tirdzniecības partnervalstīs bija samērā augsts un Latvijas ekonomiskā izaugsme bija veiksmīga. Par to liecināja arī labāks Latvijas kredītiestāžu sektora sniegums. Tomēr 2. pusgadā līdz ar eiro zonas valsts parāda krīzes saasināšanos nozīmīgi pieauga ārējie izaugsmes un finanšu stabilitātes riski. Tas savukārt palielina Latvijas tautsaimniecības izaugsmes risku, tādējādi radot arī paaugstinātu kredītrisku un pelnītspējas risku Latvijas kredītiestādēm un kavējot tautsaimniecības izaugsmei nepieciešamo kredītesaņas atjaunošanos. Vienlaikus aizņēmēju, īpaši mājsaimniecību, iespējas absorbēt papildu finansiālus sarežģījumus ir ierobežotas.

1.1. Ārējā makrofinanšu vide

2011. gada 2. pusgadā ārējie riski būtiski pieauga. Makroekonomisko atveseļošanas un stabilizāciju pasaules un ES finanšu tirgos, kas bija vērojama 2010. gadā un 2011. gada 1. pusgadā, atkal nomainīja paaugstināts stress un nenoteiktība. Fiskālās situācijas saasināšanās atsevišķās eiro zonas valstīs pārauga visaptverošā valsts parāda krīzē ar nopietniem sistēmiskiem draudiem ES finanšu stabilitātei un izaugsmei kā Eiropā, tā arī citos pasaules reģionos.

Nenoteiktība, paaugstinātie finanšu sektora riski, kredītiestāžu saistību samazināšanās tendence, fiskālā konsolidācija un augstākas valsts parāda refinansēšanas izmaksas noteiks to, ka 2012. gadā eiro zonas tautsaimniecību gaida mērena recesija un ES ekonomiskā izaugsme vidēji būs nulles līmenī. Arī pasaules ekonomiskā izaugsme būs lēnāka, nekā prognozēts. Vienlaikus izaugsme Latvijas galvenajās tirdzniecības partnervalstīs Eiropā un ārpus tās, kā arī Latvijas lielāko mātesbanku mītnes zemēs Zviedrijā un Norvēģijā, lai arī vājāka nekā pirms gada, tomēr kopumā saglabāsies pozitīva un augstāka nekā vidēji ES. Tas saskaņā ar bāzes scenāriju ļauj cerēt arī uz eksporta kāpumu, IKP izaugsmes (kaut arī lēnākas) turpināšanos Latvijā un ierobežotu ietekmi uz kredītiestāžu darbības riskiem.

Ņemot vērā, ka Latvijas kredītiestādēm irniecīgi ieguldījumi eiro zonas valstu riskantajos parāda vērtspapīros, Latvijas kredītiestādes atmaksājušas sindicētos kredītus un Latvijas lielākās mātesbankas atšķirībā no daudzu citu Eiropas valstu kredītiestādēm pašlaik neizjūt nopietnas finansējuma grūtības, ārējās vides negatīvā ietekme uz Latvijas finanšu sistēmu var galvenokārt izpausties tieši ārējā pieprasījumā un ekonomiskajā izaugsme, ietekmējot aizņēmēju kredītspēju, kas jau tā ir trausla. Turklāt kredītiestādes un aizņēmēji vēl nav pilnībā pārvarējuši iepriekšējās krīzes sekas. Taču situācijas stabilizēšanās ārējos finanšu tirgos ir svarīga, lai Latvijas kredītiestādēm bez mātesbanku finansējuma būtu iespēja par saprātīgu cenu atsākt piesaistīt finanšu līdzekļus ārvalstu tirgos un dažādot savu finansējumu.

Tā kā riski Eiropā ir paaugstināti un pastāv varbūtība, ka recesijas draudus var pastiprināt valsts parādu krīzes saasināšanās un straujāka, nekā gaidīts, kredītesaņas samazināšanās, svarīgākais risks ir tas, ka arī Latvijas tirdzniecības partnervalstīs un Latvijā izaugsme var būt mazāka, nekā paredzēts bāzes scenārijā. Tāpēc pastāv iespēja, ka Latvijas kredītiestāžu kredītrisks un pelnītspējas risks paaugstināsies. Līdzīgi kā citur Eiropā, atkal var pavājināties kredītesaņas izredzes.

Eiro zonas fiskālās problēmas, Eiropas finanšu institūciju riski un ekonomiskās izaugsmes izredzes ir savstarpēji cieši saistītas jomas, kas ietekmē viena otru. Tāpēc ir svarīgi, kā turpmāk tiks risināta eiro zonas valsts parāda krīze un kā attīstīsies Eiropas finanšu tirgi un ES kredītiestāžu sektora riski, jo tas noteiks arī ārējo pieprasījumu un tautsaimniecības dalībnieku noskaņojumu.

Valsts parāda krīze, kura sākumā tika uzskatīta tikai par atsevišķu eiro zonas valstu problēmu, 2011. gada 2. pusgadā jau skāra lielāko daļu eiro zonas valstu. Gada beigās lielākajai daļai eiro zonas valstu 5 gadu ASV dolāros emitētā valsts parāda kredītriska

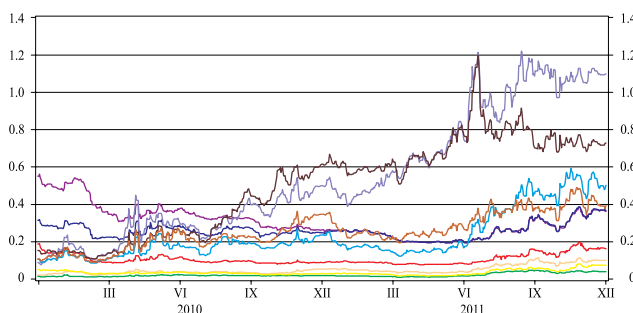
apdrošināšanas prēmija pārsniedza 200 bāzes punktu (sk. 1. att.). Valsts parāda vērtspapīru ienesīguma līmenis pieauga ne tikai valstīs, kurās tiek īstenotas atbalsta programmas (Grieķijā, Īrijā un Portugālē), un citās fiskālā ziņā ievainojamākās valstīs (Itālijā, Spānijā un Kiprā), bet arī valstīs, kuras līdz šim tika uzskatītas par stabilām (sk. 2. att.).

1. attēls

5 GADU ASV DOLĀROS EMITĒTĀ VALSTS PARĀDA KREDĪTRISKA APDROŠINĀŠANAS PRĒMIJA

(tūkst. bāzes punktu)

Latvija
Lietuva
Igaunija
Portugāle
Īrija
Itālija
Spānija
Vācija
Norvēģija
Zviedrija

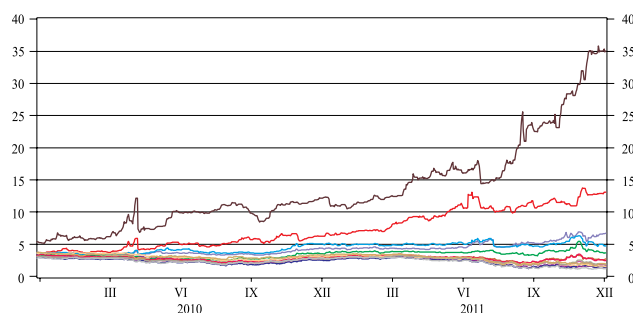

2. attēls

VALDĪBAS 10 GADU OBLIGĀCIJU PEĻŅAS LIKMES

(%)

ASV
Vācija
Portugāle
Itālija
Grieķija
Spānija
Francija
Nīderlande
Beļģija
Austrija
Lielbritānija
Somija
Zviedrija
Norvēģija

Valsts parāda krīzes sistēmisko raksturu atspoguļo arī tās negatīvā ietekme uz Eiropas kredītiestādēm. Valsts riska pieaugums nelabvēlīgi ietekmējis kredītiestāžu finansējuma pieejamību un cenu. Vispārējā uzticības krīze paralizēja finanšu tirgus dalībnieku aktivitāti, būtiski mazinot kā ilgtermiņa, tā arī īstermiņa finansējuma pieejamību, īpaši samērā nelielajām eiro zonas kredītiestādēm, kā arī kredītiestādēm parādu vissmagāk nomāktajās eiro zonas valstīs.

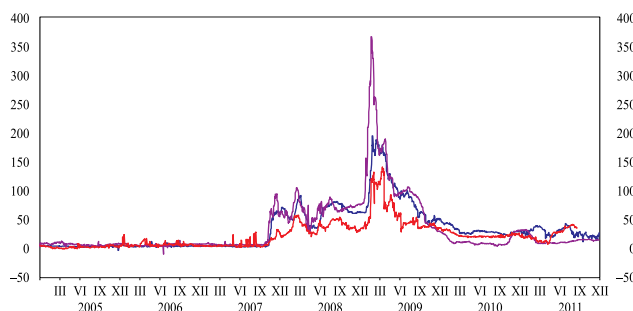
2011. gada beigās īstermiņa finansējuma tirgos resursu cena tuvojās līmenim, kas tika sasniegts 2008. gada beigās pēc *Lehman Brothers* bankrota (sk. 3. att.). Būtiski sadārdzinājās arī eiro zonas kredītiestādēm tradicionāli svarīgā ASV dolāros denominētā finansējuma cena. Daži finansējuma kanāli uz laiku tika pilnīgi slēgti (piemēram, ASV naudas tirgus fondi 2. pusgadā gandrīz pilnībā pārtrauca atsevišķu eiro zonas valstu kredītiestāžu finansēšanu).

3. attēls

NAUDAS TIRGUS NENODROŠINĀTO UN BEZRISKA DARĪJUMU PROCENTU LIKMJU STARPĪBAS

(bāzes punktos)

3 mēnešu EURIBOR un OIS procentu likmju starpība (eiro)
3 mēnešu LIBOR USD un OIS procentu likmju starpība (ASV dolāros)
3 mēnešu STIBOR un OIS procentu likmju starpība (Zviedrijas kronās)

Eiropas kredītiestāžu finansējuma piesaistes problēmas veicināja ne tikai kredītiestāžu likviditātes un finansējuma riska, bet arī pārmērīgas kredītiestāžu saistību mazināšanas riska pieaugumu. ECB 2012. gada janvāra kredītiestāžu veiktās kredītēšanas aptaujas rezultāti liecina par stingrāku kredītu standartu piemērošanu un jaunu kredītu mazāku pieejamību nefinanšu sabiedrībām un mājāsaimniecībām. Turklāt gaidāms, ka kredītiestāžu

saistību mazināšanas procesi varētu skart kredītiestāžu un izaugsmi arī vairākās Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstīs, kuru kredītiestāžu sektoros nozīmīgu vietu ieņem eiro zonas valstu mātesbankas.

Ne mazāk aktuāla ir arī ES kredītiestāžu kapitāla pietiekamības problēma, ko var saasināt iespējamā kredītu kvalitātes pasliktināšanās eiro zonas recesijas dēļ. Paaugstināta finanšu stresa apstākļos kredītiestādēm piesaistīt jaunu kapitālu ir grūti. Tas savukārt vēl vairāk veicina kredītiestāžu pārmērīgas saistību mazināšanas riska pieaugumu.

Eiro zonas kredītiestāžu likviditātes problēmas 2011. gada nogalē atviegloja ECB un valstu centrālo banku veiktie ārkārtas pasākumi. Vislielākā ietekme uz situāciju tirgū bija 3 gadu likviditātes operācijām, kuru rezultātā ECB eiro zonas kredītiestādēm 2011. gada decembrī un 2012. gada februārī kopumā aizdeva vairāk nekā 1 trlj. eiro. Likviditātes problēmu palīdzēja novērst arī citi ECB ārkārtas pasākumi – obligāto rezervju normas pazemināšana no 2% līdz 1%, ķīlas nosacījumu atvieglošana, ilgtermiņa operāciju rīkošana, kā arī vairākkārtīga termiņa pagarināšana izsoles procedūrai, kas ļauj eiro zonas kredītiestādēm no ECB aizņemt finansu līdzekļus neierobežotā apjomā. Akūtā ASV dolāru likviditātes problēma eiro zonas kredītiestāžu sektorā 2011. gada 2. pusgadā tika risināta, sešām pasaules nozīmīgākajām centrālajām bankām (FRS, ECB, Anglijas Bankai, kā arī Kanādas, Šveices un Japānas centrālajām bankām) vienojoties par ASV dolāru mijmaiņas operāciju atjaunošanu un to izmaksu samazināšanu.

Lai gan īstermiņā šie ārkārtas pasākumi spēja būtiski stabilizēt tirgu, tomēr vidējā termiņā riski joprojām saglabājas augsti un spriedze mazināta tikai daļēji. Situāciju ES finanšu sektorā joprojām raksturo augsta nenoteiktība un svārstības. Valsts parāda finansēšanas un apdrošināšanas izmaksas vairākās eiro zonas valstīs joprojām ir augstas. 2011. gada beigās *Standard & Poor's* un *Moody's* virknei eiro zonas valstu un EFSF samazināja kredītreitingus. Joprojām saglabājas bažas arī par to, ka turpmāk valsts parāda pārfinansēšanas problēmas var aktualizēties ne tikai Grieķijā, bet arī citās ievainojamākajās eiro zonas perifēriskajās valstīs, kas var nelabvēlīgi ietekmēt finanšu tirgu. Tādējādi eiro zonas valsts parāda problēmas un kredītiestāžu sektora finanšu stāvoklis arvien paliek viens no nenoteiktības avotiem, kas kavē ekonomisko izaugsmi visā ES, t.sk. arī Latvijā.

1.2. Iekšzemes makrofinanšu vide

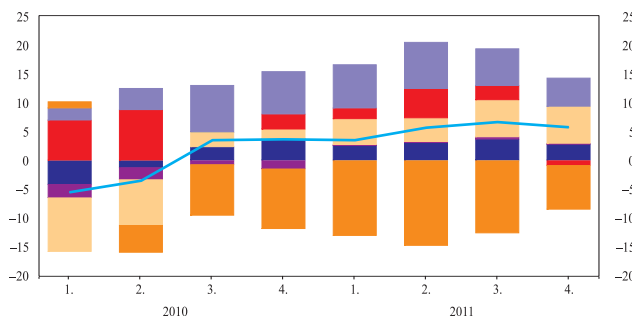
1.2.1. Makroekonomiskā un finanšu attīstība

2011. gadā Latvijas tautsaimniecības izaugsmi galvenokārt noteica eksports, ko savukārt veicināja gan atjaunotā konkurētspēja un investīcijas, gan pietiekami augstais pieprasījums galvenajās tirdzniecības partnervalstīs. Ienākumu pieaugums eksporta nozarēs sekmēja arī uz iekšējo tirgu vērsto nozaru attīstību, tāpēc IKP pieaugums 2011. gadā sasniedza 5.5% (sk. 4. att.).

4. attēls

IKP PIEAUGUMS UN TĀ KOMONENTU DEVUMS KOPĒJĀ PIEPRASĪJUMA REĀLAJĀ GADA PIEAUGUMĀ
(procentu punktos)

- Privātais patēriņš
- Preču un pakalpojumu imports (–)
- Kopējā pamatkapitāla veidošana
- Pārmaiņas krājumos
- Preču un pakalpojumu eksports
- Sabiedriskais patēriņš
- IKP pieaugums (%)

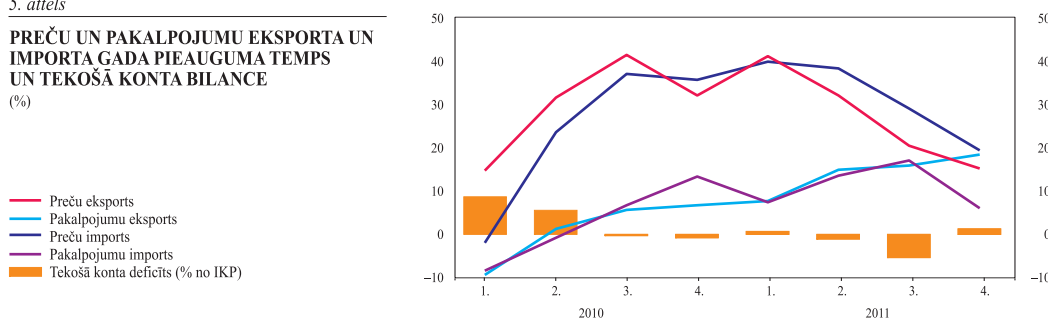
Par ekonomisko izaugsmi liecināja labāki uzņēmumu finanšu rādītāji un kredītportfeļa kvalitātes pakāpeniska uzlabošanās, kā arī nefinanšu sabiedrību kredītu pieprasījuma neliels pieaugums. Tomēr 2. pusgadā, vājinoties ārējam pieprasījumam, eksporta temps

pamazām palēninājās. Arī turpmāk ārējie faktori lielā mērā noteiks gan eksporta, gan visas tautsaimniecības un tādējādi arī finanšu sektora attīstību¹.

Importam augot mazliet straujāk nekā eksportam (sk. 5. att.), maksājumu bilances tekošā konta deficīts 2011. gadā nedaudz palielinājās – līdz –1.2% no IKP. Tomēr tekošā konta deficīta līmenis joprojām saglabājas neliels, norādot uz to, ka tautsaimniecība ir krietni sabalansētāka nekā pirmskrīzes periodā. Turklāt aptuveni 2/3 importa noteica starppatēriņa un kapitāla preču ievedums eksporta produkcijas ražošanai nepieciešamo investīciju veikšanai.

5. attēls

PREČU UN PAKALPOJUMU EKSPORTA UN IMPORTA GADA PIEAUGUMA TEMPS UN TEKOŠĀ KONTA BILANCE
(%)

2011. gadā investīcijas ievērojami palielinājās, straujāk augot tieši produktīvajiem ieguldījumiem – pusi no nefinanšu investīcijām veidoja ieguldījumi rūpniecībā un transporta nozarē. Īpaši strauji pieauga investīcijas iekārtās un mašīnās, arī infrastruktūrā. Investīciju kāpumu nodrošināja gan ES fondu līdzekļu finansētie investīciju projekti, gan iekšzemes lielo nefinanšu sabiedrību investīcijas un konkurētspējīgo projektu kreditēšanas atjaunošanās. Arī ārvalstu tiešās investīcijas 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu četrkārsējās. Uzņēmējdarbības vides pievilcību vairoja arī starptautisko kredītreitingu aģentūru veiktā Latvijas novērtējuma uzlabošanās.

Iekšzemes privātā patēriņa pieaugums 2011. gadā bija mērens. Privātā patēriņa atjaunošanās norisēja lēni vājās pirktspējas un augstā parāda līmeņa dēļ. Mājsaimniecību parāds gan turpināja sarukt, taču mājsaimniecību kredītu pieprasījums saglabājās zems un mājsaimniecībām izsniegto kredītu kvalitāte uzlabojās lēni. Lai gan nodarbinātības un vidējās darba samaksas kāpums nodrošināja rīcībā esošo ienākumu palielināšanos, paaugstinātās nodokļu likmes un cenu (īpaši pārtikas un energoresursu) kāpums ierobežoja iedzīvotāju pirktspējas uzlabošanos – reālās neto darba samaksas pieaugums bija tikai 0.1%. Arī bezdarba līmenis, lai arī zemāks nekā 2011. gada sākumā, joprojām saglabājās augsts. Vēl arvien bija visai augsts ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars un strukturālā neatbilstība starp darba tirgus piedāvājumu un pieprasījumu. Paredzams, ka 2012. gadā bezdarbs samazināsies lēnāk nekā iepriekšējā gadā un reālās neto darba samaksas kāpums būs niecīgs. Tādējādi būtiskas mājsaimniecību maksātspējas un privātā patēriņa pārmaiņas vēl nav gaidāmas.

Aizņēmēju maksātspēju 2011. gadā negatīvi ietekmēja patēriņa un ražošanas izmaksu pieaugums (attiecīgi 4.4% un 7.7%), ko savukārt pamatā izraisīja ārējie faktori (energoresursu un pārtikas sadārdzināšanās pasaules tirgos) un nodokļu likmju paaugstināšana (sk. 6. att.)². Paredzams, ka 2012. gadā inflācijas spiediens būs mazāks, un to augšupvērst varētu vien lielāks energoresursu cenu kāpums³.

Straujāka ekonomiskā izaugsme un fiskālās konsolidācijas pasākumi (galvenokārt ieņēmumi sakarā ar atsevišķu nodokļu likmju palielināšanu) noteica, ka 2011. gadā valsts konsolidētā kopbudžeta deficīts bija mazāks, nekā prognozēts (3.1% no IKP saskaņā ar

¹ Latvijas Bankas aktuālo IKP prognozi sk. 2012. gada aprīļa "Makroekonomisko Norišu Pārskatā".

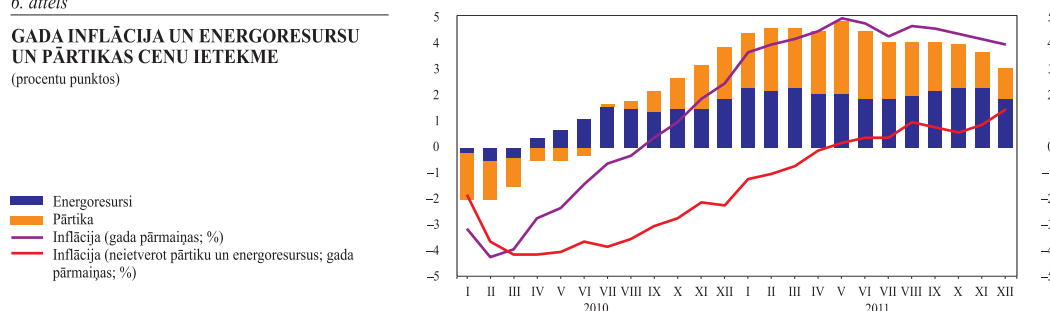
² PVN pamatlīkme tika palielināta par 1 procentu punktu (līdz 22%), bet samazinātā PVN likme – par 2 procentu punktiem (līdz 12%). Iedzīvotājiem piegādātās elektroenerģijas un dabasgāzes samazināto PVN likmi aizstāja pamatlīkme. Tika paaugstināta degvielas, alkohola un tabakas akcīzes nodokļa likme, kā arī siltumenerģijas ražošanai izmantotās dabasgāzes akcīzes nodokļa likme.

³ Latvijas Bankas aktuālo inflācijas prognozi sk. 2012. gada aprīļa "Makroekonomisko Norišu Pārskatā".

naudas plūsmas principu un 3.5% no IKP saskaņā ar uzkrāšanas principu). Arī valdības kopējais parāds 2011. gadā samazinājās (līdz 42.7% no IKP). Svarīgi, ka 2011. gada nogalē tika veiksmīgi noslēgta SVF un EK palīdzības programma un uzsākta fiskālās disciplīnas likuma sagatavošana, kas novērsīs iespēju atgriezties pie procikliskas budžeta politikas. Gaidāms, ka 2012. gadā valsts budžeta deficīts saskaņā ar uzkrāšanas principu nepārsniegs 2.5% no IKP.

6. attēls

GADA INFLĀCIJA UN ENERGORESURSU UN PĀRTIKAS CENU IETEKME (procentu punktos)

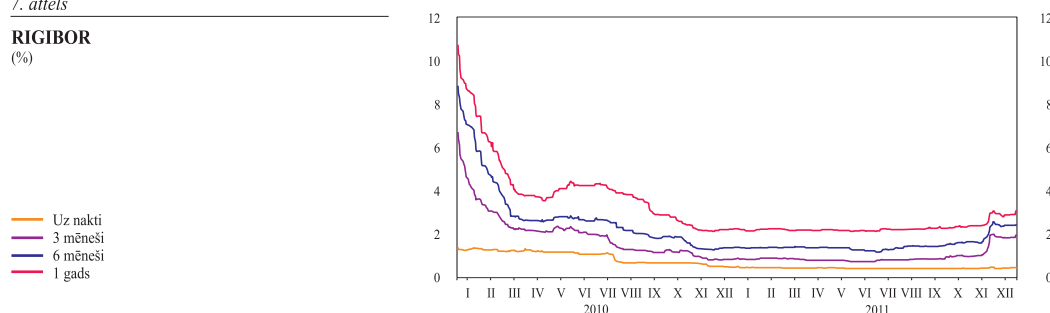

Latvijas valdība veiksmīgi atsāka aizņemties starptautiskajos finanšu tirgos⁴. Tas bija svarīgi, jo Latvijai nākamajos gados būs jāsāk atmaksāt starptautisko aizdevēju piešķirtos kredītus un jāturpina finansēt budžeta deficītu, kas gan pamazām tiek un tiks samazināts. Arī kredītiestādēm tas bija pozitīvs signāls, jo palielinājās to potenciālās iespējas aizņemties starptautiskajos tirgos. Vienlaikus eiro zonas valsts parāda krīzes saasināšanās 2011. gada beigās palielināja Latvijas, līdzīgi kā daudzu citu Eiropas valstu, kredītriska novērtējumu (sk. 1. att.) – 5 gadu ASV dolāros emitētā valsts parāda kredītriska apdrošināšanas prēmija Latvijai 2011. gadā pieauga no 265 līdz 365 punktiem. To galvenokārt noteica ārējo faktoru pārmaiņas.

Neraugoties uz notikumiem ārvalstu finanšu tirgos, situācija iekšzemes finanšu tirgū 2011. gadā kopumā bija salīdzinoši stabila, izņemot gada beigas, kad saistībā ar AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšanu starpbanku procentu likmju līmenis īslaicīgi palielinājās par nepilnu procentu punktu. Līdz novembra vidum, kad tika apturēta šīs kredītiestādes darbība, starpbanku procentu likmju līmenis saglabājās stabils un zems (sk. 7. att.), un 2012. gada pirmajos mēnešos 6 mēnešu RIGIBOR pat noslīdēja zem attiecīgā termiņa EURIBOR un EONIA.

7. attēls

RIGIBOR (%)

Vienlaikus kredītiestāžu likviditātes pārpalikums 2011. gadā samazinājās. Decembrī noguldījumu iespējas uz nakti un uz 7 dienām vidējais atlikums Latvijas Bankā bija 309.0 milj. latu {922.6 milj. latu}⁵. Kredītiestāžu likvīdo aktīvu atlikumu Latvijas Bankā samazināja Latvijas kredītiestāžu latu pārdošana par eiro Latvijas Bankas tagadnes darījumos, kā arī skaidrās naudas pieaugums un valdības latos veiktā noguldījuma palielināšanās Latvijas Bankā (sk. 8. att.). Kredītiestādes pārdeva latus Latvijas Bankai,

⁴ Latvijas valdība 2011. gada jūnijā emitēja 10 gadu obligācijas 500 milj. ASV dolāru apjomā ar vidējo peļņas likmi 5.49%. Emisijas uzcenojums virs attiecīgā termiņa valūtas mijmaiņas darījumu procentu likmes bija 238 bāzes punkti. 2012. gada februārī Latvijas valdība emitēja 5 gadu obligācijas 1 mljrd. ASV dolāru apjomā ar peļņas likmi 5.375%. Emisijas uzcenojums virs attiecīgā termiņa valūtas mijmaiņas darījumu procentu likmes bija 428 bāzes punkti.

⁵ Figūrīkavās norādīts iepriekšējā gada atbilstošā perioda rādītājs.

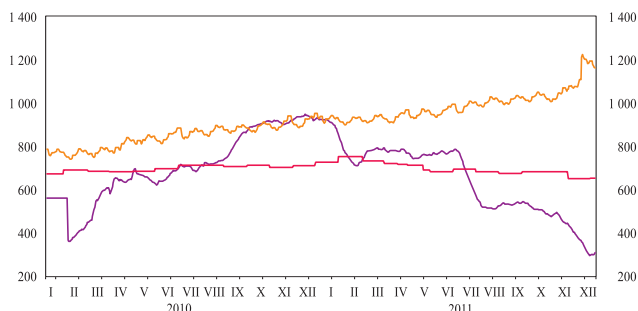
jo joprojām saglabājās augsts eiro pieprasījums no mātesbankām – ārvalstu kredītiestādes, kas bija aizdevušas naudu Latvijas meitasbankām, turpināja samazināt savas eiro pozīcijas Latvijā. Skaidro naudu apgrozībā decembrī palielināja AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšana.

8. attēls

KREDĪTIESTĀŽU LIKVIDITĀTES PĀRPALIKUMS UN SKAIDRĀ NAUDA APGROZĪBĀ

(milj. latu)

— Noguldījumu iespējas Latvijas Bankā 30 dienu slidošā vidējā vērtība
— Skaidrā nauda apgrozībā
— Rezervju prasības

2011. gadā Latvijas Banka nemainīja procentu likmes un kredītiestāžu obligāto rezervju normu, jo jau 2010. gadā monetārie instrumenti bija pieņemti tautsaimniecības atbalstam. Tā kā galvenais kredītiestāžu izmantotais monetārās politikas instruments bija Latvijas Bankas noguldījumu iespēja, arī attiecīgā termiņa naudas tirgus procentu likmes bija tuvas Latvijas Bankas noguldījumu iespējas procentu likmei, t.i., ilgāku laiku bija vēsturiski zemākajā līmenī. 2012. gada janvārī Latvijas Banka samazināja obligāto rezervju normu par 1 procentu punktu (par 2 gadiem ilgākām kredītiestāžu saistībām – no 3% līdz 2% un pārējām rezervju bāzē iekļautajām kredītiestāžu saistībām – no 5% līdz 4%). Samazinot obligāto rezervju normu, tika atbrīvoti papildu finanšu resursi kreditēšanai un radīti labvēlīgāki apstākļi tautsaimniecības izaugsmei nepieciešamo kreditēšanas resursu pieejamībai.

1.2.2. Kredītiestāžu klientu finansiālā ievainojamība

1.2.2.1. Mājsaimniecību finansiālā ievainojamība

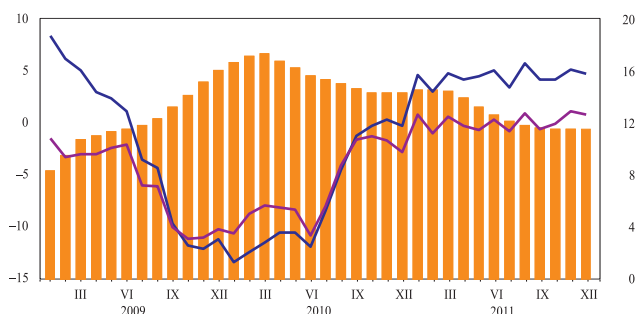
Mājsaimniecību finanšu situācija 2011. gadā būtiski neuzlabojās. Strādājošo darba samaksa sāka augt jau 2010. gada nogalē un turpināja palielināties visos 2011. gada mēnešos. Arī patērētāju noskaņojuma rādītāji pieauga, liecinot par labāku finansiālā stāvokļa vērtējumu. Taču, nodokļu un pasaules cenu ietekmē augot inflācijai, reālais darba samaksas kāpums bija tuvu nullei, nedaudz palielinoties tikai pašās gada beigās (sk. 9. att.), tāpēc mājsaimniecību pirkatspēja būtiski neuzlabojās. Arī lielāks NĪ nodokļa maksājumu slogs daļai mājsaimniecību joprojām radīja nozīmīgas grūtības. Straujais bezdarba līmeņa samazinājums, kas bija vērojams 2011. gada sākumā, 2. pusgadā kritās. Arī turpmāk, palēninoties tautsaimniecības izaugsmei, gaidāms, ka bezdarba līmenis saruks lēnām un mājsaimniecību maksātspēja būtiski neuzlabosies.

9. attēls

VIDĒJĀS NOMINĀLĀS UN REĀLĀS NETO DARBA SAMAKSAS GADA PĀRMAIŅU TEMPS UN BEZDARBA LĪMENIS

(%)

— Bezdarba līmenis (labā ass)
— Strādājošo vidējā nominālā neto darba samaksa
— Strādājošo reālā neto darba samaksa

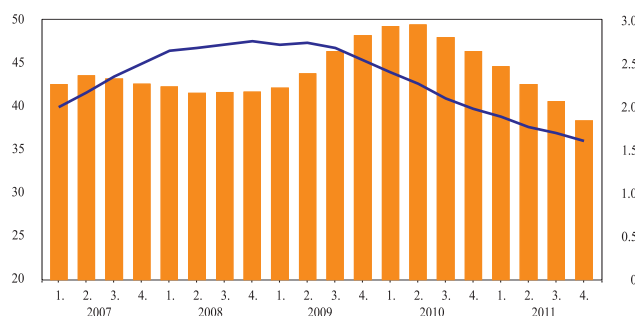
No jauna izsniegto aizdevumu apjoms salīdzinājumā ar aizņēmumu atmaksu bija ļoti mazs, tāpēc mājsaimniecību parāds turpināja strauji sarukt. Turklāt mājsaimniecību parāda MFI kritums paātrinājās – 2011. gada decembrī salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu tas bija sarucis par 8.0% (2010. gadā – par 6.3%). To veicināja kredītiestāžu piesardzīgā

kreditēšanas politika (sk. 2. ielikumu) un mājsaimniecību vājā maksāspējas atjaunošanās, tāpēc atmaksātais aizņēmumu apjoms bija ievērojami lielāks nekā no jauna izsniegto aizdevumu apjoms. Sarūkot parādam un atjaunojoties tautsaimniecības izaugsmei, mājsaimniecību parāda MFI attiecība pret IKP 2011. gada beigās salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu saruka par 7.7 procentu punktiem (līdz 38.6% no IKP; sk. 10. att.).

10. attēls

MĀJSAIMNIECĪBU PARĀDS MFI UN LĪZINGA SABIEDRĪBĀM UN PROCENTU MAKSĀJUMI MFI
(% no IKP)

— Kopējais mājsaimniecību parāds
— Mājsaimniecību gada procentu maksājumi (labā ass)

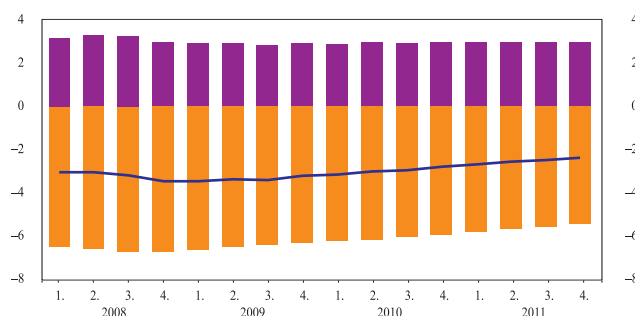
Mājsaimniecību MFI veikto noguldījumu līmenis 2011. gadā saglabājās gandrīz nemainīgs – to atlikums salīdzinājumā ar 2010. gada beigām samazinājās tikai par 0.5%. Satricinājumi kredītiestāžu sektorā 2011. gada nogalē neradīja mājsaimniecību noguldījumu atlikuma ilgstošas pārmaiņas. AS "Latvijas Krājbanka" noguldījumu nepieejamība tika operatīvi atrisināta ar NGF palīdzību. Turklāt noguldījumu termiņstruktūra mainījās par labu ilgtermiņa noguldījumiem – salīdzinājumā ar 2010. gada beigām to atlikums pieauga par 81.3 milj. latu, bet īstermiņa noguldījumu atlikums samazinājās par 98.2 milj. latu. To veicināja gan ilgtermiņa noguldījumu procentu likmju pieaugums 2. pusgadā, gan kredītiestāžu cīņa par to klientu piesaisti, kuri atguva savus noguldījumus AS "Latvijas Krājbanka", piedāvājot viņiem labvēlīgākus noguldījumu nosacījumus.

Mājsaimniecību parādam kredītiestādēm sarūkot un noguldījumu atlikumam būtiski nemainoties, mājsaimniecību neto pozīcija ievērojami uzlabojās. 2011. gada laikā mājsaimniecību negatīvā neto pozīcija saruka par 15.2% (sk. 11. att.), bet tās attiecība pret IKP salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu samazinājās par 5.1 procentu punktu (līdz -16.9%). Līdzīgs mājsaimniecību neto parāda līmenis pēdējo reizi reģistrēts 2007. gadā.

11. attēls

MĀJSAIMNIECĪBU NOGULDĪJUMI MFI UN NETO POZĪCIJA ATTIECĪBĀ PRET MFI; SAISTĪBAS PRET MFI UN LĪZINGA SABIEDRĪBĀM
(mljrd. latu)

— Mājsaimniecību parāds MFI un līzings sabiedrībām
— Mājsaimniecību noguldījumi MFI
— Mājsaimniecību neto pozīcija attiecībā pret MFI

Mājsaimniecību procentu maksājumu slogs 2011. gadā turpināja samazināties galvenokārt kredītportfeļa atlikuma sarūkuma dēļ. 2011. gadā veiktie procentu maksājumi bija par 10% mazāki nekā iepriekšējā gadā, un to attiecība pret IKP saruka līdz 1.61% (sk. 10. att.). 2010. gada beigās un 2011. gada 1. pusgadā, ECB paaugstinot refinansēšanas likmi, novērojama EURIBOR pieaugums nedaudz palielināja aizņēmumu procentu likmes daļai mājsaimniecību, taču 2011. gada nogalē, ECB atsākot refinansēšanas likmes samazināšanu, arī EURIBOR sāka kristies, tādējādi mazinot procentu maksājumu slogu mājsaimniecībām.

Pēc jaunā Maksātnespējas likuma pieņemšanas 2010. gadā privātpersonu maksātnespējas pieteikumu skaits strauji pieauga, tomēr kopējais privātpersonu maksātnespējas pieteikumu skaits vērtējams kā samērā zems salīdzinājumā ar kopējo ilgstoši kavēto

kredītu skaitu. 2011. gadā iesniegto privātpersonu maksātnespējas pieteikumu skaits bija vairāk nekā trīs reizes lielāks nekā 2010. gadā, turklāt ar tendenci pieaugt, tādējādi norādot, ka aktīvi privātpersonu maksātnespējas procesi turpināsies arī 2012. gadā.

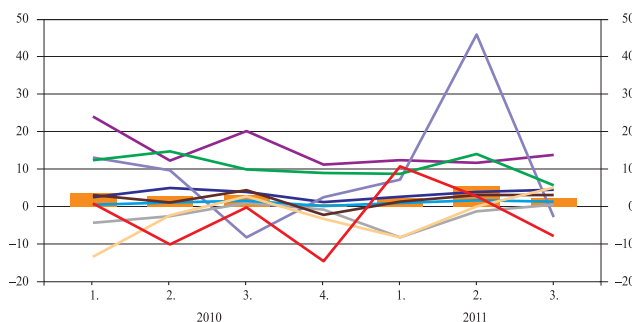
1.2.2.2. Nefinanšu sabiedrību finansiālā ievainojamība

Turpinoties tautsaimniecības izaugsmei, 2011. gadā nefinanšu sabiedrību kopējais apgrozījums un peļņa palielinājās. Tomēr pelnītspējas atjaunošanās bija nevienmērīga (sk. 12. att.). CSP apsekoto nefinanšu sabiedrību pārskati norāda, ka kopumā 2011. gada pirmajos trijos ceturkšņos nefinanšu sabiedrību apgrozījuma rentabilitāte bija 3.5% (par 0.4 procentu punktiem augstāka nekā iepriekšējā gada atbilstošajā periodā). Nozīmīgu devumu rentabilitātes rādītāja pieaugumā nodrošināja elektroenerģijas, gāzes apgādes, siltumapgādes un gaisa kondicionēšanas nozares (tālāk tekstā – elektroenerģijas nozare) pārējo saimnieciskās darbības ienākumu pieaugums. Līdz ar patēriņa kāpumu pieauga tirdzniecības nozares rentabilitāte un atjaunojās arī izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozares rentabilitāte. Izmaksu kāpums nedaudz mazināja transporta un uzglabāšanas nozares rentabilitāti, bet telekomunikāciju operatoru cīņa par klientu piesaisti – informācijas un komunikācijas pakalpojumu sektora rentabilitāti. Lai gan sācis augt NĪ pieprasījums, operāciju ar NĪ un būvniecības nozares rentabilitātes atveseļošanās bija ļoti svārstīga.

12. attēls

NEFINANŠU SABIEDRĪBU RENTABILITĀTE (%)

- Kopā
- Lauksaimniecība un mežsaimniecība
- Apstrādes rūpniecība
- Operācijas ar NĪ
- Elektroenerģija, gāzes un siltumapgāde, gaisa kondicionēšana
- Būvniecība
- Tirdzniecība
- Transporta un uzglabāšana
- Viesnīcas un restorāni
- Informācijas un komunikācijas pakalpojumi

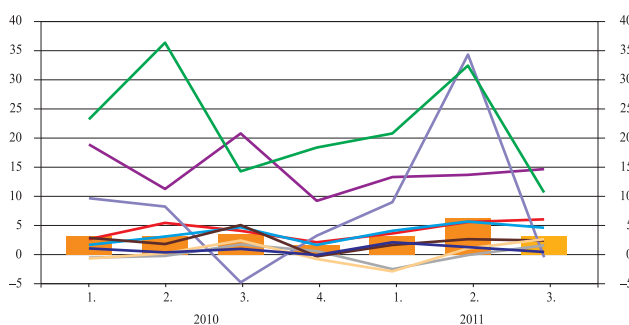
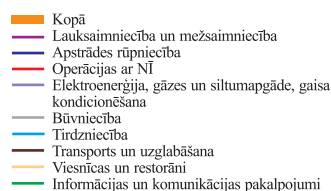
Nefinanšu sabiedrību maksātnespējas riski turpina pakāpeniski samazināties, jo, augot peļņai, nefinanšu sabiedrību procentu maksājumu segums ir pieaudzis (peļņas pirms procentu un nodokļu samaksas attiecība pret maksājamo procentu summu; sk. 13. att.). Lai gan 2011. gada 1. pusgadā, EURIBOR kāpuma ietekmē augot kredītiestāžu izsniegto kredītu procentu likmēm, nefinanšu sabiedrību procentu maksājumi palielinājās, peļņas kāpums ļāva lielākajai daļai nozaru uzlabot procentu maksājumu segumu. Kopumā 2011. gada pirmajos trijos ceturkšņos procentu maksājumu segums bija 4.1% (par 0.9 procentu punktiem augstāks nekā iepriekšējā gada atbilstošajā periodā), un tas pieauga lielākajā daļā nozaru. Procentu maksājumu seguma samazinājums bija vērojams informācijas un komunikāciju pakalpojumu, transporta un uzglabāšanas pakalpojumu un būvniecības sektorā. Tā kā 2011. gada 2. pusgadā, ECB samazinot refinansēšanas likmes un tāpēc samazinoties arī EURIBOR bāzes procentu likmēm, nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu procentu likmes atkal saruka, procentu maksājuma slogs visdrīzāk mazinājās arī 2011. gada nogalē.

Nefinanšu sabiedrību parāda attiecība pret pašu kapitālu 2011. gada pirmajos trijos ceturkšņos salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu nedaudz pieauga (sk. 14. att.). Straujāks parāda slogs kāpums galvenokārt uzkrāto iepriekšējā gada zaudējumu dēļ bija vērojams nozarēs, kurām jau iepriekš bija reģistrēts liels parāda slogs – būvniecības, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu, kā arī operāciju ar NĪ nozarē. Parāda slogs nedaudz samazinājās apstrādes rūpniecības nozarē, kura spēja gan palielināt pamatkapitālu, gan uzkrāt peļņu. Turpinoties tautsaimniecības izaugsmes tendencei un nefinanšu sabiedrībām gūstot peļņu, nefinanšu sabiedrību parāda slogs samazināsies, taču 2011. gada 3. ceturkšņa rezultāti liek secināt, ka tas joprojām ir samērā augsts un ierobežo straujākai nefinanšu sabiedrību attīstībai nepieciešamās iespējas palielināt savas saistības.

13. attēls

NEFINANŠU SABIEDRĪBU PROCENTU
MAKSĀJUMU SEGUMS

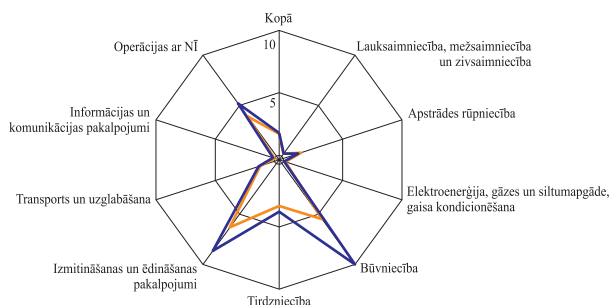
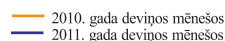
(reizes)

14. attēls

NEFINANŠU SABIEDRĪBU SAISTĪBU
ATTIECĪBA PRET PAŠU KAPITĀLU

(reizes)

Pēc Maksātnespējas likuma grozījumu stāšanās spēkā 2010. gada 1. novembrī juridisko personu maksātnespējas pieteikumu skaits 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu krasi saruka (par 67.7%), jo likumā paredzētā depozīta iemaksa maksātnespējas procesa uzsākšanai divu minimālo mēnešalgu apmērā mazināja nefinanšu sabiedrību motivāciju izmantot maksātnespējas procesu, lai piedzītu nelielus parādus. Tas gan radījis šķēršļus VID likvidēt neaktīvas nefinanšu sabiedrības, taču, lai risinātu šo problēmu, tiek gatavoti Komerclikuma grozījumi, kas pieļautu vienkāršotu nefinanšu sabiedrības darbības izbeigšanu pēc VID vai Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra iniciatīvas. Tomēr, vērtējot maksātnespējas pieteikumu skaita sadalījumu pa 2011. gada mēnešiem, var secināt, ka 2. pusgadā tas sakarā ar nefinanšu sabiedrību finanšu stāvokļa uzlabošanos kļuvis vienmērīgāks, ar vāji izteiktu lejupejošu tendenci.

1. ielikums. Latvijas NĪ tirgus

Latvijas NĪ tirgū 2011. gadā bija vērojams aktivitātes pieaugums, taču tirgus segmentu dalījumā tas bija nevienmērīgs. Kopumā 2011. gadā Valsts vienotajā datorizētājā zemesgrāmatā reģistrēto pirkuma līgumu skaits bija par 13.9% lielāks nekā iepriekšējā gadā, t.sk. Rīgā – par 16.9%. Vislielāko devumu darījumu skaita pieaugumā nodrošināja Rīgas un Jūrmalas zemesgrāmatu nodaļās reģistrētie darījumi (attieciņi 30.1% un 9.5% no kopējā pieauguma). Straujo kāpumu veicināja augstais nerezidentu mājokļu pieprasījums.

2011. gadā Latvijas valdība turpināja darbu pie NĪ nodokļa reformas, dubultojot 2010. gadā ieviestās mājokļa nodokļa likmes⁶, kā arī turpināja pārskatīt NĪ kadastrālās vērtības. Lai kompensētu apbūves zemju straujo nodokļu pieaugumu, tika ieviests jauns NĪ lietošanas mērķis "Neapgūta apbūves zeme", kas piemērojams apbūves zemes gabaliem, uz kuriem vēl nav veikta būvniecība un kuriem nav izbūvēta infrastruktūra (piebraucamais ceļš un pieslēgums elektrotīkliem), tādējādi ļaujot samazināt šādu zemes gabalu īpašnieku NĪ nodokļu maksājumu par 50%. Taču kopumā, ņemot vērā mājāsaimniecību vēl joprojām zemo maksātspēju, NĪ nodokļa maksājumu kopējais pieaugums rada nozīmīgu slogu daļai mājāsaimniecību.

Pēc 2010. gadā veiktajiem grozījumiem Imigrācijas likumā⁷, kas ļāva nerezidentiem iegādāties NĪ, iegūt termiņuzturēšanās atļauju, nerezidentu NĪ pieprasījums Latvijā

⁶ "Grozījumi likumā "Par nekustamā īpašuma nodokli"", 20.12.2010.

⁷ "Grozījumi Imigrācijas likumā", 22.04.2010.

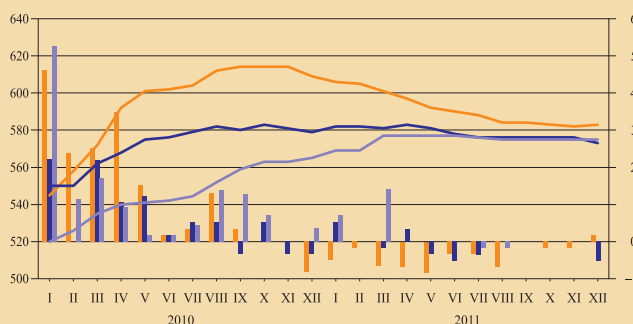
ievērojami pieauga. Nerezidenti galvenokārt meklēja augstas kvalitātes dzīvokļus Rīgas centrā un jaunbūvēs, kā arī Jūrmalā.

Nerezidentu augstas kvalitātes dzīvokļu pieprasījums galvenokārt Rīgas plānošanas reģionā un to ierobežotais piedāvājums ievērojami paaugstinājis to cenu. Valsts zemes dienesta dati liecina, ka atsevišķos gadījumos šādu īpašumu tirdzniecības cenas sasniedza pat 2006. un 2007. gada līmeni. Pieauga arī dzīvokļu cenas ekonomiskā segmenta jaunbūvēs, taču to vairāk veicināja rezidentu pieprasījums. Mājsaimniecības, kuru finansiālā situācija ir stabilizējusies vai uzlabojusies, ir gatavas uzlabot savus dzīves apstākļus un iegādāties labāku mājokli, taču saskaras ar ierobežotu piedāvājumu. Sērijveida dzīvokļu segmentā piedāvāto dzīvokļu kvalitāte ir visai zema, un bieži vien nepieciešami papildu ieguldījumi remonta veikšanai. Savukārt kredītiestādes vēl joprojām ir ļoti piesardzīgas un potenciālajiem kredītņēmējiem nosaka zemu aizdevuma attiecību pret pirkuma vērtību, tādējādi mājsaimniecībām jāspēj finansēt diezgan lielu pirkuma daļu ar pašu līdzekļiem. Dzīvokļiem jaunbūvēs, lai arī tie ir dārgāki nekā sērijveida dzīvokļi, iespējams saņemt labākus kredītēšanas nosacījumus. Šāda faktoru kombinācija veicina mājsaimniecību, kuru maksātspēja un nākotnes gaidas ir uzlabojušās, pieprasījumu tieši pēc ekonomiskiem dzīvokļiem jaunbūvēs. Taču šāds piedāvājums ir samērā ierobežots (daļā jaunbūvju nav pabeigta būvniecība, daļas šādu dzīvokļu īpašnieki nevēlas pārdot īpašumu par šā brīža tirgus cenu, jo to būvniecība vai iegāde izmaksājusi ievērojami dārgāk), tāpēc dzīvokļu vidējā cena aug. Lai arī dzīvokļu pieprasījums jaunbūvēs palielinājies, darījumi ar sērijveida dzīvokļiem vēl joprojām veido lielāko daļu no darījumiem ar dzīvokļiem, taču to vidējā cena 2011. gada laikā gandrīz nav mainījusies (sk. 1.1. att.).

1.1. attēls

SĒRIJVEIDA DZĪVOKĻA KVADRĀTMETRA VIDĒJĀ CENA RĪGĀ UN TĀS MĒNEŠA PĀRMAIŅU TEMPS (EUR/m²)

— SIA "Arco Real Estate" reģistrētās vidējās cenas pieauguma temps (%; labā ass)
 — SIA "Latio" reģistrētās vidējās cenas pieauguma temps (%; labā ass)
 — SIA "Ober Haus Real Estate Latvia" reģistrētās vidējās cenas pieauguma temps (%; labā ass)
 — SIA "Arco Real Estate" reģistrētā vidējā cena
 — SIA "Latio" reģistrētā vidējā cena
 — SIA "Ober Haus Real Estate Latvia" reģistrētā vidējā cena

2011. gadā kredītiestādes turpināja pārņemt maksātnespējīgo aizņēmēju ķīlas un nodot tās savām aktīvu pārvaldīšanas sabiedrībām. Taču 2011. gadā bija vērojama arī jauna tendence – augot gan rezidentu, gan nerezidentu pieprasījumam pēc dzīvokļiem jaunbūvēs, kredītiestāžu pārņemtie īpašumi sāka atgriezties tirgū. Latvijas NĪ tirgū darbību sāka ārvalstu investori, kuri iegādājās NĪ ar mērķi to izīrēt un pārdot, tādējādi gan atbrīvojot kredītiestāžu aktīvu pārvaldības sabiedrību bilances no īpašumiem, gan potenciāli palielinot piedāvājumu mājokļu īres tirgū.

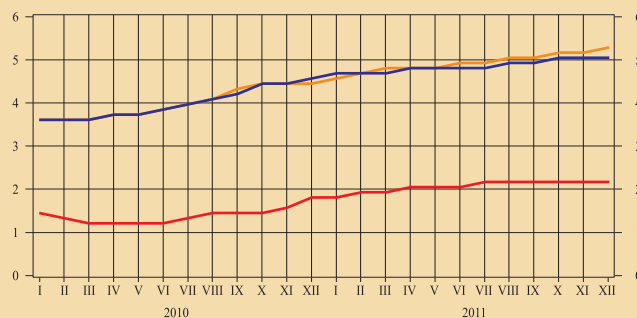
Atjaunojoties NĪ pieprasījumam, īpaši pēc dzīvokļiem jaunbūvēs, vairāki NĪ attīstītāji atsāka būvdarbus nepabeigtajās jaunbūvēs, kā arī plānoja jaunu projektu attīstīšanu. Tāpēc mājokļu būvniecība 2011. gadā sāka nedaudz aktivizēties – auga gan izsniegto būvatļauju skaits (par 15.7%, t.sk. daudzdzīvokļu māju jaunbūvē – par 18.4%), gan būvniecības produkcijas apjoms (par 14.7%). Par to liecināja arī būvniecības sektora pelnītspējas uzlabošanās (sk. 12. att.).

Mājokļu īres tirgū 2011. gadā turpinājās īres maksu pieaugums. To veicināja tādu mājsaimniecību aktivitāte īres tirgū, kurām nav pieejama mājokļa iegāde. Savukārt, piedāvājumam īres tirgū saglabājoties ierobežotam, bet mājsaimniecību pieprasījumam augot, veidojās augšupvērstis spiediens uz īres maksām (sk. 1.2. att.). Mājokļu īres tirgū īres maksas pieaugums bija straujāks dzīvokļiem jaunbūvēs un renovētās mājās, kuru piedāvājums ir ļoti ierobežots, bet sērijveida dzīvokļu īres maksu kāpumu kavēja piedāvājumā esošo dzīvokļu zemā kvalitāte.

1.2. attēls

**VIDĒJĀS ĪRES CENAS, NEIETVEROT
KOMUNĀLOS MAKSĀJUMUS**(mēneši; Ls/m²)

— Rīgas centra dzīvokļi labā stāvoklī
— Jauno projektu dzīvokļi
— Sērījveida dzīvokļi

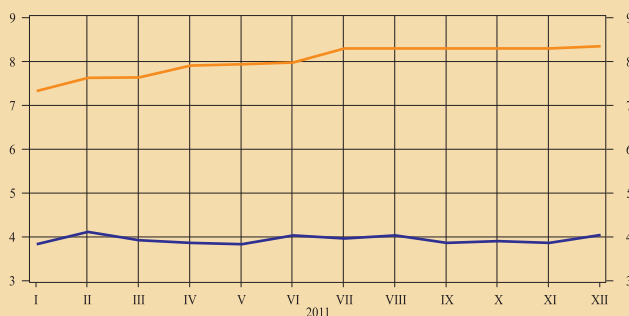
Augot sērījveida dzīvokļu īres maksai, bet to iegādes cenām un mājokļa iegādei izsniegto jauno kredītu vidējām procentu likmēm nemainoties, 2011. gadā pieauga gan bruto⁸, gan neto⁹ īres ienesīgums (sk. 1.3. un 1.4. att.). Mājokļu īres tirgus (gan sērījveida dzīvokļu, gan dzīvokļu jaunbūvēs) pieprasījuma pārpalikums apvienojumā ar ienesīguma pieaugumu padara Latvijas īres tirgu interesantu investoriem kā samērā drošas peļņas avotu. Lielu izīrētāju parādīšanās Latvijas mājokļu īres tirgū var samazināt īres maksas un līdz ar to arī īres ienesīgumu, taču, pieņemot, ka māsaimniecību ienākumu pieaugums būs samērā lēns un kredītiestāžu kredītu standarti saglabāsies nemainīgi, īres mājokļu pieprasījums tuvākajā nākotnē varētu turpināt palielināties.

1.3. attēls

**ĪRES BRUTO IENESĪGUMS UN
MĀJSAIMNIECĪBĀM MĀJOKĻA IEGĀDEI
IZSNIEGTO KREDĪTU VIDĒJĀ SVĒRTĀ
PROCENTU LIKME**

(%)

— Bruto ienesīgums
— Kredītu vidējā svērtā procentu likme

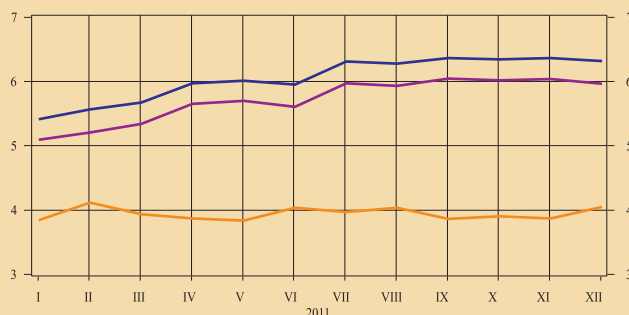

1.4. attēls

**ĪRES NETO IENESĪGUMS AR KREDĪTA
TERMIŅU 25 GADI**

(%)

— Kredītam ar vienmērīgu atmaksas grafiku
— Kredītam ar dīlstošu atmaksas grafiku
— Kredītu mājokļa iegādei vidējā svērtā procentu likme

Piezīme. Ienesīguma aprēķinam izmantotas SIA "Rent in Riga" interneta kataloga Rent in Riga sērījveida dzīvokļu vidējās 1 m² īres cenas Rīgas mikrorajonos; SIA "Latio" vidējā iegādes cena sērījveida dzīvoklim Rīgā; procentu likme ir privātpersonām mājokļa iegādei visās valūtās izsniegto kredītu vidējā svērtā procentu likme.

Komercplatību īres tirgū mazumtirdzniecības pieaugums veicināja strauju neizīrēto tirdzniecības platību skaita samazināšanos, kā arī nomas maksas pieaugumu. Savukārt biroja telpu nomas maksa ir stabilizējusies. Arī komercplatību tirgū bija vērojama ārvalstu investoru interese par komercplatību iegādi ar mērķi tās izīrēt.

⁸ Īres bruto ienesīguma likne rāda, cik nopelnītu dzīvokļa īpašnieks, iegādājoties dzīvokli un to izīrējot. Bruto ienesīgums (gadā) = (dzīvokļa 1 m² vidējā īres maksa x 12 mēnešu)/(dzīvokļa 1 m² vidējā pārdošanas cena) x 100.

⁹ Īres neto ienesīgums rāda, cik nopelnītu dzīvokļa īpašnieks, iegādājoties dzīvokli, ņemot kredītu uz 25 gadiem un izīrējot iegādāto mājokli. Neto ienesīgums (gadā) = (dzīvokļa 1 m² vidējā īres maksa x dzīvokļa vidējā platība x 12 mēnešu x kredīta termiņš gados – kopējie procentu maksājumi par kredītu)/(dzīvokļa vidējā pārdošanas jeb tirgus cena x kredīta termiņš gados) x 100.

2. KREDĪTIESTĀŽU SEKTORA ATTĪSTĪBA UN FINANSIĀLAIS STĀVOKLIS

2011. gadā kredītiestāžu kredītportfelis turpināja sarukt, taču, augot iekšzemes ekonomiskajai aktivitātei, kredītu pieprasījums sāka lēnām atjaunoties un kredītiestāžu kredītu standarti kopumā bija labvēlīgāki nekā iepriekšējos gados, ko veicināja arī pakāpeniska nefinanšu sabiedrību kredītportfeļa kvalitātes uzlabošanās. Taču joprojām saglabājas augsts kavēto kredītu apjoms banku bilancēs. Tas ir gan kredītešanas atveseļošanās, gan kredītu pieprasījumu kavējošs faktors. Būtiskākais kredītiestāžu risks saistās ar iespējamo kredītu kvalitātes pasliktināšanos lēnākas Latvijas tautsaimniecības attīstības apstākļos. Īpaši ievainojami ir pārstrukturētie kredīti, kuru apjoms kredītiestāžu bilancēs joprojām saglabājas augsts. Kredītiestāžu kapitalizācijas līmenis būtiski palielinājās, un saglabājas augsta kredītiestāžu spēja absorbēt iespējamās nākotnes šokas. Turpināja samazināties kredītiestāžu kredītu un noguldījumu attiecība, un, sarūkot mātesbanku finansējumam, kredītiestāžu sektora finansējuma struktūrā pieauga noguldījumu nozīme.

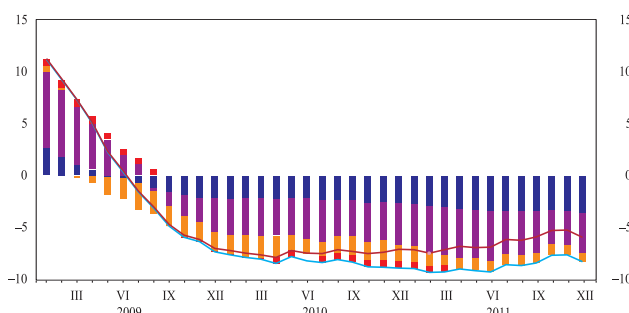
2.1. Kredītu dinamika un kredītu kvalitāte

Kredītiestāžu iekšzemes kredītportfelis 2011. gadā turpināja sarukt, liecinot par saistību līmeņa samazināšanās procesa (*deleveraging*) noturīgumu. Rezidentiem izsniegto kredītu atlikums kritās par 8.3%, nedaudz lēnāk nekā 2010. gadā. Neietverot norakstīto kredītu ietekmi, kredītu atlikuma gada sarukuma temps decembra beigās bija 5.9%. Mājsaimniecību kredītportfeļa krituma devums kopējā kredītportfeļa sarukumā gada laikā palielinājās (sk. 15. att.).

15. attēls

REZIDENTIEM IZSNIEGTO KREDĪTU
ATLIKUMA GADA PĀRMAIŅU TEMPS UN
TĀ KOMPONENTI SEKTORU DALĪJUMĀ
(procentu punktos)

■ Mājsaimniecības
■ Nefinanšu sabiedrības
■ Finanšu iestādes
■ Valdība
— Kopā (%)
— Kopā (neietverot norakstīto kredītu ietekmi; %)

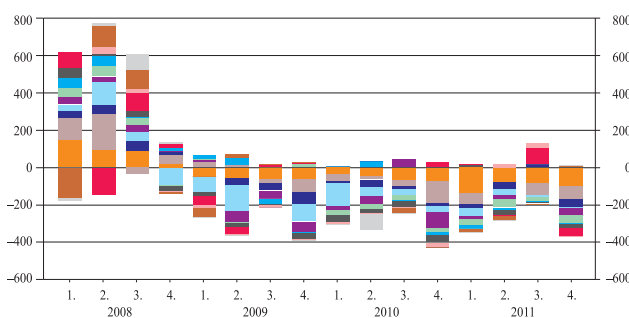
Pēc kredītu atlikuma būtiskās samazināšanās 1. pusgadā 3. ceturksnī iekšzemes kredītportfelis saruka ļoti maz, tomēr decembrī tā apjoms ievērojami kritās. Mājsaimniecību finanšu stāvoklis būtiski neuzlabojās, un palielinājās norakstīto kredītu apjoms, tāpēc kredītiestāžu mājsaimniecību kredītportfeļa krituma temps 2011. gadā pat nedaudz paātrinājās. Iekšzemes makrofinanšu vides uzlabošanās un labāki nefinanšu sabiedrību finanšu rādītāji 2. pusgadā veicināja kredītešanas atjaunošanos korporatīvajā sektorā. Palielinoties no jauna izsniegto kredītu apjomam, nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu atlikums jūlijā–oktobrī pakāpeniski pieauga. Kredītportfeļa samazināšanās decembrī skaidrojama ar kredītiestāžu bilanču attīrīšanu no bezcerīgajiem parādiem, kam raksturīga sezonālitate ar augstāku intensitāti, noslēdzot pārskata gadu, un nozīmīgajām kredītu atmaksām (t.sk. pirmstermiņa), kurām arī ir sezonālas iezīmes.

Kredītešanas dinamika joprojām saglabājas negatīva gandrīz visos lielākajos segmentos. Kredītešanas kritums bija vērojams ne tikai uz iekšējo pieprasījumu orientētās nozarēs un mājsaimniecībām izsniegtajos kredītos, kur NĪ buma laikā uzkrātais parāda slogs bija nepamatoti augsts, bet arī gandrīz visās uz eksportu orientētajās nozarēs (sk. 16. att.). Izņēmums bija lauksaimniecības nozare, kurai izsniegto kredītu atlikums veido nelielu daļu no kredītportfeļa, bet kuras kredītešanu 2011. gadā palielināja vairākas kredītiestādes. 2011. gadā kredītu atlikums pieauga arī elektroenerģijas nozarē. Tas lielā mērā skaidrojams ar šajā nozarē veiktajām lielajām investīcijām.

16. attēls

**REZIDENTU KREDĪTPORTFEĻA CETURKŠŅĀ
PĀRMAIŅU STRUKTŪRA LIELĀKO
SEGMENTU DALĪJUMĀ**
(milj. latu)

- Kredīti mājāsaimniecībām mājokļa iegādei
- Apstrādes rūpniecība
- Tirdzniecība
- Transports, glabāšana un sakari
- Elektroenerģija, gāzes, siltuma un ūdens apgāde
- Pārējie kredīti nefinanšu sabiedrībām
- Operācijas ar NĪ
- Finanšu un apdrošināšanas darbības
- Būvniecība
- Pārējie kredīti mājāsaimniecībām
- Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība
- Pārējie kredīti

Piezīme. 2011. gada 4. ceturkšņa kredītportfeļa pārmaiņas tika koriģētas, lai izslēgtu vienas kredītiestādes nozaru pārklasifikācijas efektu.

Lai gan kredītiestāžu nerezidentu kredītportfelis 2011. gadā saruka par 7.2%, tomēr dažas kredītiestādes turpināja aktīvi kreditēt nerezidentus. Iekšzemes tirgū saglabājoties samērā mazam kredītu pieprasījumam, pieaugusi atsevišķu kredītiestāžu vēlme aktīvāk piedāvāt kreditēšanas pakalpojumus ārpus Latvijas. Dažām kredītiestādēm nerezidentu kredītportfelis 2011. gadā nozīmīgi palielinājās. Nerezidentu kreditēšana saistīta ar papildu riskiem, kas rada nepieciešamību pievērst pastiprinātu uzmanību kredītriska pārvaldīšanas praksei šajās kredītiestādēs.

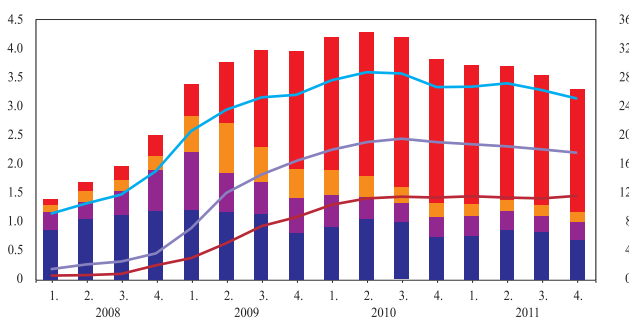
Nestabilas ārējās makroekonomiskās vides apstākļos iekšzemes kredītportfelis 2012. gadā turpinās samazināties. Eiro zonas valsts parāda krīzes saasināšanās un ekonomiskās izaugsmes prognožu pazemināšana Latvijas tirdzniecības partnervalstīs, kas ierobežos Latvijas eksporta dinamiku un kopumā arī tautsaimniecības tālāku izaugsmi, kavēs arī nefinanšu sabiedrību un mājāsaimniecību kreditēšanu. Kredītu pieprasījums, kas 2011. gadā sāka atjaunoties, varētu atkal samazināties, jo lēnāka izaugsme veicinās piesardzību, uzņemoties jaunas kredītsaistības, turklāt pieaug risks, ka arī kredītiestāžu kredītpolitika varētu kļūt stingrāka. Saskaņā ar Latvijas Bankas rīkoto kredītiestāžu veiktās kreditēšanas aptauju jau 2011. gada 2. pusgadā bija vērojamas kredītu standartu pastiprināšanas pazīmes (sīkāk sk. 2. ielikumā). Arī joprojām augstais bezcerīgo parādu atlikums kredītiestāžu bilanciēs vērtējams kā gan kreditēšanas atjaunošanu, gan kredītu pieprasījumu kavējošs faktors. Papildu riska faktors, kas varētu ierobežot kreditēšanu 2012. gadā, ir mātesbanku finansējuma sadārdzināšanās.

2011. gadā kredītiestāžu kredītu kvalitāte pakāpeniski uzlabojās. Ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu atlikums samazinājās, tomēr kopējā kredītportfeļa krituma dēļ šo kredītu īpatsvara sarukums nebija tik nozīmīgs. Decembra beigās ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars bija 17.5% {19.0%} no kredītiestāžu kopējā kredītu atlikuma. Pozitīvi vērtējams, ka saglabājas samērā zems tādu kredītu atlikums, kuru kavējums bija mazāk nekā 90 dienu (sk. 17. att.).

17. attēls

**KREDĪTI AR MAKSĀJUMU KAVĒJUMU;
KREDĪTU AR MAKSĀJUMU KAVĒJUMU
UN KREDĪTIEM IZVEIDOTO UZKRĀJUMU
ĪPATSVARS KOPĒJĀ KREDĪTIESTĀŽU
KREDĪTPORTFELĪ**
(miljrd. latu)

- Kredīti ar maksājumu kavējumu līdz 30 dienām
- Kredīti ar maksājumu kavējumu no 31–90 dienām
- Kredīti ar maksājumu kavējumu no 91–180 dienām
- Kredīti ar maksājumu kavējumu ilgāku par 180 dienām
- Kredītu ar maksājumu kavējumu īpatsvars kredītportfelī (%; labā ass)
- Kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars kredītportfelī (%; labā ass)
- Uzkrājumu īpatsvars kopējā kredītiestāžu kredītportfelī (%; labā ass)

Nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu kvalitāte būtiski uzlabojās (turklāt gandrīz visās tautsaimniecības nozarēs), tomēr mājāsaimniecību kredītportfeļa kvalitāte būtiski nemainījās. Lai gan nozaru dalījumā ievērojamāko ieguldījumu ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu atlikuma sarukumā deva operācijas ar NĪ un būvniecība, kas galvenokārt varētu būt

skaidrojams ar zaudēto parādu norakstīšanu, tomēr, uzlabojoties iekšzemes makrovidei, attīstoties eksportam un pakāpeniski augot iekšējam pieprasījumam, kavēto kredītu atlikums būtiski samazinājās arī apstrādes rūpniecībā, tirdzniecībā un izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē (sk. 18. att.). Saglabājoties vājai mājsaimniecību maksātspējai, ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu atlikums mājsaimniecību kredītportfelī palika gandrīz nemainīgs, bet to īpatsvars kopējā mājsaimniecību kredītu atlikumā pat palielinājās, pieaugot kavēto patēriņa un pārējo kredītu atlikumam.

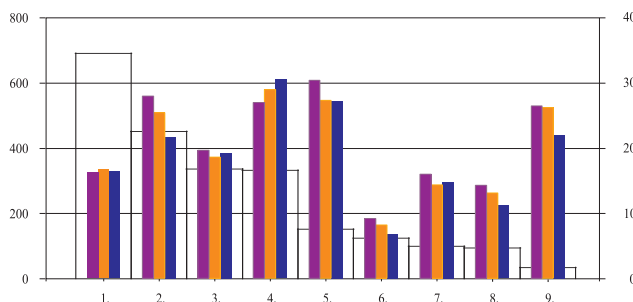
18. attēls

KREDĪTU AR MAKSĀJUMU KAVĒJUMU ILGĀKU PAR 90 DIENĀM ATLIKUMS UN ĪPATSVARS GALVENO KREDĪTU SEGMENTU DALĪJUMĀ

(milj. latu)

1. Kredīti mājsaimniecībām mājokļa iegādei
2. Operācijas ar NĪ
3. Kredīti nerezidentiem
4. Pārējie kredīti mājsaimniecībām
5. Būvniecība
6. Pārējās nozares
7. Tirdzniecība
8. Apstrādes rūpniecība
9. Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi

Ilgāk par 90 dienām kavētie kredīti
 2010. gada decembris (%; labā ass)
 2011. gada jūnijs (%; labā ass)
 2011. gada decembris (%; labā ass)

2011. gadā kopumā būtiski nemainījās nedrošajiem kredītiem izveidotie uzkrājumi. To apjoms kredītiestāžu bilanciēs nedaudz saruka, bet īpatsvars kopējā kredītportfelī nedaudz pieauga. Tomēr kredītiestāžu dalījumā bija vērojamas lielas atšķirības. Lielākā daļa kredītiestāžu samazināja iepriekš izveidotos uzkrājumus. Uzlabojoties makroekonomiskajai situācijai un augot aizņēmēju maksātspējai, uzkrājumi tika samazināti tiem kredītiem, kuriem iepriekš, balstoties uz pesimistiskajiem pieņēmumiem, izveidots uzkrājumu apjoms saskaņā ar aktuālo novērtējumu bija pārāk liels. Uzkrājumu samazinājumu papildus veicināja arī kredītu norakstīšana. Dažas kredītiestādes, kurām iepriekš izveidoto uzkrājumu apjoms izrādījās nepietiekams, turpināja aktīvi veidot uzkrājumus.

Lai gan saskaņā ar bāzes scenāriju gaidāms, ka arī 2012. gadā ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu atlikums turpinās lēnām samazināties (to īpatsvaram kopējā kredītportfelī paliekot praktiski nemainīgam), aug ārējie riski, kuru īstenošanās gadījumā varētu aktualizēties kavēto kredītu atlikuma palielināšanās. Saskaņā ar bāzes scenāriju līdz ar vājāku ārējo pieprasījumu Latvijas tautsaimniecības izaugsme būs ierobežota un būtiska aizņēmēju maksātspējas uzlabošanās nav gaidāma. Lai gan zaudēto parādu norakstīšana pakāpeniski atbrīvos kredītiestāžu bilances no ilgstoši kavētiem kredītiem, tomēr kavēto kredītu atlikums varētu augt uz eksportu orientētajās nozarēs, kas tiešā veidā cietīs no ārējā pieprasījuma pavājināšanās. Samērā neliels eksporta nozarēm izsniegto kredītu īpatsvars kopējā kredītiestāžu kredītportfelī ierobežo iespējamo ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu atlikuma kāpumu, īstenojoties bāzes scenārijam. Taču eksporta sarukums var mazināt arī ar eksportu tieši nesaistīto nozaru sniegumu.

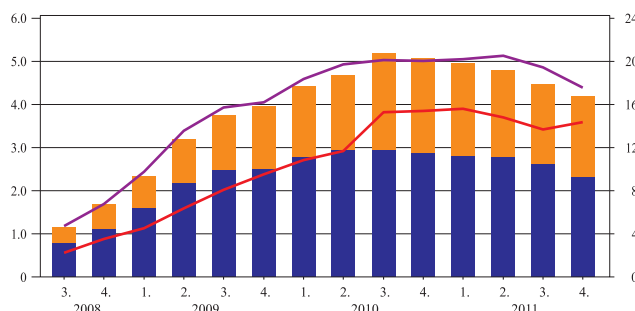
Lai gan 2011. gadā turpinājās kredītu pārstrukturēšanas process, kredītiestādēm turpinot piešķirt atvieglojumus aizņēmējiem, pārstrukturēto kredītu atlikums saruka. Tomēr šo kredītu īpatsvars kredītiestāžu kopējā kredītportfelī gada beigās joprojām bija nozīmīgs – 17,5% {19,9%}. Pārstrukturēto kredītu atlikums saruka gavenokārt divu faktoru ietekmē. Pirmkārt, arvien biežāk kredītiestādes saņēma aizņēmēju maksātspējas atjaunošanas apliecinājumu¹⁰. Otrkārt, ne visos gadījumos kredītu pārstrukturēšana izrādījās veiksmīga, un tika uzsākts kredītu atgūšanas process no tiem aizņēmējiem, kuriem maksātspēju atjaunot neizdevās. 4. ceturksnī novērotais atgūšanas procesā esošo kredītu kāpums skaidrojams tieši ar bezcerīgo pārstrukturēto kredītu atgūšanas procesa uzsākšanu (sk. 19. att.).

¹⁰ Saskaņā ar FKTK "Aktīvu kvalitātes novērtēšanas un uzkrājumu veidošanas normatīvajiem noteikumiem" aizņēmējs vismaz viena gada periodā, sākot ar datumu, kad iestājies pirmais maksājumu termiņš saskaņā ar mainīto kredīta līgumu, veicis visus maksājumus līgumā paredzētajā apjomā un termiņā.

19. attēls

**PĀRSTRUKTURĒTIE UN ATGŪŠANAS
PROCESĀ ESOŠIE KREDĪTI, TO ĪPATSVARS
KOPĒJĀ KREDĪTIESTĀŽU
KREDĪTPORTFELĪ**
(mljrd. latu)

■ Pārstrukturētie kredīti
■ Atgūšanas procesā esošie kredīti
— Pārstrukturēto kredītu īpatsvars (%; labā ass)
— Atgūšanas procesā esošo kredītu īpatsvars (%; labā ass)

Piezīme. Pārstrukturēto un atgūšanas procesā esošo kredītu dati līdz 2010. gada jūnijam nav pilnībā salīdzināmi ar vēlākiem novērojumiem, jo FKTK pilnveidojusi šo kredītu datubāzi.

Joprojām augstais pārstrukturēto kredītu īpatsvars ir kredītu kvalitātes pasliktināšanās papildu riska faktors, kura īstenošanās varbūtība lielā mērā atkarīga no tautsaimniecības attīstības izredzēm. Ņemot vērā, ka pārstrukturēto kredītu, kas nav kavēti ilgāk par 90 dienām, uzkrājumu līmenis salīdzinājumā ar citām problemātisko kredītu grupām saglabājās zemāks, šo kredītu kvalitātes pasliktināšanās varētu radīt nepieciešamību veidot papildu uzkrājumus (sīkāk sk. stresa testa rezultātus 2.5. sadaļā).

Kredītiestāžu bilancu attīrīšana no bezcerīgiem parādiem joprojām bija lēna, un tas zināmā mērā saistīts ar ilgu tiesvedības procesu. Lai gan 2011. gadā atgūšanas procesā esošo kredītu atlikums un īpatsvars kredītiestāžu kopējā kredītportfelī kopumā nedaudz samazinājās, 2011. gada beigās šo kredītu īpatsvars kredītiestāžu kopējā kredītu atlikumā joprojām bija nozīmīgs (14.2%). Gandrīz visi šie kredīti bija kavēti ilgstoši un veidoja 75% no kopējā ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu atlikuma. Augsts kavēto kredītu īpatsvars kredītiestāžu bilancēs, no vienas puses, zināmā mērā ierobežo kredītiestāžu vēlmi izsniegt kredītus, bet, no otras puses, ierobežo privātā sektora attīstību un kredītu pieprasījumu. Īpaši lēni notiek kredītiestāžu bilancu atbrīvošana no bezcerīgiem māsaimniecību kredītiem, tomēr vidējā termiņā norakstīto māsaimniecību kredītu atlikums varētu pakāpeniski palielināties, jo pēc Maksātnespējas likuma grozījumiem, kas ir spēkā no 2010. gada 1. novembra, audzis fizisko personu maksātnespējas pieteikumu skaits.

2. ielikums. Kredītiestāžu aptauja par nefinanšu sabiedrību un māsaimniecību kreditēšanu

2011. gadā Latvijas Banka turpināja veikt aptauju par kredītiestāžu izsniegtajiem kredītiem nefinanšu sabiedrībām un māsaimniecībām. Aptaujas rezultāti sniedz apkopotu informāciju par kreditēšanas attīstības tendencēm 2011. gadā un kredītiestāžu prognozēm 2012. gada 1. pusgadam. Pēdējā aptaujā piedalījās deviņas kredītiestādes, aptverot vairāk nekā 86% no kopējā kredītiestāžu kredītportfeļa rezidentu nefinanšu sabiedrībām un māsaimniecībām.

Kredītu standarti un nosacījumi

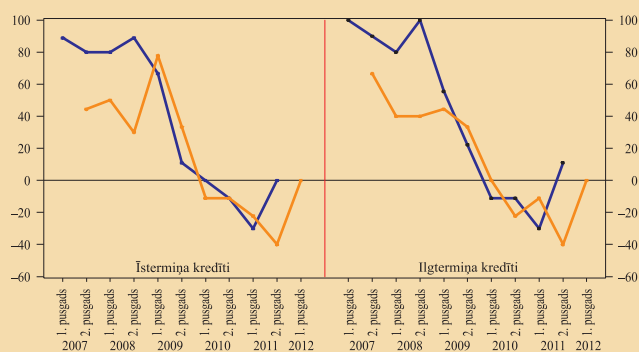
Aptaujas rezultāti liecina, ka 2011. gada 2. pusgadā vairs neturpinājās kopš 2010. gada novērotās kredītu standartu atvieglošanas tendences (sk. 2.1. un 2.2. att.). Kredītiestādes kopumā nemainīja kredītu standartus. Samazinājās to kredītiestāžu skaits, kuras ziņoja par nelielu kredītu standartu atvieglošanu, turklāt dažas kredītiestādes pat norādīja, ka kredītu standarti kļuvuši nedaudz stingrāki. Būtiski, ka 2011. gada 2. pusgadā pirmo reizi kopš 2009. gada neviena kredītiestāde neziņoja par standartu atvieglošanu māsaimniecībām mājokļa iegādei izsniegtajiem kredītiem.

2012. gada 1. pusgadā kopumā kredītiestādes neplāno kredītu standartu pārmaiņas. Tomēr, īstenojoties pesimistiskajam tautsaimniecības attīstības scenārijam un augot ar kredītiestāžu kapitāla stāvokli saistītajām izmaksām, iespējama stingrāku kredītu standartu noteikšana.

2.1. attēls

PĀRMAIŅAS KREDĪTU STANDARTOS NEFINANŠU SABIEDRĪBĀM

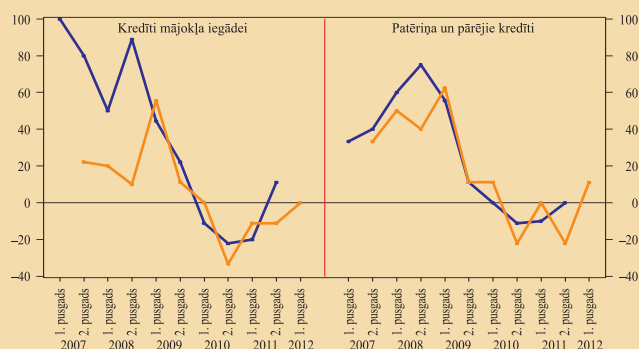
(par stingrāku kredītu standartu piemērošanu ziņojušo kredītiestāžu skaits; neto; %)

— Fakts
— Kredītiestāžu prognoze

2.2. attēls

PĀRMAIŅAS KREDĪTU STANDARTOS MĀJSAIMNIECĪBĀM

(par stingrāku kredītu standartu piemērošanu ziņojušo kredītiestāžu skaits; neto; %)

— Fakts
— Kredītiestāžu prognoze

Kredītu standartu noteikšanu nefinanšu sabiedrībām 2011. gadā ietekmēja pretēji faktori. Liela kredītiestāžu konkurence norādīta kā galvenais labvēlīgākus kredītu standartus veicinošs faktors nefinanšu sabiedrībām (sk. 2.3. att.). Savukārt stingrāku kredītu standartu piemērošana galvenokārt skaidrota ar izmaksām, kas saistītas ar kredītiestādes kapitāla stāvokli, turklāt 2. pusgadā par nozīmīgu faktoru kļuva pesimistiskākas vispārējās ekonomiskās aktivitātes gaidas.

2.3. attēls

FAKTORU IETEKME UZ STINGRĀKU STANDARTU PIEMĒROŠANU KREDĪTIEM NEFINANŠU SABIEDRĪBĀM

(par faktoru pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu skaits; neto; %)

— 2007. gada 1. pusgads
— 2007. gada 2. pusgads
— 2008. gada 1. pusgads
— 2008. gada 2. pusgads
— 2009. gada 1. pusgads
— 2009. gada 2. pusgads
— 2010. gada 1. pusgads
— 2010. gada 2. pusgads
— 2011. gada 1. pusgads
— 2011. gada 2. pusgads

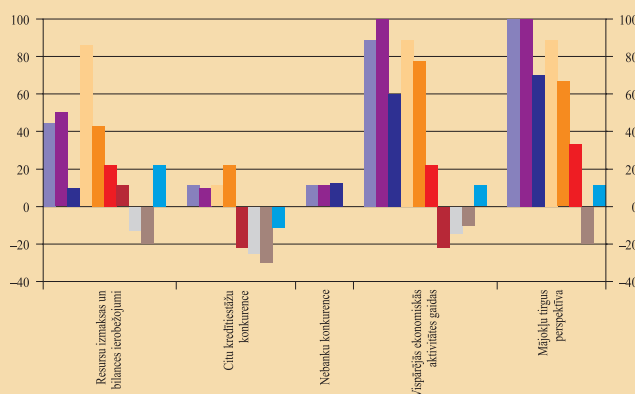

Aptaujas dalībnieki kopumā atzīmēja, ka nebija faktoru, kuri būtu nozīmīgi ietekmējuši kredītu standartu noteikšanu mājāsaimniecībām aizdevumiem mājokļa iegādei, patēriņa un pārējiem kredītiem. Tomēr 2011. gada 2. pusgadā dažas kredītiestādes norādīja, ka augstākas resursu izmaksas un bilances ierobežojumi veicināja stingrāku standartu noteikšanu kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei (sk. 2.4. un 2.5. att.).

2.4. attēls

FAKTORU IETEKME UZ STINGRĀKU
STANDARTU PIEMĒROŠANU KREDĪTIEM
MĀJSAIMNIECĪBĀM(par faktoru pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu skaits
kredītiem mājokļa iegādei; neto; %)

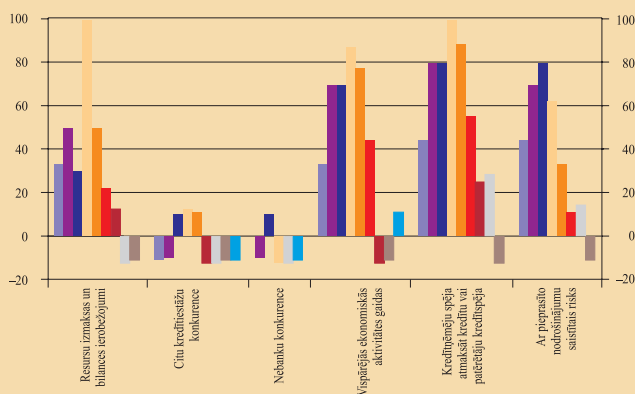
2007. gada 1. pusgads
2007. gada 2. pusgads
2008. gada 1. pusgads
2008. gada 2. pusgads
2009. gada 1. pusgads
2009. gada 2. pusgads
2010. gada 1. pusgads
2010. gada 2. pusgads
2011. gada 1. pusgads
2011. gada 2. pusgads

2.5. attēls

FAKTORU IETEKME UZ STINGRĀKU
STANDARTU PIEMĒROŠANU KREDĪTIEM
MĀJSAIMNIECĪBĀM(par faktoru pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu skaits
patēriņa un pārējiem kredītiem; neto; %)

2007. gada 1. pusgads
2007. gada 2. pusgads
2008. gada 1. pusgads
2008. gada 2. pusgads
2009. gada 1. pusgads
2009. gada 2. pusgads
2010. gada 1. pusgads
2010. gada 2. pusgads
2011. gada 1. pusgads
2011. gada 2. pusgads

2011. gada 1. pusgadā kredītiestāžu kredītu nosacījumi tika atviegloti, tomēr, augot nenoteiktībai par ES tautsaimniecības attīstības perspektīvām un palielinoties resursu izmaksām un bilances ierobežojumiem, 2. pusgadā dažas kredītiestādes palielināja procentu likmju uzcenojumu riskantiem aizdevumiem nefinanšu sabiedrībām, kā arī parastajiem un riskantiem aizdevumiem mājāsaimniecībām.

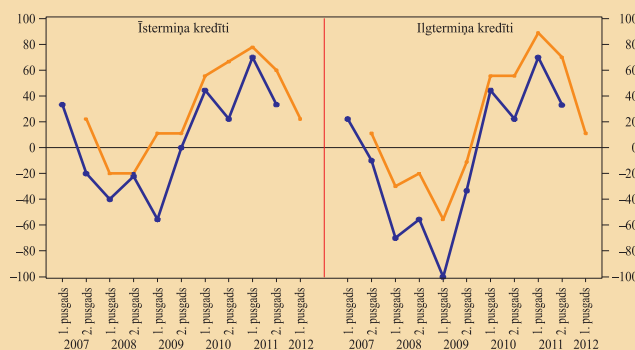
Kredītu pieprasījums

Kredītiestādes norāda, ka 2011. gadā nefinanšu sabiedrību pieprasījums pēc aizņēmumiem turpināja augt, pastāvot nepieciešamībai veikt ieguldījumus pamatlīdzekļos un finansēt krājumus un apgrozāmos līdzekļus, kaut arī 2. pusgadā kāpums bija daudz mērenāks nekā 1. pusgadā (sk. 2.6. att.). Mājāsaimniecību pieprasījums pēc aizņēmumiem mājokļa iegādei arī palielinājās. To galvenokārt veicināja kredītņēmēju pārliecība par sava finansiālā stāvokļa uzlabošanos (sk. 2.7. att.). 2012. gada 1. pusgadā tiek prognozēta mājāsaimniecību un nefinanšu sabiedrību kredītu pieprasījuma stabilizēšanās.

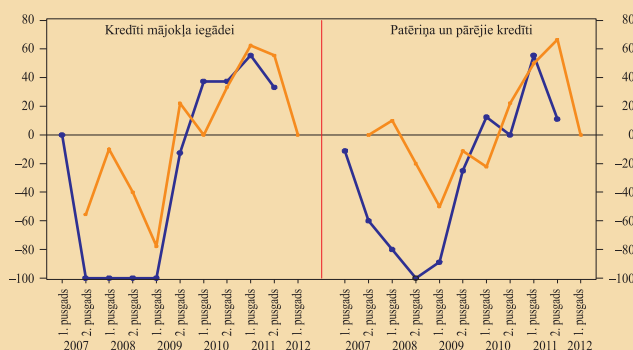
2.6. attēls

PĀRMAIŅAS NEFINANŠU SABIEDRĪBU
PIEPRAŠĪJUMĀ PĒC KREDĪTIEM VAI
KREDĪTLĪNĪJĀM(par pieprasījuma palielināšanos ziņojušo kredītiestāžu skaits;
neto; %)

Fakts
Kredītiestāžu prognoze

2.7. attēls

**PĀRMAINĀS MĀJSAIMNIECĪBU
PIEPRAŠĪJUMĀ PĒC KREDĪTIEM**(par pieprasījuma palielināšanos ziņojušo kredītiestāžu skaits;
neto, %)— Fakts
— Kredītiestāžu prognoze**Aizņēmēju finansiālais stāvoklis**

Saskaņā ar kredītiestāžu vērtējumu mājāsaimniecību un Latvijas tautsaimniecības vadošo nozaru nefinanšu sabiedrību finansiālais stāvoklis 2011. gadā uzlabojās salīdzinājumā ar iepriekšējiem periodiem, taču prognoze 2012. gada 1. pusgadam ir piesardzīga. Pastāvot bažām par Latvijas tautsaimniecības attīstību nestabilas ārējās vides ietekmē, lielākā daļa aptaujas dalībnieku uzskata, ka mājāsaimniecību un nefinanšu sabiedrību finansiālais stāvoklis nemainīsies (sk. 2.8. att.).

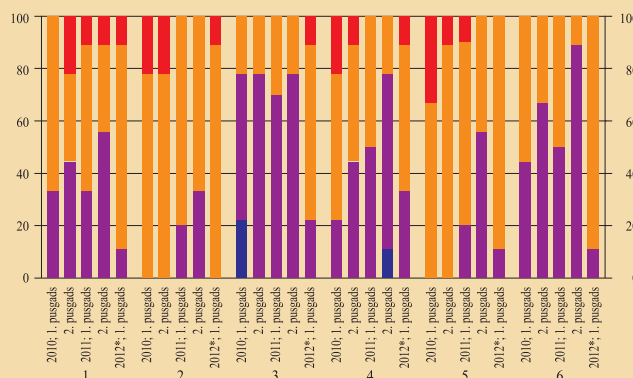
2.8. attēls

**MĀJSAIMNIECĪBU UN ATSEVIŠĶU NOZARU
NEFINANŠU SABIEDRĪBU FINANSIĀLĀ
STĀVOKĻA PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS**
(atbilžu skaits, %)

— Pamatā nemainījās/nemainīsies
— Nedaudz uzlabojās/uzlabosies
— Nedaudz pasliktinājās/pasliktināsies
— Ievērojami uzlabojās/uzlabosies

1. Mājāsaimniecības
2. Operācijas ar NĪ
3. Apstrādes rūpniecība
4. Tirdzniecība
5. Būvniecība
6. Transports

* Prognoze.

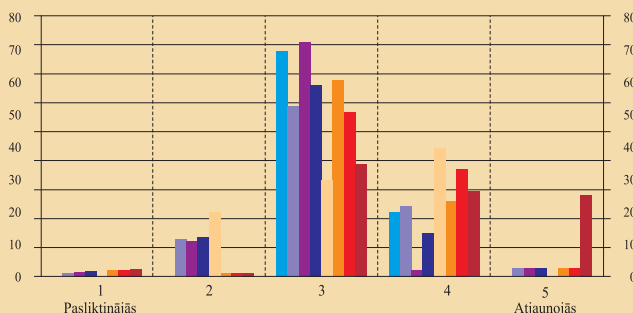
Kredītu pārstrukturēšana

Aptaujas dalībnieku atbildes liecina, ka to mājāsaimniecību maksātpēja, kurām tika piemērota maksājuma atlikšana uz laiku, lielākoties tiek vērtēta kā nemainīga vai nedaudz uzlabojusies (sk. 2.9. att.). Kredītiestādes pozitīvi vērtē nefinanšu sabiedrību maksātpēju pēc kredītu pārstrukturēšanas termiņa. 2011. gada 2. pusgadā daži aptaujas dalībnieki pat norādīja, ka pēc kredītu pārstrukturēšanas termiņa beigām nefinanšu sabiedrību maksātpēja pilnīgi atjaunojusies.

2.9. attēls

**KLIENTU MAKSĀTSPĒJAS PĀRMAIŅAS
PĒC KREDĪTU PĀRSTRUKTURĒŠANAS
PROCESĀ NOTEIKTĀ MAKSĀJUMU
ATLIKŠANAS TERMIŅA BEIGĀM**(salīdzinājumā ar periodu pirms pārstrukturēšanas; atbilžu skaits;
%)

— Mājāsaimniecības; 2010. gada 1. pusgads
— Mājāsaimniecības; 2010. gada 2. pusgads
— Mājāsaimniecības; 2011. gada 1. pusgads
— Mājāsaimniecības; 2011. gada 2. pusgads
— Nefinanšu sabiedrības; 2010. gada 1. pusgads
— Nefinanšu sabiedrības; 2010. gada 2. pusgads
— Nefinanšu sabiedrības; 2011. gada 1. pusgads
— Nefinanšu sabiedrības; 2011. gada 2. pusgads

2.2. Pelnītspēja

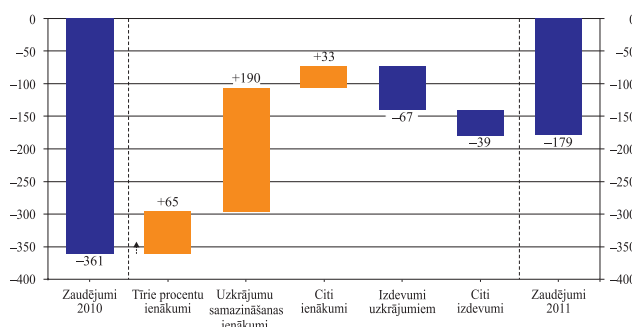
Līdz ar Latvijas makroekonomiskās situācijas pozitīvajām pārmaiņām arī kredītiestāžu peļņas rādītāji uzlabojās, liecinot par pakāpenisku kredītiestāžu atveseļošanos. Kopējie kredītiestāžu zaudējumi 2011. gadā bija 178.7 milj. latu (2010. gadā – 360.7 milj. latu;

sk. 20. att.). Šie zaudējumi galvenokārt saistīti ar AS "Latvijas Krājbanka" (205.9 milj. latu), kurā tika konstatēta kredītiestādes līdzekļu apgrūtināšana par labu trešām personām un kuras darbība tika apturēta, kā arī AS "Parex banka" (70.3 milj. latu), kas vairs pilnībā nepilda kredītiestādes funkcijas. Neietverot šo divu kredītiestāžu zaudējumus, pārējo kredītiestāžu peļņa bija 97.5 milj. latu.

20. attēls

KREDĪTIESTĀŽU DARBĪBAS REZULTĀTI UN TO PĀRMAIŅAS (milj. latu)

■ Zaudējumi
■ Ienākumi
↑ Pozitīva ietekme uz 2011. gada rezultātu

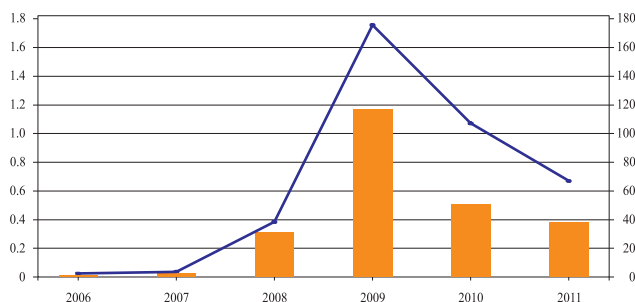
Kredītiestāžu konsolidētie darbības rezultāti būtiski neatšķiras no nekonsolidētajiem datiem. Kredītiestāžu konsolidētie zaudējumi 2011. gadā bija 189.1 milj. latu (2010. gadā – 353.9 milj. latu).

Izdevumi uzkrājumiem nedrošajiem parādiem, kas bija galvenais zaudējumu iemesls pāris iepriekšējos gados, joprojām bija lieli (794.0 milj. latu; 2010. gadā – 727.1 milj. latu). Savukārt nozīmīgs ienākumu postenis 2011. gadā bija iepriekš izveidoto uzkrājumu samazināšanas ienākumi (411.1 milj. latu; 2010. gadā – 221.4 milj. latu). Atsevišķām kredītiestādēm uzkrājumu samazināšanas ienākumi bija pat lielāki nekā izdevumi uzkrājumiem. Līdz ar to saruka gan neto izdevumu uzkrājumiem nedrošajiem parādiem absolūtais apjoms, gan arī to relatīvā attiecība pret finansiālās darbības peļņu (sk. 21. att.).

21. attēls

NETO IZDEVUMI UZKRĀJUMIEM UN NETO IZDEVUMU UZKRĀJUMIEM ATTIECĪBA PRET FINANSIĀLĀS DARBĪBAS PEĻŅU (mljrd. latu)

■ Neto izdevumi uzkrājumiem
— Neto izdevumi uzkrājumiem/finansiālās darbības peļņa
(%; labā ass)

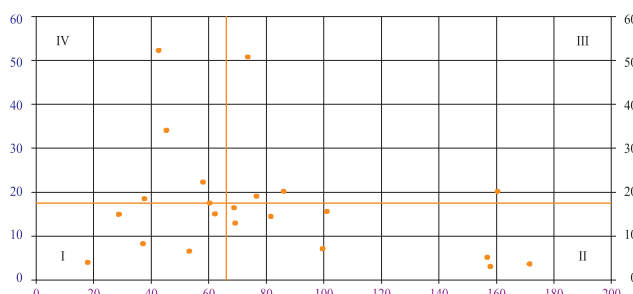

Kredītiestāžu uzkrājumu veidošana nebija vienmērīga. 22. attēlā atspoguļota kredītiestāžu kredītportfeļa kvalitāte un uzkrājumu normu izkliede. Kredītportfeļa kvalitātes raksturojumam izvēlēts ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars kredītportfelī. Uzkrājumu norma tiek aprēķināta kā uzkrājumu un ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu apjoma attiecība. Attēlā nav atspoguļotas divas kredītiestādes, kurām nav ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu un kuru rādītāji būtiski atšķiras no pārējo kredītiestāžu rādītājiem. Dalījums kvadrantos veikts, balstoties uz vidējiem svētajiem rādītājiem. Salīdzinājumā ar vidējiem datiem rādītāju izkliede ir samērā augsta un liecina par faktisko uzkrājumu normu nevienmērīgumu. Vairāk nekā 41% no kredītiestāžu kredītportfeļa atrodas II kvadrantā ar augstu uzkrājumu normu un zemu kavēto kredītu īpatsvaru kredītportfelī. IV kvadrantā ar zemu uzkrājumu normu un augstu kavēto kredītu īpatsvaru kredītportfelī kredītiestādes ar lielāko izsniegto kredītu atlikumu nav pārstāvētas, un tajā atrodas 14% no kredītiestāžu kredītportfeļa.

22. attēls

KREDĪTIESTĀŽU PORTEĻA KVALITĀTE
UN UZKRĀJUMU NORMAS
(%)

Kreditu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars
Uzkrājumi/kreditu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām
apjoms

Samazinoties kredītiestāžu zaudējumiem, uzlabojās to efektivitātes rādītāji, bet joprojām šie rādītāji bija negatīvi (ROE – –11.2% {–20.4%} un ROA – –0.9% {–1.6%}).

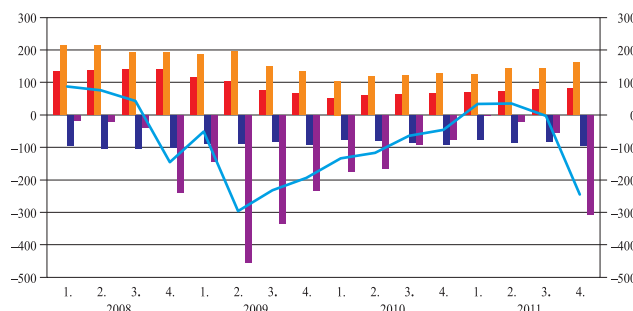
Lielākā daļa kredītiestāžu guva peļņu. Gadu kopumā ar peļņu noslēdza 16 kredītiestāžu. To kopējā peļņa bija 197.5 milj. latu, bet daļa kredītiestāžu aktīvos – 73%.

Ceturkšņu dalījumā kredītiestādēm labāki pelnītspējas rādītāji bija 2011. gada pirmajos divos ceturkšņos (sk. 23. att.), kad kredītiestādes arī kopumā guva peļņu. Atsevišķās kredītiestādēs palielinoties izdevumiem uzkrājumiem, 2. pusgadā kredītiestādes kopumā strādāja ar zaudējumiem. Šī tendence īpaši spēcīga bija 4. ceturksnī, kad kredītiestāžu rādītājus ietekmēja AS "Latvijas Krājbanka" maksātnespēja. Tīrie procentu ienākumi un finansiālās darbības peļņa gada laikā pakāpeniski pieauga.

23. attēls

ATSEVIŠĶU IENĀKUMU UN IZDEVUMU
POZĪCIJU DINAMIKA CETURKŠŅU
DALĪJUMĀ
(milj. latu)

Tīrie procentu ienākumi
Finansiālās darbības peļņa vai zaudējumi
Administratīvie izdevumi
Uzkrājumu samazināšanas ienākumi mīnus izdevumi
uzkrājumiem
Pārskata gada nesadalītā peļņa vai zaudējumi

Finansiālās darbības peļņa 2011. gadā bija 571.0 milj. latu. Tā pieauga salīdzinājumā ar 2010. gadu, bet joprojām bija mazāka nekā 2009. gadā. Apjoma ziņā nozīmīgākais finansiālās darbības peļņas postenis – tīrie procentu ienākumi – bija lielāks nekā iepriekšējā gadā. Kredītiestāžu procentu ienākumi salīdzinājumā ar 2010. gadu saruka, tomēr procentu izdevumu straujāks kritums noteica tīro procentu ienākumu pieaugumu (27%). Tīrie procentu ienākumi veidoja nelielu daļu no finansiālās darbības peļņas. Mazākus procentu ienākumus noteica gan zemās kredītu procentu likmes, gan kredītportfeļa sarukums, gan joprojām lielais kavēto kredītu maksājumu apjoms. Savukārt procentu izdevumu straujāku kritumu noteica saistību pret MFI un noguldījumu procentu likmju samazināšanās.

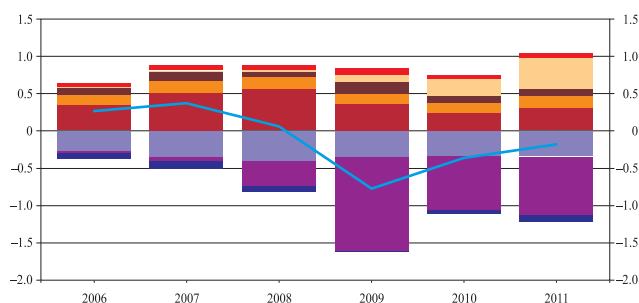
Otrs nozīmīgākais ienākumu postenis – tīrie komisijas naudas ienākumi – gada laikā turpināja augt. Komisijas naudas ienākumi 2011. gadā palielinājās par 11%, bet komisijas naudas izdevumi samazinājās par 4%. Tīro komisijas naudas ienākumu īpatsvars finansiālās darbības peļņā joprojām bija aptuveni 30%. Tādējādi kredītiestāžu finansiālās darbības peļņas struktūrā mazliet vairāk nekā pusi veidoja tīrie procentu ienākumi, aptuveni trešdaļu – tīrie komisijas naudas ienākumi, 16% – finanšu instrumentu tirdzniecības un pārvērtēšanas ienākumi, bet pavisam nelielu daļu – dividendu ienākumi.

Finansiālās darbības peļņa pārsniedza administratīvos izdevumus (sk. 24. att.), bet, neraugoties uz pieaugumu, tā nebija pietiekama, lai segtu arī neto uzkrājumu veidošanas izdevumus. Pēc divu gadu krituma administratīvie izdevumi 2011. gadā nedaudz pieauga.

24. attēls

IENĀKUMU UN IZDEVUMU STRUKTŪRA
(mljrd. latu)

- Trie procentu ienākumi
- Trie komisijas naudas ienākumi
- Finanšu instrumentu tirdzniecības un pārvērtēšanas ienākumi
- Uzkrājumu samazināšanas ienākumi
- Pārējie ienākumi
- Administratīvie izdevumi
- Izdevumi uzkrājumiem nedrošiem parādiem
- Pārējie izdevumi
- Pārskata gada nesadalītā peļņa vai zaudējumi

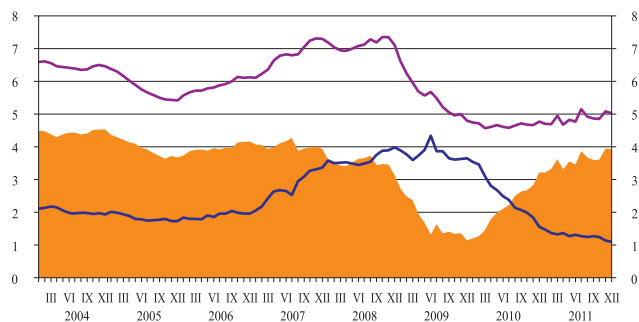

Kredītu un noguldījumu procentu likmju starpība (sk. 25. att.) gada laikā pieauga un sasniedza 4 procentu punktus, pozitīvi ietekmējot kredītiestāžu peļņitspēju. Izsniegto kredītu procentu likmes un piesaistīto noguldījumu procentu likmes pašlaik atrodas vēsturiski zemākajā līmenī.

25. attēls

**REZIDENTIEM NE-MFI IZSNIEGTO
KREDĪTU PROCENTU LIKMJU, TO VEIKTO
NOGULDĪJUMU PROCENTU LIKMJU UN
VISPĀRĒJĀS PROCENTU LIKMJU
STARPĪBAS DINAMIKA**
(%)

- Kredītu vidējā svērtā procentu likme
- Noguldījumu vidējā svērtā procentu likme
- Vispārējā procentu likmju starpība (procentu punktos)

Tiek prognozēts, ka 2012. gadā kredītiestādes kopumā gūs peļņu. Peļņas apjomu varētu pozitīvi ietekmēt samērā lielā kredītu un noguldījumu procentu likmju starpība, kavēto kredītu īpatsvara stabilizēšanās kredītportfelī, izdevumu uzkrājumiem nedrošiem parādiem samazinājums un kredītiestāžu veikums, optimizējot izmaksas. Peļņas apjomu negatīvi ietekmēs turpmāks kredītportfeļa apjoma sarukums, plānotā finanšu stabilitātes nodevas dubultošana un kredītiestāžu maksājumu NGF paaugstināšana.

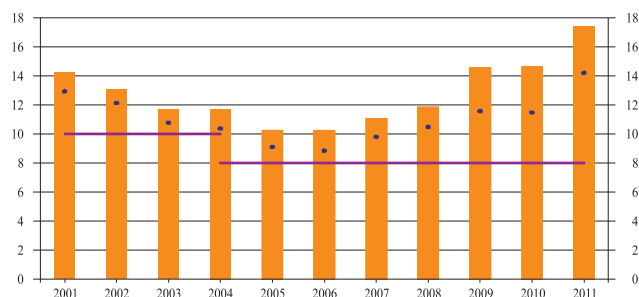
2.3. Kapitalizācija

Kredītiestāžu KPR 2011. gadā būtiski pieauga, nostiprinot kredītiestāžu spēju absorbēt iespējamās nākotnes šokus. KPR un pirmā līmeņa kapitāla rādītājs 2011. gada beigās bija attiecīgi 17.4%¹¹ un 14.2% (sk. 26. att. un 1. tabulu), pārsniedzot līdz šim vēsturiski augstākos KPR līmeņus. Kredītiestāžu kapitāla bāzi stiprināja tas, ka vairākas kredītiestādes atkal guva peļņu, un atsevišķu kredītiestāžu kapitāla palielināšanas pasākumi. Gaidāms, ka arī 2012. gadā kredītiestāžu KPR saglabāsies augsts, un to veicinās 2011. gada peļņas iekļaušana kapitāla bāzē, kredītiestādēm kopumā 2012. gadā prognozētā peļņa, atsevišķu kredītiestāžu kapitāla palielināšanas pasākumi un RSA samazināšanās tendences turpināšanās.

26. attēls

KPR DINAMIKA
(%)

- KPR
- Pirmā līmeņa KPR
- Minimālā kapitāla prasība

¹¹ Analizējot kredītiestāžu kapitalizācijas rādītāju pārmaiņas, AS "Latvijas Krājbanka" un AS "Parex banka" dati iekļauti 2010. gada rādītājos, bet nav iekļauti 2011. gada rādītājos.

1. tabula

KREDĪTIESTĀŽU PAŠU KAPITĀLS, KAPITĀLA PRASĪBA UN KPR

(perioda beigās; milj. latu)

	2010	2011	Pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (%)
Pašu kapitāls	1 925.1	1 906.9	-0.9
Pirmā līmeņa kapitāls	1 538.6	1 578.0	2.6
Apmaksātais pamatkapitāls	1 887.2	1 630.5	-13.6
Kapitāla prasība	1 052.0	876.9	-16.6
Kredītriska kapitāla prasība	948.8	783.4	-17.4
Pozīcijas, ārvalstu valūtas un preču risku kapitāla prasība	14.6	10.7	-26.7
Operacionālā riska kapitāla prasība	88.6	82.8	-6.5
KPR (%)	14.6	17.4	—
Pirmā līmeņa kapitāla KPR (%)	11.5	14.2	—

Kredītiestāžu kopējais pašu kapitāla apjoms 2011. gadā būtiski nemainījās un gada beigās bija 1.9 mljrd. latu. Pašu kapitālā vairs netiek iekļauts AS "Latvijas Krājbanka" (no 2011. gada novembra) un AS "Parex banka" (no 2011. gada jūlija) pašu kapitāls. Šo kredītiestāžu pašu kapitāls 2010. gada beigās kopā bija 141.7 milj. latu.

Kredītiestāžu apmaksātais pamatkapitāls 2011. gada beigās bija 1 630.5 milj. latu. Pamatkapitāls veidoja 85% no pašu kapitāla un joprojām bija kredītiestāžu pašu kapitāla galvenais avots, kopumā nodrošinot augstu kredītiestāžu kapitāla kvalitāti.

2011. gadā kopumā salīdzinājumā ar iepriekšējiem diviem gadiem kredītiestāžu kapitāla palielināšanas apjoms mazinājās. Gada laikā kapitālu palielināja 11 kredītiestāžu par 182.4 milj. latu, t.sk. apmaksāto pamatkapitālu – par 29.8 milj. latu, rezerves kapitālu – par 104.2 milj. latu un subordinēto kapitālu – par 48.4 milj. latu. Atsevišķas kredītiestādes ziņoja par nodomu 2012. gadā palielināt kapitālu.

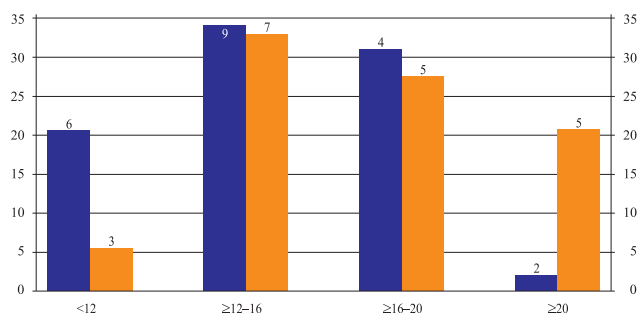
Turpinājās iepriekšējos gados novērotā kredītiestāžu kapitāla prasību apjoma samazināšanās tendence. To galvenokārt noteica kredītriska kapitāla prasības pazemināšana kredītportfeļa sarūkuma dēļ. Pārējo risku prasības bija samērā nebūtiskas, un to kopējais apjoms bija 10.7% no kopējās kapitāla prasības.

KPR amplitūda joprojām bija plaša. Būtiski pieauga to kredītiestāžu īpatsvars, kuru KPR pārsniedza 20% (sk. 27. att.), un vienlaikus nozīmīgi samazinājās to kredītiestāžu īpatsvars, kuru KPR bija zemāks par 12%.

27. attēls

**KREDĪTIESTĀŽU SKAITS UN ĪPATSVARS
KREDĪTIESTĀŽU AKTĪVOS TO KPR
DALĪJUMĀ (%)**

■ 2010
■ 2011

3. ielikums. CRD IV ieviešana un kapitāla prasības

Kapitāla pietiekamības direktīva un Kapitāla pietiekamības regula (ES normatīvo aktu projektu pakete, saskaņā ar kuru tiks ieviests starptautiskais finanšu sektora uzraudzības standarts Bāzele III, ko izstrādājusi BBUK; tālāk tekstā – CRD IV) paredz noteikt augstākas pašu kapitāla kvalitātes un apjoma prasības, pakāpeniski no 2013. gada līdz 2019. gadam ieviešot vairākus jaunus KPR un nosakot augstākas prasības KPR līmenim,

vienlaikus paredzot iespēju dalībvalstīm noteikt augstākas prasības KPR bez pārejas perioda, t.i., no 2013. gada 1. janvāra.

Lai stiprinātu uzticēšanos kredītiestādēm, vairākas ES valstis izskata iespēju ieviest CRD IV kapitāla pietiekamības prasības, neizmantojot pakāpeniskas ieviešanas periodu. Dažas ES valstis paziņojušas, ka plāno noteikt augstākas kapitāla pietiekamības prasības nekā CRD IV, piemēram, Zviedrija paredz četrām tās lielākajām kredītiestādēm (Handelsbanken, Nordea, SEB un Swedbank) noteikt augstākas kapitāla prasības pirmā līmeņa pamata KPR, nekā paredzēts CRD IV, t.i., līdz 2013. gada 1. janvārim – 10% (CRD IV – 3.5%) un līdz 2015. gada 1. janvārim – 12% (CRD IV – 4.5%).

Ņemot vērā eiro zonas valstu valsts parāda problēmas, EBI 2011. gada 8. decembrī publicēja rekomendāciju, kas noteica prasību ES lielākajām kredītiestādēm konsolidācijas grupas līmenī (kopumā 71 kredītiestāžu grupai saskaņā ar sarakstu) līdz 2012. gada 30. jūnijam izveidot pagaidu kapitāla rezervi, lai kredītiestāžu pirmā līmeņa pamata KPR sasniegtu 9% no RSA. Tas nozīmē, ka faktiski EBI sarakstā iekļautajām kredītiestādēm jāievēro kapitāla prasības, kas pārsniedz CRD IV paredzētās prasības pārejas perioda beigās. Pagaidu kapitāla rezerve paredzēta riska darījumu ar EEZ centrālajām valdībām un reģionālajām vai vietējām valdībām segšanai, un to aprēķina, novērtējot EEZ centrālo valdību un reģionālo vai vietējo valdību vērtspapīrus atbilstoši to tirgus vērtībai 2011. gada 30. septembrī. Minētā EBI rekomendācija nav tieši saistoša nevienai Latvijas kredītiestādei, tomēr netieši tā ir saistoša dažām Latvijas kredītiestādēm, kuru mātesbankām ir saistoša EBI rekomendācija konsolidācijas līmenī, piemēram, "Swedbank" AS, AS "UniCredit Bank", AS DNB banka un AS "SEB banka". Lielāko Latvijas kredītiestāžu mātesbankas ir labi kapitalizētas, un atbilstības nodrošināšanai EBI rekomendācijai tām nav nepieciešams piesaistīt papildu kapitālu. Tomēr vairākām EBI sarakstā iekļautajām kredītiestādēm pašu kapitāls nebija pietiekams rekomendācijas prasību izpildei un, ņemot vērā ierobežotās iespējas vai augstās izmaksas, piesaistot kapitālu finanšu tirgos, radās bažas, ka šīs kredītiestādes rekomendācijas prasību varētu izpildīt, nevis stiprinot savu kapitāla bāzi, bet samazinot aktīvus, t.sk. kredītus, kas varētu negatīvi ietekmēt reālo tautsaimniecību. Uzraudzības iestādes šim aspektam pievērsa īpašu uzmanību, izskatot kredītiestāžu rekapitalizācijas plānus.

Pamatojoties uz kredītiestāžu pārskatu datiem, FKTK uzskata, ka lielākā daļa Latvijas kredītiestāžu jau pašlaik ir gatavas CRD IV prasībām atbilstošu KPR ieviešanai un pakāpeniskas ieviešanas periods nav nepieciešams.

Pirmā līmeņa KPR, kas Latvijā ir līdzvērtīgs pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājam atbilstoši CRD IV, vidēji kredītiestāžu sektorā (neiekļaujot AS "Parex banka" un AS "Latvijas Krājbanka" datus) 2011. gada 31. decembrī bija 14.20% (zemākais – 8.32%), un tas būtiski pārsniedz pašlaik spēkā esošo netieši noteikto regulatīvo prasību uzturēt minēto rādītāju vismaz 4% līmenī un CRD IV prasību uzturēt pirmā līmeņa pamata KPR vismaz 4.5% un pirmā līmeņa KPR 6% līmenī. Pašu kapitāla pietiekamības rādītājs vidēji kredītiestāžu sektorā (neiekļaujot AS "Parex banka" un AS "Latvijas Krājbanka" datus) 2011. gada 31. decembrī bija 17.4% (zemākais – 11.00%), un tas būtiski pārsniedz pašlaik spēkā esošo regulatīvo prasību un CRD IV prasību uzturēt pašu kapitāla pietiekamības rādītāju vismaz 8% līmenī.

Precīzākai situācijas izvērtēšanai par kredītiestāžu gatavību CRD IV prasību ieviešanai FKTK nosūtījusi visām kredītiestādēm pieprasījumu iesniegt detalizētu informāciju atbilstoši CRD IV prasībām par stāvokli 2011. gada 31. decembrī, lai varētu veikt CRD IV noteikto prasību ietekmes papildu izvērtējumu, pamatojoties uz precizētu CRD IV tekstu un pašu kapitāla aprēķina algoritmu.

Izvērtējot iespēju noteikt augstāku KPR bez pārejas perioda, jāņem vērā, ka ātrāka augstāku KPR ieviešana:

– nodrošinātu to, ka netiek pavājinātas pašlaik spēkā esošās prasības un nesamazinās jau pašlaik esošais kapitāla līmenis (pašlaik pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs Latvijā

jau netieši noteikts 4% apmērā (CRD IV paredz pirmā līmeņa pamata KPR pakāpenisku paaugstināšanu no 2013. gada 1. janvāra, sākotnēji to nosakot 3.5%);
– veicinātu augstāka kapitāla pietiekamības līmeņa uzturēšanu, stiprinot finanšu sektora stabilitāti.

2.4. Finansējuma un likviditātes risks

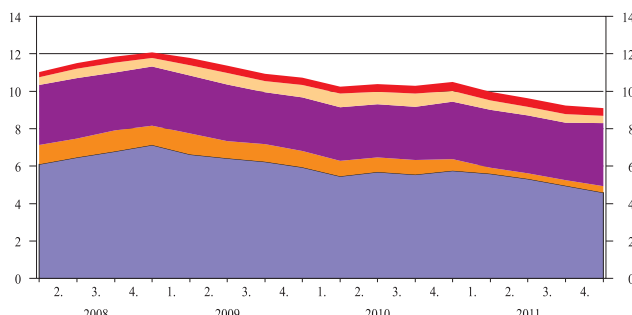
Analizējot kredītiestāžu finansējuma risku, būtiski izdalīt divas pēc piesaistītā finansējuma struktūras atšķirīgas kredītiestāžu grupas. 1. kredītiestāžu grupa nozīmīgu finansējuma daļu piesaista no mātesbankām¹² Eiropā un rezidentu ne-MFI privātā sektora noguldījumiem (tālāk tekstā – rezidentu noguldījumi), ko iegulda iekšzemes tautsaimniecībā. Savukārt 2. kredītiestāžu grupā ietilpst pārējās kredītiestādes, kuras galvenokārt apkalpo klientus nerezidentus un valstij piederošās kredītiestādes.

2011. gadā 1. kredītiestāžu grupas piesaistītais finansējums turpināja sarukt, gada laikā samazinoties par 1 394.3 milj. latu (sk. 28. att.). To galvenokārt noteica mātesbanku finansējuma samazinājums, kas lielā mērā saistīts ar nozīmīgu kredītportfeļa sarukumu, jo lielu ieguldījumu iespējas Latvijā arvien ir ierobežotas. Daļēji šā finansējuma aizplūdes tika kompensētas ar rezidentu noguldījumu atlikuma pieaugumu (2011. gadā – 300.0 milj. latu). Lai gan no mātesbankām piesaistītais finansējums joprojām veidoja pusi no visa šīs kredītiestāžu grupas piesaistītā finansējuma, tomēr lēnām pieauga noguldījumu loma šo kredītiestāžu finansējumā. Arī kredītu un noguldījumu attiecība šīs grupas kredītiestādēs gada laikā saruka par 24.7 procentu punktiem (līdz 218.2%).

28. attēls

1. GRUPAS KREDĪTIESTĀŽU FINANSĒJUMA DINAMIKA (mljrd. latu)

- Saistības pret radniecīgām kredītiestādēm
- Saistības pret citām kredītiestādēm
- Rezidentu privātā nefinanšu sektora noguldījumi
- Pārējo rezidentu noguldījumi
- Nerezidentu noguldījumi

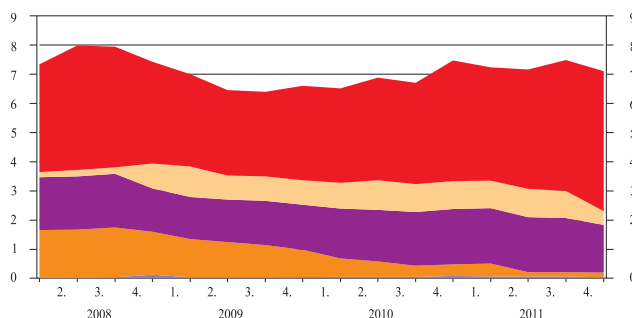

Savukārt 2. kredītiestāžu grupas finansējums gada laikā samazinājās par 340.5 milj. latu sakarā ar Valsts kases noguldījumu un sindicēto kredītu atmaksu (kopumā par 788.1 milj. latu; sk. 29. att.). Šo kredītiestāžu vienīgais nozīmīgais finansējuma avots bija noguldījumi, jo pieeja ārvalstu finanšu tirgum joprojām ir ierobežota. Kopumā šo kredītiestāžu (izņemot valstij piederošās kredītiestādes) finansējuma struktūrā arvien vairāk dominēja nerezidentu noguldījumi, veidojot divas trešdaļas no šo kredītiestāžu kopējā finansējuma. Nerezidentu noguldījumu straujo palielinājumu 2011. gadā daļēji veicināja nestabilā situācija atsevišķās Dienvidēiropas valstīs, kur vēsturiski nerezidentu noguldījumu īpatsvars bijis nozīmīgs. 2. kredītiestāžu grupā būtisks risks saglabājās tām kredītiestādēm, kuras kredītportfeļi lielā mērā finansēja ar īstermiņa noguldījumiem, tomēr lielai daļai šo kredītiestāžu bija vērojams kredītportfeļa sarukums, kas samazināja finansējuma risku.

29. attēls

2. GRUPAS KREDĪTIESTĀŽU FINANSĒJUMA DINAMIKA (mljrd. latu)

- Saistības pret radniecīgām kredītiestādēm
- Saistības pret citām kredītiestādēm
- Rezidentu privātā nefinanšu sektora noguldījumi
- Pārējo rezidentu noguldījumi
- Nerezidentu noguldījumi

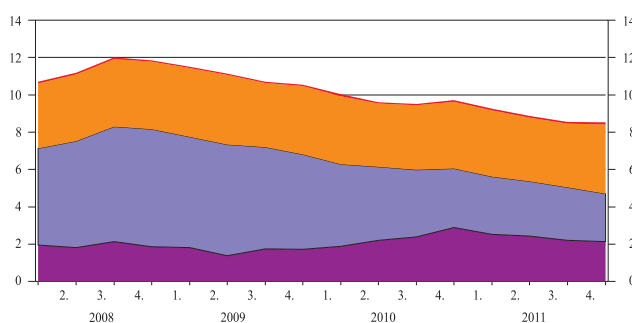
¹² No mātesbankām piesaistītais finansējums pārsniedz 10% no kredītiestādes aktīviem.

Abu kredītiestāžu grupu finansējuma struktūrā turpināja palielināties īstermiņa finansējums. 1. kredītiestāžu grupai to daļēji noteica ilgtermiņa saistību pret MFI (galvenokārt pret mātesbankām) sarukums (sk. 30. att.), kas sākās iepriekšējos gados. Gada laikā šādu saistību ar atlikušo termiņu ilgāku par 1 gadu īpatsvars šīs kredītiestāžu grupas bilancēs samazinājās par 2.2 procentu punktiem, jo mātesbankas, refinansējot meitasbankas, finansējumu piešķir uz īsāku termiņu un mazākā apjomā. Tomēr kopumā šo kredītiestāžu kopējā finansējumā saglabājās nozīmīgs no mātesbankām piesaistītā ilgtermiņa finansējuma īpatsvars (31.2%).

30. attēls

1. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS FINANSĒJUMA STRUKTŪRA ATLIKUŠĀ TERMIŅĀ DALĪJUMĀ (mljrd. latu)

■ Saistības pret kredītiestādēm līdz 1 gadam
■ Saistības pret kredītiestādēm ilgāk par 1 gadu
■ Privātā nefinanšu sektora noguldījumi līdz 1 gadam
■ Privātā nefinanšu sektora noguldījumi ilgāk par 1 gadu

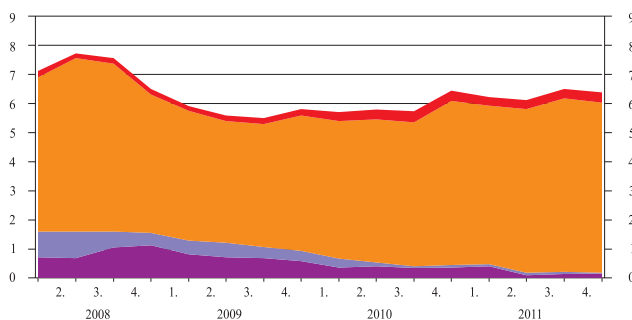

2. kredītiestāžu grupas piesaistītajā finansējumā joprojām dominēja noguldījumi (galvenokārt nerezidentu noguldījumi) ar atmaksas termiņu līdz 1 gadam (sk. 31. att.), kopumā veidojot vairāk nekā 90% no 2. kredītiestāžu grupas piesaistītā finansējuma. Valstij piederošo kredītiestāžu piesaistītais finansējums bija ar relatīvi ilgāku atmaksas termiņu – 39.5% finansējuma bija pieprasījuma noguldījumi, turpretī pārējām 2. grupas kredītiestādēm pieprasījuma noguldījumi veido 70.5% no kopējā piesaistītā finansējuma, kura lielākā daļa tiek izvietota ārvalstīs un kuram nav ciešas saiknes ar iekšzemes tautsaimniecību.

31. attēls

2. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS FINANSĒJUMA STRUKTŪRA ATLIKUŠĀ TERMIŅĀ DALĪJUMĀ (mljrd. latu)

■ Saistības pret kredītiestādēm līdz 1 gadam
■ Saistības pret kredītiestādēm ilgāk par 1 gadu
■ Privātā nefinanšu sektora noguldījumi līdz 1 gadam
■ Privātā nefinanšu sektora noguldījumi ilgāk par 1 gadu

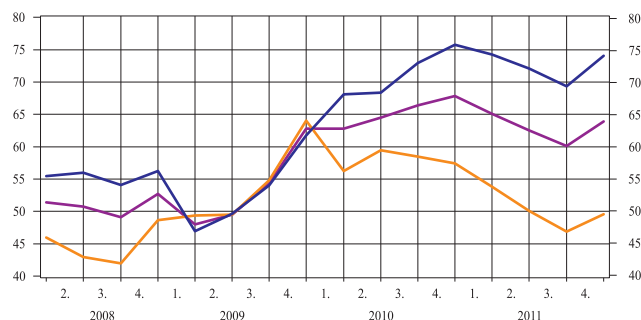
Īstermiņa finansējums pieauga, tomēr likvīdo aktīvu apjomam saglabājoties augstā līmenī, arī FKTK noteikto likviditātes prasību¹³ izpilde bija augstā līmenī (63.9%; sk. 32. att.). 1. kredītiestāžu grupas lielāko kredītiestāžu likviditāte kritusies, jo līdz ar šo kredītiestāžu aktīvu apjoma samazināšanos saruka arī likvīdie aktīvi, bet īstermiņa saistības būtiski nemainījās. Tomēr likviditāte šajās kredītiestādēs arvien bija daudz augstāka salīdzinājumā ar pirmskrīzes līmeni. 2. kredītiestāžu grupas kredītiestāžu likviditāte arī saglabājās ļoti augstā līmenī, un šīs kredītiestādes brīvos līdzekļus galvenokārt izvietoja prasībās pret MFI un vērtspapīru portfeli, ieguldot galvenokārt Zviedrijas, Vācijas un Austrijas kredītiestādēs un Latvijā, ASV, Vācijā un Nīderlandē emitētajos parāda vērtspapīros. Abu kredītiestāžu grupu ieguldījumi vērtspapīru portfeļos saglabājās zemā līmenī (7.2% no kopējiem kredītiestāžu aktīviem).

¹³ Likvīdie aktīvi (nauda kasē; prasības pret Latvijas Banku un maksāspējīgām kredītiestādēm, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, un noguldījumi ar citu termiņu, ja līgumā paredzēta iespēja izņemt tos pirms noteiktā termiņa; ieguldījumi finanšu instrumentos, ja tiem ir pastāvīgs, neierobežots tirgus) nedrīkst būt mazāki par 30% no banku kārtējo saistību, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, kopsummas.

32. attēls

FKTK NOTEIKTĀ *lr* IZPILDE
KREDĪTIESTĀŽU GRUPU DALĪJUMĀ
(%)

— Kredītiestādes kopā
— 1. kredītiestāžu grupa
— 2. kredītiestāžu grupa

Latvijas Bankas veiktie likviditātes stresa testi, kas novērtē finansējuma aizplūdes iespējamo seku nozīmīgumu, rāda, ka, kredītiestāžu likvidajiem aktīviem¹⁴ saglabājoties augstā līmenī, palielinājusies kredītiestāžu spēja izturēt finansējuma aizplūdes šoku¹⁵. Lai novērtētu finansējuma aizplūdes iespējamo ietekmi uz kredītiestāžu spēju pildīt savas saistības, visām kredītiestādēm tika veikti stresa testi saistībā ar trim iespējamajiem šokiem:

- 1) aizplūst rezidentu noguldījumi – stresa tests novērtē 1. kredītiestāžu grupā iekļauto kredītiestāžu spēju izturēt straujas noguldījumu aizplūdes, jo šīs grupas kredītiestādes galvenokārt piesaista rezidentu noguldījumus;
- 2) aizplūst nerezidentu noguldījumi – stresa tests novērtē 2. kredītiestāžu grupā iekļauto kredītiestāžu spēju izturēt straujas noguldījumu aizplūdes, jo šajā kredītiestāžu grupā ir nozīmīgs nerezidentu noguldījumu īpatsvars;
- 3) aizplūst finansējums ar atmaksas termiņu līdz 3 mēnešiem (gan noguldījumi, gan MFI finansējums) – stresa tests visām kredītiestādēm, kas ļauj novērtēt kredītiestāžu spēju izturēt strauju īstermiņa finansējuma aizplūdi, jo novērtē kredītiestāžu spēju izturēt finanšu satricinājumus gan iekšzemē, gan ārvalstīs.

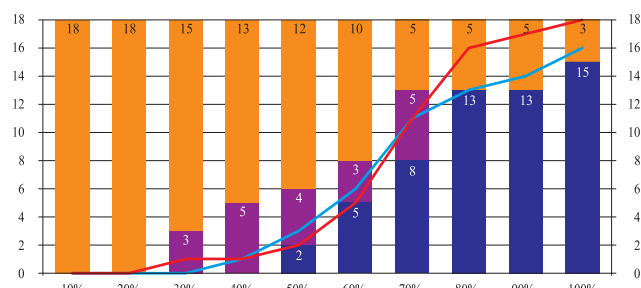
Trešā stresa testa scenārija ietekmes novērtēšanai ir īpaša nozīme, jo finansējums ar atlikušo termiņu līdz 3 mēnešiem veido 60.8% no kopējā kredītiestāžu finansējuma, kura nozīmīga daļa ir 2. kredītiestāžu grupas piesaistītie īstermiņa nerezidentu noguldījumi, kas atkarīgi no globālās finanšu vides pārmaiņām.

Kopumā vērojams, ka gada laikā spēja absorbēt šādu šoku uzlabojusies un kredītiestādes varētu izturēt finansējuma aizplūdi 47% apjomā (sk. 33. un 34. att.), ko noteica šāda veida finansējuma īpatsvara samazinājums daļā lielo un vidējo kredītiestāžu, būtiski nesarūkot likvīdo aktīvu apjomam. Ja aizplūstu 50% kredītiestāžu līdzekļu, tikai divas kredītiestādes, kuru aktīvi kopā veido 12% no Latvijas kredītiestāžu aktīviem, nespētu pildīt savas saistības.

33. attēls

LIKVIDITĀTES STRESA TESTU REZULTĀTI,
JA AIZPLŪST FINANSĒJUMS AR ATMAKSAS
TERMIŅU LĪDZ 3 MĒNEŠIEM
(31.12.2011.; kredītiestāžu skaits)

— Nelikvidās kredītiestādes ($lr < 0\%$)
— Maksāspējīgās kredītiestādes ar nepietiekamu lr ($0\% < lr < 30\%$)
— Kredītiestādes ar pietiekamu lr ($lr > 30\%$)
— Nelikvidās kredītiestādes (20; 31.12.2010.)
— Nelikvidās kredītiestādes (20; 30.06.2011.)

Pirmā un otrā stresa testa scenārijs galvenokārt vērsts uz kredītiestāžu spēju izturēt iekšējus šokus. Šo stresa testu rezultāti rāda, ka visas kredītiestādes spētu izturēt stresa testu, pat ja no kredītiestādēm aizplūstu vairāk nekā 40% rezidentu vai 50% nerezidentu

¹⁴ FKTK likviditātes rādītāja aprēķinā definētie likvidie aktīvi.

¹⁵ Likviditātes stresa testu rezultāti rāda, cik lielu nerezidentu ne-MFI noguldījumu, rezidentu ne-MFI noguldījumu un kopējā finansējuma (MFI un ne-MFI) ar atlikušo atmaksas termiņu līdz 3 mēnešiem aizplūdi kredītiestādes varētu izturēt, līdz to likviditātes rādītājs sasniegtu 0, ar nosacījumu, ka kredītiestādes neaizņem papildu resursus finansējuma aizplūdes kompensēšanai.

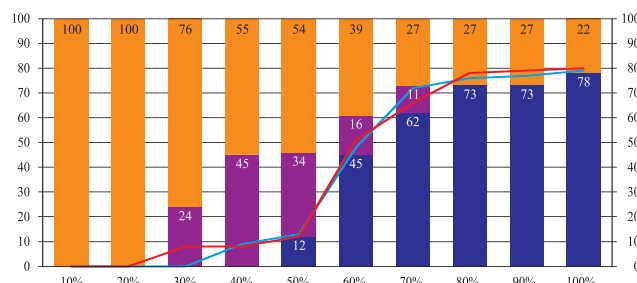
noguldījumu. Gada laikā šī attiecība nav būtiski mainījusies. Arī vēsturiskie (2008. un 2009. gada) dati rāda, ka maksimālais aizplūžu apjoms mēnesī nepārsniedza 15% no kopējā rezidentu un nerezidentu noguldījumu apjoma.

34. attēls

LIKVIDITĀTES STRESA TESTU REZULTĀTI, JA AIZPLŪST FINANSĒJUMS AR ATMAKSAS TERMIŅU LĪDZ 3 MĒNEŠIEM

(31.12.2011.; īpatsvars kredītiestāžu kopējos aktīvos; %)

■ Nelikvidās kredītiestādes ($lr < 0\%$)
 ■ Maksāspējīgās kredītiestādes ar nepietiekamu lr ($0\% < lr < 30\%$)
 ■ Kredītiestādes ar pietiekamu lr ($lr > 30\%$)
 — Nelikvidās kredītiestādes (20; 31.12.2010.)
 — Nelikvidās kredītiestādes (20; 30.06.2011.)

Likviditātes stresa testu rezultāti liecina, ka kredītiestāžu spēja absorbēt finansējuma aizplūdes šokus saglabājusies augstā līmenī, un to galvenokārt noteikusi kredītiestāžu politika, uzturot augstu likvīdo aktīvu apjomu.

4. ielikums. Noguldītāju aizsardzības mehānisma izmantošana

2011. gada novembrī sakarā ar AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšanu pirmo reizi tika izmantots NGL iestrādātais noguldītāju aizsardzības mehānisms. Garantēto atlīdzību ir tiesības saņemt fiziskajām un juridiskajām personām par visu veidu noguldījumiem visās valūtās līdz 100 000 eiro (aptuveni 70 280 latu). AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšanas gadījumā tiesības saņemt garantēto atlīdzību ir 218 tūkst. noguldītāju 329 milj. latu apjomā, turklāt 99.8% kredītiestādes klientu savu noguldījumu saņems pilnā apmērā. 2011. gada 3. ceturksņa beigās NGF bija uzkrāti 149.4 milj. latu. Tā kā NGF nepietika līdzekļu NGL noteiktās garantētās atlīdzības izmaksai AS "Latvijas Krājbanka" klientiem, trūkstošos līdzekļus 185.5 milj. latu apjomā aizņēmas no Valsts kases, jo saskaņā ar NGL 15. panta pirmo daļu, ja NGF nepietiek līdzekļu garantētās atlīdzības izmaksu veikšanai, "Finanšu ministrija nodrošina likumā noteiktās garantētās atlīdzības izmaksai piešķirto valsts budžeta līdzekļu pieejamību Noguldījumu garantiju fondam".

Savlaicīgai garantēto noguldījumu izmaksai AS "Latvijas Krājbanka" klientiem bija svarīga loma finanšu stabilitātes nodrošināšanā iekšzemes finanšu satricinājumu apstākļos. Tādējādi NGF atjaunošana ir svarīgs faktors, lai veicinātu Latvijas iedzīvotāju uzticēšanos kredītiestādēm un stiprinātu finanšu stabilitāti, kā arī uzturētu stabili valsts fiskālo situāciju. Galvenais NGF saistību pret Valsts kasi atmaksas un NGF papildināšanas avots saistīts ar AS "Latvijas Krājbanka" aktīvu realizāciju, jo NGF ir pirmās kārtas prasījuma tiesības izmaksātās garantētās atlīdzības apjomā pret kredītiestādi, un kredītiestāžu regulārās iemaksas NGF. 2011. gadā FKTK uz vienu gadu paaugstināja kredītiestādēm piemērojamo koeficientu iemaksām NGF no 0.05% līdz 0.075%.

2.5. Tirgus risks

2.5.1. Kredītiestāžu valūtas risks

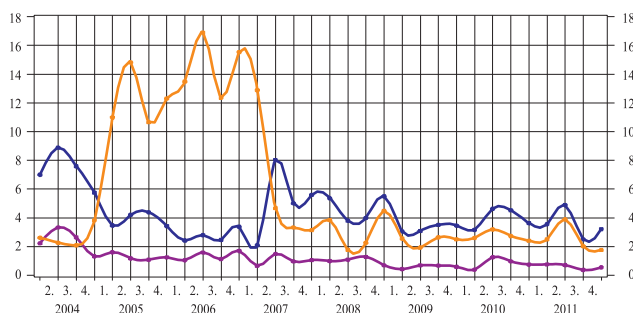
Piesardzīga nostāja attiecībā uz kredītiestāžu valūtas riskiem saglabājas arī 2011. gadā – kredītiestāžu ārvalstu valūtas risku raksturojošā kopējā tīrā atklātā valūtas pozīcija samazinājās salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, neraugoties uz nelielām svārstībām 2011. gada vidū.

2011. gadā kopējā tīrā atklātā valūtas pozīcija saruka par 0.4 procentu punktiem (2011. gada beigās – 3.2% un 2010. gada beigās – 3.6% no kredītiestāžu pašu kapitāla). Pēdējos gados kredītiestāžu kopējo tīro atklāto valūtas pozīciju ietekmēja galvenokārt eiro un ASV dolāra atklātās pozīcijas vērtības pārmaiņas, tomēr 2011. gada 4. ceturksnī kopējās tīrās atklātās valūtas pozīcijas kāpumu noteica citu valūtu, t.sk. Lietuvas lita un Dānijas kronas, atklātās pozīcijas pārmaiņas (sk. 35. att.).

35. attēls

**KREDĪTIESTĀŽU VIDĒJĀS SVĒRTĀS
ATKLĀTĀS VALŪTAS POZĪCIJAS**
(% no pašu kapitāla)

— Kopējā
— Eiro
— ASV dolāra

Piezīmes. Par 2008. gada 4. ceturksni–2011. gada 4. ceturksni izmantoti dati, neietverot AS "Parex banka" datus. 2011. gada 4. ceturksnī aprēķinā netika iekļauti AS "Latvijas Krājbanka" dati. Aprēķinos izmantotas atklāto valūtas pozīciju absolūtās vērtības. Par svariem izmantots kredītiestāžu pašu kapitāls. Sakarā ar lata piesaisti eiro no 2005. gada 1. janvāra līdz 2007. gada maijam eiro atklātās pozīcijas netika iekļautas kopējās atklātās valūtas pozīcijas aprēķinā.

2010. gadā vidējā svērtā eiro atklātā pozīcija gandrīz nemainījās (aptuveni 2.5% no kredītiestāžu pašu kapitāla), bet 2011. gadā vidējā svērtā eiro atklātā pozīcija samazinājās par 0.65% procentu punktiem (gada beigās – 1.77%).

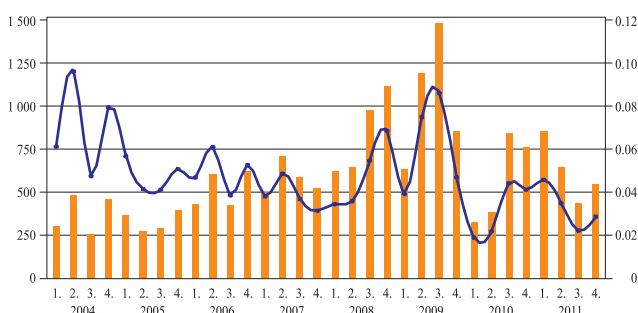
Kredītiestāžu vidējā svērtā ASV dolāra atklātā pozīcija 2011. gadā samazinājās par 0.2 procentu punktiem un 2011. gada beigās sasniedza 0.56% no kredītiestāžu pašu kapitāla.

Viens no valūtas riska kvantitatīvās analīzes instrumentiem ir VaR rādītājs, kas atspoguļo minimālos gaidāmos zaudējumus ar noteiktu varbūtību noteiktā ierobežotā laika posmā. Tā 1% 10 dienu VaR no valūtas kursa svārstībām norāda, ka turpmākajās 10 dienās ir tikai 1% varbūtība, ka zaudējumi no valūtas kursa svārstībām pārsnies VaR vērtību. 2011. gadā aprēķinātais VaR¹⁶ liecina, ka potenciālo minimālo zaudējumu apjoms (1% 10 dienu VaR novērtējums) samazinājies gan naudas izteiksmē, gan attiecībā pret pašu kapitālu (sk. 36. att.). 2010. gada beigās 1% 10 dienu VaR bija 760.5 tūkst. latu jeb 0.04% no kredītiestāžu pašu kapitāla, savukārt 2011. gada beigās šis rādītājs bija 549.2 tūkst. latu jeb 0.03% no pašu kapitāla.

36. attēls

**VALŪTAS RISKS: 1% 10 DIENU VaR NO
VALŪTAS SVĀRSTĪBĀM KOPĀ LATVIJAS
KREDĪTIESTĀDĒS**

— Tūkst. latu
— % no pašu kapitāla (labā ass)

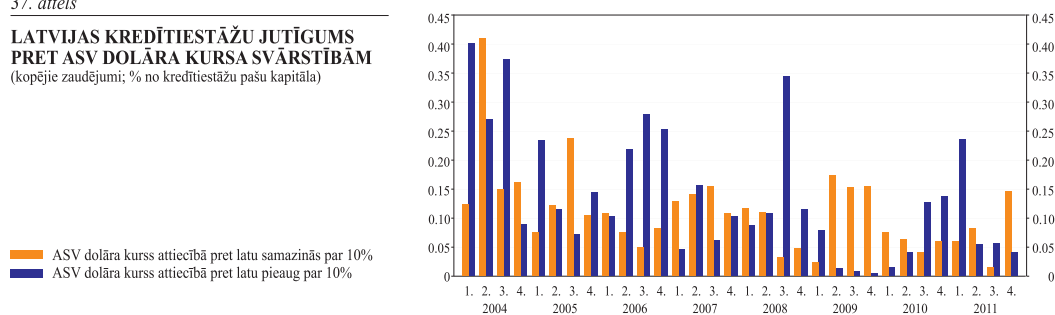

Piezīme. Par 2008. gada 4. ceturksni–2011. gada 4. ceturksni izmantoti dati, neietverot AS "Parex banka" datus. 2011. gada 4. ceturksnī aprēķinā netika iekļauti AS "Latvijas Krājbanka" dati.

Latvijas valūtas tirgū otrā nozīmīgākā ārvalstu valūta ir ASV dolārs. Kredītiestāžu jutīgums pret potenciālām ASV dolāra kursa svārstībām 2011. gada beigās kļuva lielāks nekā 2011. gada vidū, tomēr potenciālie kredītiestāžu zaudējumi, lai arī pieauguši, nepārsniegtu 0.15% no pašu kapitāla, ja ASV dolāra kurss attiecībā pret latu samazinātos par 10%. Kredītiestāžu zaudējumi nepārsniegtu 0.04% no pašu kapitāla, ja ASV dolāra kurss attiecībā pret latu palielinātos par 10% (sk. 37. att.).

¹⁶ Šajā pārskatā VaR iegūts, balstoties uz individuālo kredītiestāžu atklātajām valūtas pozīcijām katra ceturksņa beigās. Aprēķinos izmantotas vēsturiskās valūtas kursa dienas pārmaiņas viena gada laikā pirms VaR novērtējuma datuma (attiecīgā ceturksņa pēdējās dienās). Kopš lata piesaistes eiro VaR aprēķinā eiro komponents netiek iekļauts.

37. attēls

**LATVIJAS KREDĪTIESTĀŽU JUTĪGUMS
PRET ASV DOLĀRA KURSA SVĀRSTĪBĀM**
(kopējie zaudējumi; % no kredītiestāžu pašu kapitāla)

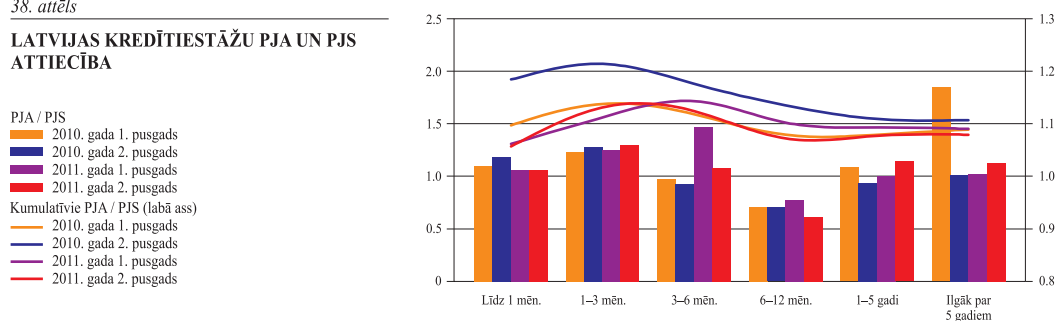
Piezīme. Par 2008. gada 4. ceturksni–2011. gada 4. ceturksni izmantoti dati, neietverot AS "Parex banka" datus. 2011. gada 4. ceturksnī aprēķinā netika iekļauti AS "Latvijas Krājbanka" dati.

Atbilstoši minimālo kapitāla prasību aprēķinam valūtas riska prasības attiecībā pret kopējo kredītiestāžu kapitāla prasību 2011. gadā beigās, tāpat kā iepriekšējā gadā, bija tikai 0.5% (trīs reizes mazāka nekā kopējai pozīcijai), savukārt ārvalstu valūtas un preču tirgus risku kapitāla prasības attiecībā pret kopējo kredītiestāžu kapitāla prasību bija 1.5%.

2.5.2. Kredītiestāžu procentu likmju risks

2011. gadā Latvijas kredītiestāžu PJA un PJS sabalansētība pieauga. Kumulatīvā 1 gada PJA un PJS attiecība samazinājās no 1.13 2010. gada beigās līdz 1.07 2011. gada beigās (sk. 38. att.), un to galvenokārt noteica PJS pieaugums (4.3%) un (mazāk) PJA sarukums (1.5%) attiecīgajā termiņu intervālā.

38. attēls

**LATVIJAS KREDĪTIESTĀŽU PJA UN PJS
ATTIECĪBA**

PJS pieaugumu termiņu intervālā līdz 1 gadam veicināja būtisks īso ārpusbilanču pozīciju, kas ir jutīgas pret procentu likmju pārmaiņām, apjoma pieaugums par 1.1 mljrd latu. Īsās ārpusbilances pozīcijas palielinājās visos PJS termiņu intervālos un visvairāk PJS termiņu intervālos līdz 1 mēnesim (par 443.1 milj. latiem) un 1–3 mēneši (par 499.1 milj. latiem). Īso ārpusbilanču pozīciju apjoma kāpums PJS termiņu intervālā līdz 1 gadam daļēji skaidrojams ar kredītiestāžu tirdzniecības portfeļa īso, pret procentu likmju pārmaiņām jutīgo ārpusbilances pozīciju apjoma pieaugumu atbilstošajā termiņu intervālā par 255.4 milj. latu.

Savukārt PJA termiņu intervālā līdz 1 gadam samazinājums bija neliels, un to noteica vairākas pretējas aktīvu pozīciju pārmaiņas. No vienas puses, strauji saruka kredītiestāžu portfēlis, t.sk. kredītu atlikums, nauda kasē un noguldījumu atlikums Latvijas Bankā, kā arī prasības pret kredītiestādēm un ārvalstu centrālajām bankām. No otras puses, minēto kredītportfeļa kritumu kompensēja ievērojams garo tirdzniecības portfeļa pozīciju un ārpusbilances pozīciju, kuras jutīgas pret procentu likmju pārmaiņām, apjoma pieaugums.

GAP¹⁷ kopumā liecināja par zemāku Latvijas kredītiestāžu pakļautību procentu likmju riskam salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Kumulatīvā 1 gada GAP attiecība pret Latvijas

¹⁷ GAP noteiktā termiņa intervālā ir starpība starp PJA un PJS vērtību konkrētajā termiņa intervālā. Jo lielāka ir GAP, jo lielāka kredītiestādes pakļautība procentu likmju riskam. Ja GAP ir pozitīva, kredītiestāde cietīs zaudējumus no procentu likmju pazemināšanās, jo, tā kā PJA ir lielāki par PJS, kredītiestādes procentu ienākumi samazināsies vairāk nekā izdevumi. Ja GAP ir negatīva, kredītiestāde cietīs zaudējumus no procentu likmju pieauguma, jo, tā kā saistības ir lielākas nekā aktīvi, kredītiestādes procentu izdevumi pieaugs vairāk nekā ienākumi.

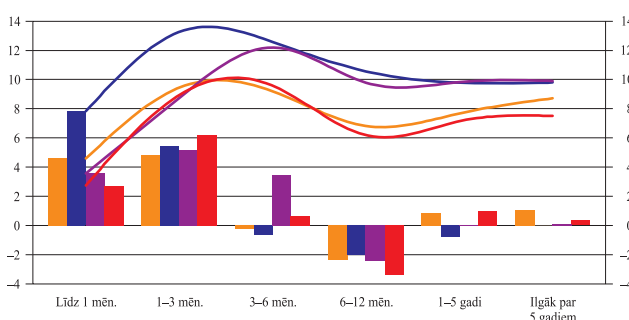
kreditīstāžu aktīviem saruka no 10.6% 2010. gada beigās līdz 6.2% 2011. gada beigās (sk. 39. att.). Minētais rādītājs saruka, 2011. gada 2. pusgadā strauji pieaugot PJS atbilstošajā termiņu intervālā un samazinoties PJA. Atsevišķos termiņu intervālos GAP attiecība pret Latvijas kredīstāžu aktīviem svārstījās no -3.4% līdz 6.2% (iepriekšējā gadā – no -2.0% līdz 7.8%). Termiņu intervālā līdz 1 mēnesim GAP attiecības samazinājumu visvairāk ietekmēja naudas kasē un noguldījumu atlikuma Latvijas Bankā kritums. Tāpat šajā termiņu intervālā kredīstāžu portfeli nozīmīgi saruka kredītu atlikums un pieauga noguldījumu atlikums, kā arī saruka prasības pret kredīstādēm un ārvalstu centrālajām bankām. Savukārt termiņu intervālā no 6 mēnešiem līdz 1 gadam GAP attiecības samazinājumu visvairāk ietekmēja jau minētais īso ārpusbilances pozīciju, kuras jutīgas pret procentu likmju pārmaiņām, apjoma pieaugums, noguldījumu atlikuma kāpums, kā arī aktīvu pusē parāda vērtspapīru un citu vērtspapīru ar fiksētu ienākumu apjoma kritums.

39. attēls

GAP ĪPATSVARS KOPĒJOS LATVIJAS KREDĪTIESTĀŽU AKTĪVOS (%)

GAP
 2010. gada 1. pusgads
 2010. gada 2. pusgads
 2011. gada 1. pusgads
 2011. gada 2. pusgads

Kumulatīvās GAP
 2010. gada 1. pusgads
 2010. gada 2. pusgads
 2011. gada 1. pusgads
 2011. gada 2. pusgads

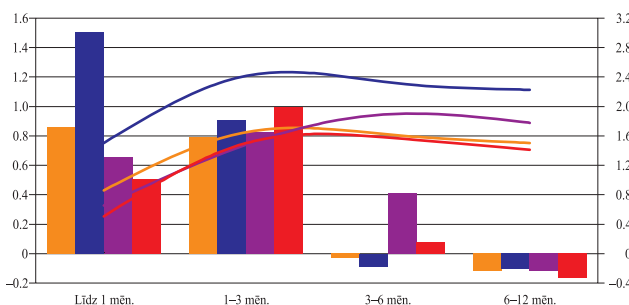
Atbilstoši īstermiņa jutīguma analīzes rezultātiem iespējamo procentu likmju pārmaiņu ietekme uz Latvijas kredīstāžu tīrajiem gada procentu ienākumiem¹⁸ 2011. gadā būtu mazāka nekā iepriekšējā gada beigās un kopumā neliela. Procentu likmēm augot par 200 bāzes punktiem¹⁹ (t.i., 2 procentu punktiem), pozitīvajos GAP termiņu intervālos, t.i., līdz 1 mēnesim, 1-3 mēneši un 3-6 mēneši, palielinātos Latvijas kredīstāžu tīrie gada procentu ienākumi attiecīgi par 0.5%, 1.0% un 0.1% no kopējā kredīstāžu pašu kapitāla. Savukārt negatīvajā GAP termiņu intervālā no 6 mēnešiem līdz 1 gadam tie saruktu par 0.2% (sk. 40. att.). Tādējādi visos GAP termiņu intervālos līdz 1 gadam kopsummā procentu likmes pieaugums par 200 bāzes punktiem palielinātu kredīstāžu tīros gada procentu ienākumus par 1.4% no kopējā kredīstāžu pašu kapitāla.

40. attēls

ĪSTERMIŅA JUTĪGUMA ANALĪZE: PROCENTU LIKMJU PIEAUGUMA PAR 200 BĀZES PUNKTIEM IETEKME UZ LATVIJAS KREDĪTIESTĀŽU TĪRAJĒM GADA PROCENTU IENĀKUMIEM TERMIŅU DALĪJUMĀ (% no pašu kapitāla)

Ietekme
 2010. gada 1. pusgads
 2010. gada 2. pusgads
 2011. gada 1. pusgads
 2011. gada 2. pusgads

Kumulatīvā ietekme
 2010. gada 1. pusgads
 2010. gada 2. pusgads
 2011. gada 1. pusgads
 2011. gada 2. pusgads

¹⁸ Ietekme uz tīrajiem gada procentu ienākumiem katrā termiņu intervālā tiek aprēķināta, reizinot šā intervāla GAP ar procentu likmju pārmaiņas lielumu un konkrētā termiņu intervāla koeficientu, kas raksturo gada daļu, kad šā intervāla GAP būs aktīva. Koeficienta aprēķinā pieņemts, ka pārcenošana notiks intervāla vidū. Tā, piemēram, 3-6 mēnešu intervāla koeficientu aprēķina šādi: $(12 - 0.5 \times (3 + 6)) / 12 = 0.625$. Kopējā ietekme uz gada peļņu ir pirmo četru termiņu intervālu ietekmju summa. Tā kā aprēķini balstās uz GAP metodi, netiek ņemta vērā procentu likmju ietekme uz kredīstādes ekonomisko vērtību un aprēķinu pamats procentu ienākumiem ir kredīstādes bilances struktūra 2011. gada beigās.

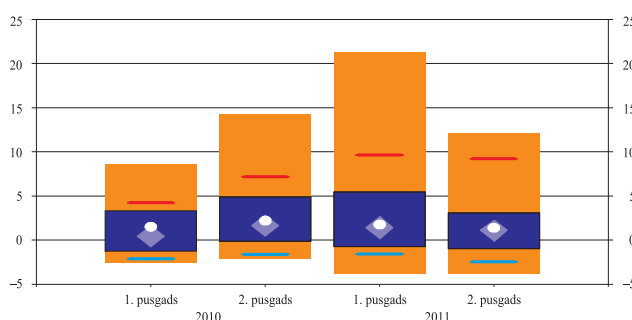
¹⁹ EBI, balstoties uz Bāzeles Komitejas rekomendācijām, iesaka standarta procentu likmju negaidītās paralēlās pārmaiņas (procentu likmju šoka parametra) lieluma noteikšanu 200 bāzes punktu līmenī. (Avoti: *Principles for the Management and Supervision of Interest Rate Risk*. Basel Committee on Banking Supervision. July 2004; *Technical aspects of the management of interest rate risk arising from non-trading activities under the supervisory review process*. Committee of European Banking Supervision. October 2006.) Šāds procentu likmju negaidītu pārmaiņu parametra lielums pašlaik ietverts arī FKTK "Procentu likmju riska pārvaldīšanas, ekonomiskās vērtības samazinājuma aprēķināšanas un procentu likmju riska termiņstruktūras pārskata sagatavošanas normatīvajos noteikumos".

2011. gadā GAP sadalījuma pārmaiņu rezultātā Latvijas kredītiestādēm sašaurinājies intervāls starp maksimāli iespējamiem tīro procentu ienākumiem un zaudējumiem. Procentu likmju paralēla pieauguma par 200 bāzes punktiem ietekme uz tīrajiem gada procentu ienākumiem pusei kredītiestāžu starpkvartīļu intervālā būtu no -1.0% līdz 3.1% no pašu kapitāla (iepriekšējā gadā – no -0.1% līdz 4.9%; sk. 41. att.). Kredītiestāžu dalījumā, procentu likmei augot par 200 bāzes punktiem, tīro gada procentu ienākumu maksimālais kāpums sasniegtu 12.1% no pašu kapitāla (par 2.1 procentu punktu mazāk nekā iepriekšējā gada beigās), savukārt tīro gada procentu ienākumu maksimālais kritums būtu 3.8% (par 1.7 procentu punktiem lielāks nekā iepriekšējā gadā). Ja 2012. gadā īstenosies naudas tirgus procentu likmju samazināšanās scenārijs, ņemot vērā Latvijas kredītiestāžu GAP attīstības tendences, pastāv zināms risks, ka vairākām Latvijas kredītiestādēm varētu nedaudz sarukt tīrie gada procentu ienākumi.

41. attēls

**ĪSTERMIŅA JUTĪGUMA ANALĪZE:
PROCENTU LIKMJU PIEAUGUMA PAR
200 BĀZES PUNKTIEM IETEKME UZ
LATVIJAS KREDĪTIESTĀŽU TĪRAJĒM
GADA PROCENTU IENĀKUMIEM
KREDĪTIESTĀŽU DALĪJUMĀ**
(% no pašu kapitāla)

Minimuma un maksimuma diapazons
Starpkvartīļu intervāls
Mediāna
Vidējais svērtais
90. procentile
10. procentile

Uz tīrajiem gada procentu ienākumiem balstītā jutīguma analīze sniedz procentu likmju riska vērtējumu īstermiņa perspektīvā. Ilgtermiņa perspektīvā procentu likmju riska novērtēšanā piemērotāka ir uz kredītiestādes ekonomisko vērtību²⁰ balstītā jutīguma analīze, kas sniedz informāciju par procentu likmju pārmaiņu ietekmi ne tikai uz kredītiestāžu ienākumiem, bet arī kredītiestāžu aktīvu, saistību un ārpusbilances pozīciju ekonomisko vērtību.

Uz ekonomisko vērtību balstītas jutīguma analīzes rezultāti liecina, ka arī ilgtermiņā procentu likmju riska ietekme uz kredītiestāžu ekonomisko vērtību ir neliela, turklāt gada laikā tā vēl vairāk samazinājusies. 2011. gada beigās Latvijas kredītiestāžu ekonomiskās vērtības sarukums²¹ pēkšņu un negaidītu procentu likmju pārmaiņu dēļ netirdzniecības portfeli sasniegtu aptuveni 0.6% no kopējā kredītiestāžu pašu kapitāla (iepriekšējā gadā – 1.7%).

Pusei kredītiestāžu ekonomiskās vērtības pārmaiņas procentu likmju pieauguma dēļ nepārsniegtu 4% no pašu kapitāla (sk. 42. att.). Kredītiestāžu dalījumā, dažāda termiņa tirgus procentu likmēm augot paralēli par 200 bāzes punktiem, ekonomiskās vērtības maksimālais kāpums 2011. gada beigās būtu 8.8% no pašu kapitāla (2010. gada beigās – 3.4%), savukārt ekonomiskās vērtības maksimālais samazinājums sasniegtu 7.6% no pašu kapitāla (iepriekšējā gadā – 16.6%). Starpkvartīļu intervāls rāda, ka pusei kredītiestāžu procentu likmju paralēla kāpuma par 200 bāzes punktiem ietekme uz ekonomisko vērtību būtu no 0.3% līdz -3.6% no pašu kapitāla (iepriekšējā gadā – no 0.7% līdz -4.9%).

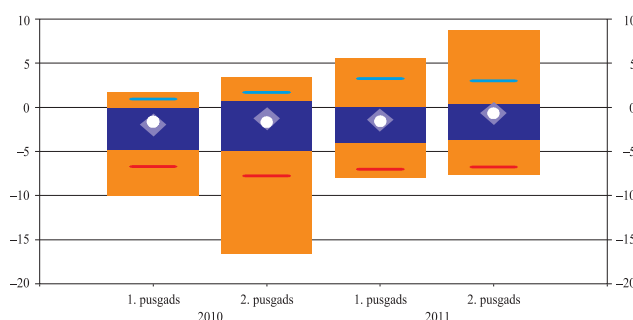
²⁰ Kredītiestādes ekonomiskā vērtība ir no kredītiestādes bilances un ārpusbilances prasībām un saistībām gaidāmās nākotnes tīras naudas plūsmas diskontētā vērtība.

²¹ FKTK "Procentu likmju riska pārvaldīšanas, ekonomiskās vērtības samazinājuma aprēķināšanas un procentu likmju riska termiņstrukturālas pārskata sagatavošanas normatīvie noteikumi" nosaka, ka kredītiestādes ekonomiskās vērtības samazinājuma aprēķins tiek veikts, balstoties uz modificētā ilguma (*modified duration*) metodi, ņemot vērā FKTK noteiktos procentu likmju šoka parametrus (procentu likmju negaidītās paralēlās pārmaiņas par 200 bāzes punktiem) un pieņemot, ka aktīvu vai saistību termiņš ir attiecīgā intervāla vidējais lielums un finanšu instrumentu vidējais ienesīgums ir 5%.

42. attēls

**ILGTERMIŅA JUTĪGUMA ANALĪZE:
PROCENTU LIKMJU PIEAUGUMA PAR
200 BĀZES PUNKTIEM IETEKME UZ
LATVIJAS KREDĪTIESTĀŽU EKONOMISKO
VĒRTĪBU KREDĪTIESTĀŽU DALĪJUMĀ**
(% no pašu kapitāla)

Minimuma un maksimuma diapazons
Starpkvartilu intervāls
Mediāna
Vidējais svērtais
90. procentile
10. procentile

Kopumā Latvijas kredītiestāžu tiešā pakļautība procentu likmju riskam bija ierobežota, turklāt sakarā ar sabalansētāku PJA un PJS struktūru kredītiestāžu ienākumu un ekonomiskās vērtības jutīgums pret procentu likmju krasām pārmaiņām 2011. gadā vēl vairāk samazinājās. Lai gan GAP pieauguma tendence 2011. gadā tika pārtraukta, kredītiestādēm arī turpmāk būtu jāturpina tālāka PJA un PJS sabalansēšana.

2.6. Kredītiestāžu šoku absorbētspēja

Veikto kredītriska stresa testu rezultāti liecina, ka kredītiestāžu sektora kopējā kredītriska šoku absorbētspēja 2011. gada laikā nostiprinājās un gada beigās bija augstā līmenī. To noteica 2011. gadā augušais kredītiestāžu kapitalizācijas līmenis un kredītportfeļa kvalitātes uzlabošanās, samazinoties kavēto kredītu īpatsvaram.

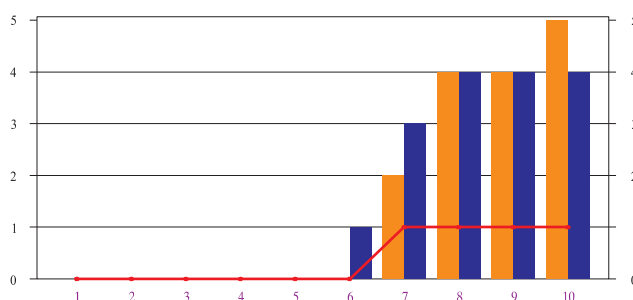
Latvijas Banka veikusi jutīguma testu analīzi un divus stresa testus – makroekonomisko stresa testu un kredītiestāžu vidējo uzkrājumu normu stresa testu. Aprēķinos izmantoti 2011. gada beigu kredītiestāžu solo dati²², ņemot vērā kredītiestāžu kapitāla palielināšanas plānus 2012. gadā. Stresa testu pārvarēšanas kritērijs ir 8.0% KPR.

Jutīguma testu analīzes²³ rezultāti rāda, ka kopumā Latvijas kredītiestādes bez papildu kapitāla ieguldījumiem spētu absorbēt potenciālu kredītriska kāpumu, kura rezultātā kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām apjoms pieaugtu par 6.7 procentu punktiem jeb vairāk nekā par 50%. Salīdzinājumā ar 2010. gada beigām kredītiestāžu spēja absorbēt kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvara pieaugumu kredītportfelī uzlabojusies (sk. 43. att.).

43. attēls

JUTĪGUMA TESTU ANALĪZES REZULTĀTI
(kredītiestāžu skaits ar KPR mazāku par minimālo kapitāla prasību;
kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvara
pieaugums (procentu punktos) kopējos kredītos)

2010. gada 4. cet.
2011. gada 2. cet.
2011. gada 4. cet.

Lai izvērtētu kredītiestāžu izturību pret negatīvām makroekonomiskajām norisēm, saskaņā ar Latvijas Bankas 2009. gada "Finanšu Stabilitātes Pārskatā" sniegto metodoloģiju veikta makroekonomiskā stresa testēšana.

Tika analizēti divi makroekonomiskie scenāriji: bāzes scenārijs, kas atspoguļo gaidāmo Latvijas tautsaimniecības attīstību, un stresa scenārijs, kurā Latvijas tautsaimniecības attīstību skar negatīvs šoks, kurš varētu īstenoties, saasinoties eiro zonas valsts parāda krīzei un būtiski palēninoties tautsaimniecību izaugsmei Latvijas galvenajās tirdzniecības partnervalstīs.

²² 2011. gada beigu datus nav ietverti AS "Latvijas Krājbanka" un AS "Parex banka" dati.

²³ Jutīguma testu analīzes rezultāti rāda, cik lielu kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām pieaugumu kredītiestāde spētu absorbēt, lai tās KPR nekļūtu mazāks par minimālo kapitāla prasību. Aprēķinos tiek pieņemts, ka kredītiestādei jāveido uzkrājumi 60% apmērā no kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām pieauguma apjoma. Kredītiestāžu kapitāls un RSA tiek samazināti par papildus veicamo uzkrājumu apjomu.

Bāzes scenārija makroekonomisko faktoru vērtības noteiktas atbilstoši Latvijas Bankas ceturkšņu makroekonomiskajām prognozēm. Bāzes scenārijs paredz Latvijas tautsaimniecības izaugsmes tempa palēnināšanos 2012. gadā. Prognozēts, ka Latvijas IKP pieauguma temps būs 1.3%, darba meklētāju īpatsvars samazināsies līdz 14.4%, bet gada vidējā inflācija būs 2.4%.

Stresa scenārijā analizēta Latvijas tautsaimniecības reakcija uz vairāku šoku kombināciju – ārējā pieprasījuma kritumu par 20%, patērētāju konfidences kritumu, kas izraisa privātā patēriņa samazinājumu par 5%, un investoru konfidences kritumu, kas izraisa investīciju samazinājumu par 5%. Reālā IKP, inflācijas un bezdarba pieņēmumi stresa scenārijam iegūti no Latvijas Bankas makroekonomiskā modeļa²⁴ kā reakcija uz minētajiem šokiem. Saskaņā ar stresa scenārijā iegūtajām makroekonomisko faktoru vērtībām šādu šoku kombinācija var atkal izraisīt Latvijas tautsaimniecības ekonomisko lejupslīdi. Īstenojoties minētajiem šokiem, IKP pieauguma temps 2012. gadā būtu negatīvs (–4.0%), darba meklētāju īpatsvars pieaugtu par 2.0 procentu punktiem salīdzinājumā ar bāzes scenāriju, bet inflācija būtu par 0.3 procentu punktiem zemāka nekā bāzes scenārijā.

Scenāriju modelēšanas rezultāti

Ar Latvijas Bankas kredītriska modeļa palīdzību noteikta stresa scenārija ietekme uz kredītiestāžu kredītu kvalitāti.

Bāzes scenārijā 2012. gada beigās kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars būtiski nemainīsies salīdzinājumā ar 2011. gada beigām, jo pozitīvas tendences Latvijas tautsaimniecībā būs pārāk vājas, lai veicinātu būtisku kredītu kvalitātes uzlabojumu. Stresa scenārijā 2012. gada beigās kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars pieaugs līdz 19.9%.

Makroekonomiskā stresa testa rezultāti rāda, ka visas kredītiestādes, izņemot vienu, spētu absorbēt kredītriska pieauguma dēļ radušos papildu zaudējumus bez papildu kapitāla palielināšanas. Tikai vienai kredītiestādei veidotos neliels kapitāla deficīts 0.2 milj. latu apjomā. Papildus nepieciešamo uzkrājumu apjoms stresa scenārija īstenošanās gadījumā sasniegtu 472.1 milj. latu (2.4% no kredītiestāžu kopējiem aktīviem). Agregētie makroekonomiskā stresa testa rezultāti atspoguļoti 4. tabulā.

Kredītiestāžu dalījumā pastāv samērā liela paaugstināta riska kredītu (t.i., pārstrukturēto un atgūšanas procesā esošo kredītu) seguma ar uzkrājumiem variācija. Kredītiestāžu uzkrājumu norma atgūšanas procesā esošajiem kredītiem 2011. gadā palika bez nozīmīgām pārmaiņām. Kredītiestāžu uzkrājumu norma pārstrukturētajiem kredītiem joprojām paliek zema un var radīt nepieciešamību kredītiestādēm veikt papildu uzkrājumus. Lai izvērtētu kredītiestāžu spēju absorbēt potenciālos zaudējumus no papildu uzkrājumu veidošanas paaugstināta riska kredītiem, tika veikts stresa tests, piemērojot vidējo svērto uzkrājumu normu kredītiestāžu kredītportfeļu dalījumam dažādās grupās atkarībā no nozares un nodrošinājuma. Šāda pieeja balstās uz pieņēmumu, ka atgūšanas procesā esošo kredītu vidējās svērtās uzkrājumu normas objektīvi atspoguļo potenciālos zaudējumus no kredītiem ar paaugstinātu gaidāmo zaudējumu vērtību. Vidējo svērto uzkrājumu normu stresa tests ļauj novērtēt kredītiestāžu spēju absorbēt zaudējumus, kuri var rasties, nodrošinot pārstrukturēto un atgūšanas procesā esošo kredītu segumu ar papildu uzkrājumiem atbilstoši vidējam līmenim. Atgūšanas procesā esošo un pārstrukturēto kredītu atlikums tika sadalīts divās pamatgrupās: kredīti mājāsaimniecībām un kredīti nefinanšu sabiedrībām. Šīs grupas attiecīgi sadalītas šādās apakšgrupās:

- 1) kredīti mājāsaimniecībām mājokļa iegādei, rekonstrukcijai un remontam;
- 2) pārējie kredīti mājāsaimniecībām;
- 3) kredīti nefinanšu sabiedrībām būvniecībai un operācijām ar NĪ;
- 4) ar hipotēku nodrošinātie kredīti pārējām nefinanšu sabiedrībām;
- 5) kredīti pārējām nefinanšu sabiedrībām ar citu nodrošinājumu un bez nodrošinājuma.

²⁴ Sk. Beņkovskis, K., Stikuts, D. Latvijas makroekonomiskais modelis. Rīga : Latvijas Banka. Pētījums Nr. 2, 2006.

Stresa testam izmantoto uzkrājumu normu noteikšanas pamatnosacījumi atspoguļoti 2. tabulā, bet aprēķinos izmantotās vidējās svērtās uzkrājumu normas – 3. tabulā.

2. tabula

**UZKRĀJUMU NORMU NOTEIKŠANAS PAMATNOSACĪJUMI UZ VIDĒJĀM SVĒRTAJĀM UZKRĀJUMU NORMĀM
BALSTĪTAJĀ SCENĀRIJĀ**

Atgūšanas procesā esošie kredīti	Pārstrukturētie kredīti	
	bez maksājumu kavējuma un ar maksājumu kavējumu līdz 90 dienām	ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām
Katrā apakšgrupā attiecīgi šīs apakšgrupas kredītiestāžu faktiskās vidējās svērtās uzkrājumu normas atgūšanas procesā esošajiem kredītiem	Katrā apakšgrupā attiecīgi šīs apakšgrupas kredītiestāžu faktiskās vidējās svērtās uzkrājumu normas pārstrukturētajiem kredītiem	Katrā apakšgrupā attiecīgi šīs apakšgrupas kredītiestāžu vidējās svērtās uzkrājumu normas atgūšanas procesā esošajiem kredītiem vai šīs apakšgrupas kredītiestāžu faktiskās vidējās svērtās uzkrājumu normas, ja tās augstākas par atgūšanas procesā esošo kredītu normām

3. tabula

**FAKTISKĀS UN STRESA TESTĀ IZMANTOTĀS VIDĒJĀS SVĒRTĀS UZKRĀJUMU NORMAS
(2011. gada beigās; %)**

	Atgūšanas procesā esošie kredīti: faktiskā un stresa testā izmantotā norma	Pārstrukturētie kredīti		
		bez maksājumu kavējuma un ar maksājumu kavējumu līdz 90 dienām: faktiskā un stresa testā izmantotā norma	ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām: stresa testā izmantotā norma	ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām: faktiskā norma
1. Kredīti mājāsaimniecībām mājokļa iegādei, rekonstrukcijai un remontam	44.7	11.4	44.7	40.1
2. Pārējie kredīti mājāsaimniecībām	46.3	11.6	54.5	54.5
3. Kredīti nefinanšu sabiedrībām būvniecībai un operācijām ar NĪ	50.4	13.2	50.4	40.5
4. Ar hipotēku nodrošinātie kredīti pārējām nefinanšu sabiedrībām	45.0	9.1	45.0	26.0
5. Kredīti pārējām nefinanšu sabiedrībām ar citu nodrošinājumu un bez nodrošinājuma	66.0	11.0	66.0	44.9

Izņemot pārējos kredītus mājāsaimniecībām, pārstrukturētajiem kredītiem ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām piemērotas tādas pašas vidējās svērtās uzkrājumu normas kā atgūšanas procesā esošajiem kredītiem, jo pieņemts, ka tiem piemīt līdzīga gaidāmā zaudējumu vērtība. Tā kā pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām pārstrukturēto kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām vidējā svērtā uzkrājumu norma pārsniedza atgūšanas procesā esošo kredītu vidējo svērto uzkrājumu normu, šīs apakšgrupas pārstrukturētajiem kredītiem ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām tika izmantota to faktiskā vidējā svērtā uzkrājumu norma.

Saskaņā ar kredītiestāžu vidējo uzkrājumu normu stresa testa rezultātiem kredītiestādes varētu nodrošināt paaugstināta riska kredītu segumu ar uzkrājumiem atbilstoši vidējam uzkrājumu līmenim bez nepieciešamības piesaistīt papildu kapitālu. Papildus nepieciešamo uzkrājumu apjoms sasniegtu 222.0 milj. latu (1.1% no kredītiestāžu kopējiem aktīviem). Agregētie stresa testa rezultāti atspoguļoti 4. tabulā, bet papildus nepieciešamo uzkrājumu apjoms kredītu apakšgrupu dalījumā uzrādīts 5. tabulā.

4. tabula

AGREGĒTIE STRESA TESTU REZULTĀTI

	Makroekonomiskais stresa tests	Uz vidējām svērtajām uzkrājumu normām balstītais stresa tests
Kreditīestāžu skaits ar KPR zem 8%	1	0
Papildus nepieciešamais kapitāls (milj. latu)	0.2	0
Papildus nepieciešamie uzkrājumi (milj. latu)	472.1	222.0
Papildus nepieciešamie uzkrājumi (% no kredītiestāžu kopējiem aktīviem)	2.4	1.1

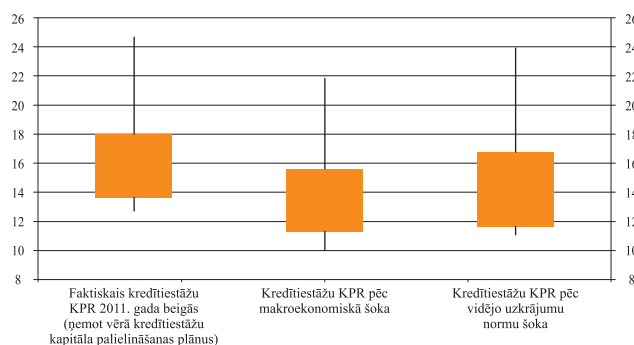
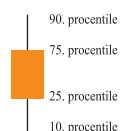
5. tabula

PAPILDUS NEPIECIEŠAMO UZKRĀJUMU APJOMS KREDĪTU APAKŠGRUPU DALĪJUMĀ

Apakšgrupas	Papildus nepieciešamie uzkrājumi (milj. latu)
1. Kredīti mājāsaimniecībām mājokļa iegādei, rekonstrukcijai un remontam	57.9
2. Pārējie kredīti mājāsaimniecībām	18.3
3. Kredīti nefinanšu sabiedrībām būvniecībai un operācijām ar NĪ	68.2
4. Ar hipotēku nodrošinātie kredīti pārējām nefinanšu sabiedrībām	36.8
5. Kredīti pārējām nefinanšu sabiedrībām ar citu nodrošinājumu un bez nodrošinājuma	40.9

KPR sadalījums kredītiestādēs minēto scenāriju īstenošanās rezultātā atspoguļots 44. attēlā.

44. attēls

KPR SADALĪJUMS KREDĪTIESTĀŽU SEKTORĀ
(procentu punktos)

Stresa testu rezultāti rāda, ka 2012. gadā kredītiestādes kopumā spēj izturēt šokus, īstenojoties negatīvam tautsaimniecības attīstības scenārijam un papildu zaudējumiem no riskantiem kredītiem. Papildus nepieciešamo uzkrājumu apjoms tiek lēsts 222–472 milj. latu, bet kredītiestāžu kapitāla bāze ir pietiekama, lai šādu uzkrājumu pieaugumu izturētu bez papildu kapitāla piesaistīšanas.

5. ielikums. Latvijas kredītiestāžu finanšu stresa indekss

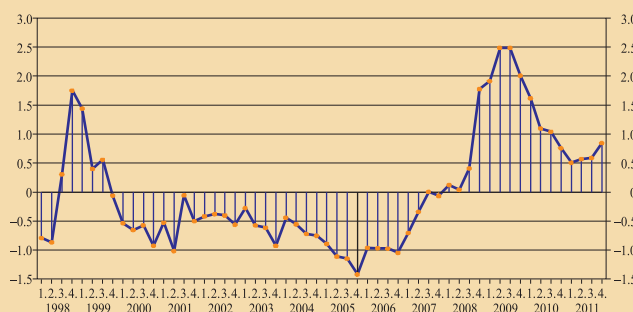
2011. gadā Latvijas Bankas speciālisti turpināja finanšu stresa indeksa (FSI) metodoloģijas pilnveidošanu, nedaudz mainot indeksā ietilpstošo rādītāju sastāvu. 3 mēnešu RIGIBOR tika aizstāts ar 3 mēnešu RIGIBOR un EURIBOR starpību. Indeksa sastāvā tika iekļauts papildrādītājs – Latvijas un Vācijas valdības parāda vērtspapīru ar termiņu 10 gadu ienesīguma starpība. Šā rādītāja pārmaiņas atspoguļo riska prēmijas pārmaiņas ieguldījumiem Latvijas valdības parāda instrumentos. Trīs rādītāji tika izslēgti no indeksa: NĪ cenu indekss, reālā IKP pārmaiņas un NASDAQ OMX Riga akciju cenu indekss OMXR. FSI aprēķina metodoloģija netika mainīta²⁵.

2010. gadā Latvijas FSI vērtības kritās, bet 2011. gadā tas svārstījās zem vienas standartnovirzes (sk. 5.1. att.). Tas rāda, ka finanšu stresa līmenis saglabājās virs ilgtermiņa vidējā līmeņa, tomēr bija daudz zemāks nekā 2009. un 2010. gadā.

²⁵ Indeksa aprēķina metodoloģiju sk. Latvijas Bankas 2009. gada "Finanšu Stabilitātes Pārskata" 20. lpp.

5.1. attēls

FINANŠU STRESA INDEKSS

Kreditīestāžu darbības rādītāji stabilizējās – vairs nebija nepieciešams veikt lielus uzkrājumus. Tas savukārt pozitīvi ietekmēja peļnītspēju (izņemot 4. ceturksni). Atjaunojoties tirgus uzticībai, valdību parāda vērtspapīru ienesīguma starpība būtiski samazinājās. Taču bija arī faktori, kas traucēja stresa līmeņa sarukšanu. 2011. gadā Latvijas kredītiestādēs turpinājās saistību līmeņa samazināšanās process, kas atspoguļojās kredītportfeļa sarukumā un parādu atmaksā mātesbankām. 4. ceturksnī pasliktinājās kredītiestāžu sektora atdeve saistībā ar AS "Latvijas Krājbanka" zaudējumiem²⁶, kas arī atspoguļojās indeksa vērtības pieaugumā. Tomēr, neraugoties uz norisēm AS "Latvijas Krājbanka", to ietekme uz kredītiestāžu sektoru nebija sistēmiska. To atspoguļo arī FSI vērtība 4. ceturksnī (0.84; joprojām zem vienas FSI standartnovirzes).

6. lielums. Latvijas kredītiestāžu darbības regulējuma būtiskākās pārmaiņas

2011. gadā tika veikta virkne pasākumu, kas saistīti ar ES normatīvo aktu prasību pārņemšanu un finanšu sektora normatīvā regulējuma pilnveidi.

Svarīgākās normatīvo aktu pārmaiņas 2011. gadā bija šādas.

1. Jauni normatīvie noteikumi

FKTK izstrādāja un 2011. gada 15. aprīlī pieņēma "**Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes darbību regulējošo prasību un pārskatu sagatavošanas normatīvos noteikumus**" (spēkā ar 30.04.2011.), kas nosaka aktīvus, kādos maksājumu iestāde, kas papildus maksājumu pakalpojumiem veic cita veida komercdarbību, drīkst ieguldīt no maksājumu pakalpojumu izmantotājiem vai cita maksājumu pakalpojumu sniedzēja saņemto naudu, ja nākamās darbadienas beigās pēc šīs naudas saņemšanas dienas tā vēl nav ieskaitīta saņēmēja kontā vai nosūtīta citam maksājumu pakalpojumu sniedzējam un nav ieskaitīta atsevišķā kontā kredītiestādē, kā arī aktīvus, kādos elektroniskās naudas iestāde drīkst ieguldīt naudu, kas saņemta apmaiņā pret emitēto elektronisko naudu. Noteikumi nosaka licencētas maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes pašu kapitāla aprēķināšanas kārtību, kā arī FKTK iesniedzamo pārskatu sagatavošanas un iesniegšanas kārtību.

FKTK 2011. gada 11. novembrī apstiprināja "**Normatīvos noteikumus par fondu apvienošanu, galvenās un pakārtotās struktūras darījumiem un ieguldījumu apliecību izplatīšanas kārtību**" (spēkā ar 24.11.2011.), kuri nosaka informācijas, ko sniedz fondu apvienošanas gadījumā to ieguldītājiem, detalizētu saturu, formātu un kārtību, kādā tā sniedzama, vienošanās un iekšējo noteikumu par galvenās un pakārtotās struktūras darījumu veikšanas nosacījumiem saturu, galvenā fonda likvidācijas, apvienošanas vai sadalīšanas atļaujas saņemšanai sniedzamās informācijas saturu, kā arī vienošanās par informācijas apmaiņu starp fondu turētājbankām un zvērīnātiem revidentiem saturu. Noteikumi nosaka arī citā dalībvalstī reģistrēto (dibināto) atvērto ieguldījumu fondu ieguldījumu apliecību izplatīšanas kārtību Latvijā.

FKTK 2011. gada 11. novembrī pieņēma arī "**Ieguldījumu fondu pārskatu sagatavošanas normatīvos noteikumus**" (spēkā ar 31.12.2011.), kuri saistīti ar to pārskatu sagatavošanu, kas atspoguļo fonda kopējo risku, riska darījumu apmēru ar regulētā tirgū

²⁶ Sk. 2.2. sadaļu.

netirgotu atvasināto finanšu instrumentu darījuma partneri, riska darījumu koncentrāciju, fonda kredītsaistības un ieguldītājiem paredzētajā pamatinformācijā norādīto sintētisko rādītāju, ko aprēķina, ņemot vērā FKTK izstrādātos "Fonda kopējā riska un riska darījumu apmēra ar darījumu partneri aprēķināšanas normatīvos noteikumus" un "Ieguldītājiem paredzētās pamatinformācijas sagatavošanas normatīvos noteikumus".

2. Normatīvo noteikumu pilnveide

FKTK 2011. gada 28. janvārī pieņēma "**Grozījumus "Kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa izveides normatīvajos noteikumos"**" (spēkā ar 05.02.2011.), kuri nosaka minimālās prasības kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa ietvaros veiktajai stresa testēšanai, t.sk. nosaka, ka jebkurai kredītiestādei, kurai kredītrisks, operacionālais risks, tirgus risks un koncentrācijas risks ir būtisks, jāveic šo risku stresa testēšana un stresa testēšanas rezultāti jāņem vērā, nosakot attiecīgā riska segšanai nepieciešamā kapitāla apmēru. Grozījumi nosaka, ka jebkurai kredītiestādei kapitāla rezerves apmēra noteikšanai jāizskata vairāki makroekonomiskās situācijas attīstības scenāriji – pamatscenārijs un vismaz viens būtiski nelabvēlīgs attīstības scenārijs. Grozījumi ievieš arī papildu prasības tirgus risku izvērtēšanai, subordinētā kapitāla plānošanai un informācijai, kas kredītiestādēm jāiekļauj FKTK iesniedzamajā pārskatā par kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesu.

FKTK 2011. gada 9. decembrī apstiprināja "**Grozījumus "Minimālo kapitāla prasību aprēķināšanas noteikumos"**" (spēkā ar 29.12.2011.), kuri nosaka prasību rēķināt norēķinu riska kapitāla prasību visiem riska darījumiem, ne tikai tirdzniecības portfeli iekļautajiem riska darījumiem, palielina kapitāla prasības tirdzniecības portfeli iekļautajiem kapitāla vērtspapīriem, vērtspapīrošanas pozīcijām un atkārtotas vērtspapīrošanas pozīcijām, nosaka stingrākus iekšējo modeļu standartus tirgus risku kapitāla prasību aprēķināšanai un precizē pašu kapitāla elementus.

FKTK 2011. gada 9. decembrī pieņēma arī "**Grozījumus "Riska darījumu ierobežojumu izpildes normatīvajos noteikumos"**" (spēkā ar 29.12.2011.), kuri papildina no riska darījumu ierobežojumiem atbrīvotu riska darījumu veidus ar tādām prasībām pret centrālajām bankām atbilstošās valsts nacionālajā valūtā, kas tiek ņemtas vērā obligāto rezervju prasību izpildes noteikšanai.

3. Grozījumi likumos

Latvijas Republikas Saeima 2011. gada 13. oktobrī pieņēma likumu "**Grozījumi Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likumā**" (spēkā ar 16.11.2011.), ar ko tika ieviestas Direktīvu 2009/65/EK, 2010/42/ES un 2010/43/ES prasības, kuru mērķis ir vienotu tirgus nosacījumu noteikšana ES līmenī, tuvinot konkurences nosacījumus starp dalībvalstīs reģistrētajām ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, kā arī atceļot ierobežojumus atvērto ieguldījumu fondu reģistrācijai, vienlaikus nodrošinot efektīvāku aizsardzību fondu ieguldītājiem.

Latvijas Republikas Saeima 2011. gada 17. martā pieņēma likumu "**Grozījumi Maksājumu pakalpojumu likumā**" (spēkā ar 30.04.2011.), kas nosaka elektroniskās naudas iestāžu reģistrācijas, licencēšanas, darbību regulējošās un uzraudzības prasības. Grozījumi paplašina līdz šim Kredītiestāžu likumā regulētā subjekta "elektroniskās naudas institūcija" tiesības papildus elektroniskās naudas emitēšanai sniegt arī maksājumu pakalpojumus, kā arī attiecinā prasības, kuras tika izvirzītas tikai maksājumu iestādēm maksājumu pakalpojumu sniegšanas jomā, arī uz elektroniskās naudas iestādēm.

3. NEBANKU FINANŠU SEKTORA ATTĪSTĪBA

2011. gadā nozīmīgāko NFS nozaru sabiedrību – līzinga sabiedrību, citu finanšu starpnieku (CFS)²⁷ un krājaizdevu sabiedrību – riski samazinājušies Latvijas tautsaimniecības pozitīvu norišu ietekmē. Šo NFS sabiedrību riski galvenokārt saistīti ar

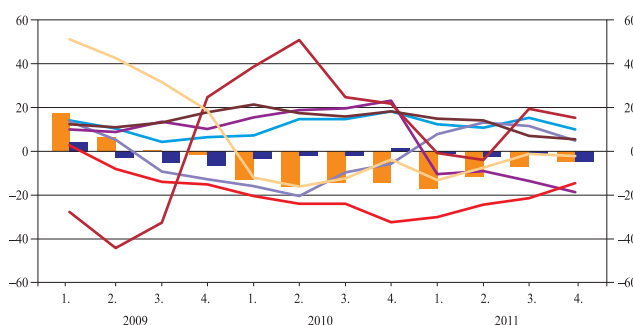
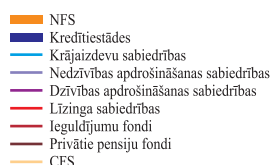
²⁷ CFS apvieno tās sabiedrības, kuras sniedz citus kredīšanas pakalpojumus, t.sk. lombardus, ātro kredītu sniedzējus, kā arī finanšu pakalpojumu un apdrošināšanas darbību papildinošās sabiedrības un holdingkompānijas.

spēju nodrošināt kvalitatīvu kredītportfeli. 2011. gadā notika būtiskas pārmaiņas t.s. ātro kredītu sniedzēju tirgū – kopš 2011. gada rudens šīs sabiedrības tiek licencētas. Ņemot vērā augstas prasības licences saņemšanai, vājākās sabiedrības aizgāja no tirgus, dažas vietējās sabiedrības spēja apvienoties. Tādējādi ātro kredītu sniedzēju tirgū palika spēcīgākie dalībnieki, t.sk. arī ar ārvalstu kapitālu, kas cenšas aktīvi piesaistīt klientus. Pagaidām gan šo sabiedrību aizdevumu portfelis samazinājās, tomēr licencēšanas ieviešanas ietekmes novērtēšanai būtu nepieciešams ilgāks periods. Savukārt apdrošināšanas sabiedrību, ieguldījumu fondu un pensiju fondu ieguldījumu portfeļos parādījās tendence uzņemties lielāku risku, ieguldījumus novirzot no nosacīti drošākajiem instrumentiem – termiņnoguldījumiem un parāda vērtspapīriem – uz akcijām un fondu apliecībām. Šīm sabiedrībām izšķiroša būs spēja veiksmīgi īstenot ieguldījumu politiku, īpaši, ja svārstības tirgos turpināsies arī nākamajos periodos. Taču kopumā nelielā apjoma dēļ NFS ietekme uz finanšu stabilitāti nav būtiska.

NFS aktīvi 2011. gadā turpināja samazināties, lai gan atsevišķām sabiedrībām attīstības dinamika bija pozitīva (sk. 45. att.). NFS aktīvi gada laikā samazinājās par 5.1% un sasniedza 3 042.0 milj. latu. NFS īpatsvars kopējā finanšu sektorā nemainījās, tā īpatsvars aktīvos saglabājās 12.7%. Kopš 2010. gada CFS aktīvi veido lielāko NFS aktīvu daļu. 2011. gada beigās to īpatsvars NFS aktīvos bija 44.3%. 2011. gadā visstraujāk CFS ietvaros pieauga to sabiedrību aktīvi, kuru pamatdarbība saistīta ar brokeru operācijām vērtspapīru tirgū un apdrošināšanas aģentiem un brokeriem. Taču lielāko īpatsvaru CFS sektorā joprojām saglabā sabiedrības, kuras sniedz faktūrkreditēšanas pakalpojumus vai nodarbojas ar finanšu starpniecību (kas nav saistītas ar kreditēšanu). Holdingkompāniju aktīvu īpatsvars 2011. gadā arī kļuva lielāks nekā citu kreditēšanas pakalpojumu sabiedrībām (lombardiem, ātro kredītu sniedzējiem u.tml.).

45. attēls

NFS UN KREDĪTIESTĀŽU AKTĪVU GADA PIEAUGUMA TEMPS (%)

Turpināja samazināties līzinga sabiedrību nozīme NFS ietvaros – to aktīvu īpatsvars saruka līdz 31.8% no NFS aktīviem. Apdrošināšanas sabiedrību un ieguldījumu fondu aktīvu īpatsvars NFS aktīvos 2011. gadā palielinājās attiecīgi līdz 11.7% un 7.8%. Privāto pensiju fondu un krājaizdevu sabiedrību aktīvu īpatsvars NFS tradicionāli bija neliels (attiecīgi 4.0% un 0.4% no NFS aktīviem).

CFS un līzinga sabiedrību risks, kas tieši varētu skart kredītiestādes, saistīts ar kredītiestāžu aizdevumiem šīm finanšu starpniecības sabiedrībām – aizņēmumu apjoms no kredītiestādēm šo sabiedrību bilanciēs ir ļoti nozīmīgs. Tomēr kopējā kredītiestāžu kredītportfelī aizdevumu CFS un līzinga sabiedrībām īpatsvars ir mazs (3%) un nevar izraisīt problēmas kredītiestādēs. Cita veida kanāls, caur kuru stress no CFS un līzinga sabiedrībām var nonākt līdz kredītiestādēm, ir kredītiestāžu dalība šo NFS sabiedrību kapitālā. CFS sabiedrībām šis rādītājs ir tuvu 3%, līzinga sabiedrībām – 88%, tomēr līzinga sabiedrību kapitāls ir nesalīdzināmi mazāks par to aizņēmumiem no kredītiestādēm.

CFS

Ņemot vērā, ka CFS sektorā tiek ietvertas gan kreditēšanā iesaistītās, gan neiesaistītās sabiedrības, aizdevumu īpatsvars aktīvos šim sektoram bija zemāks nekā līzinga sabiedrībās (2011. gada beigās – 39%, bet līzinga sabiedrībās – 86.2%). 2011. gadā

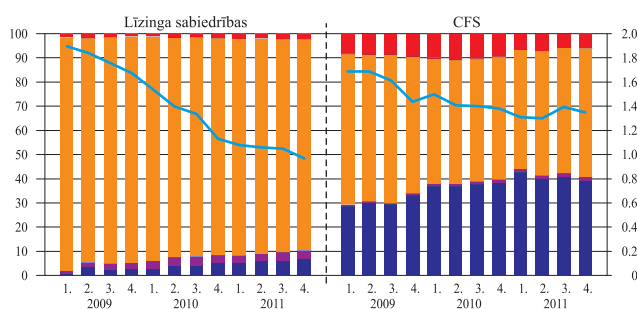
CFS aizdevumu portfeļa struktūrā katru ceturksni palielinājās aizdevumu rezidentiem īpatsvars, gada beigās sasniedzot 66.2% no kopējā aizdevumu apjoma. Turklāt straujāk palielinājās rezidentu nefinanšu sabiedrībām izsniegto aizdevumu īpatsvars – no 36.0% 2010. gada beigās līdz 49.0% 2011. gada beigās, bet privātpersonām izsniegto aizdevumu īpatsvars strauji samazinājās (attiecīgi no 52.8% līdz 29.5%).

Aplūkojot CFS finansējuma struktūru, aizņēmumu īpatsvars (51.3%) to bilances pasīvos bija zemāks salīdzinājumā ar līzinga sabiedrībām (sk. 46. att.). Šā sektora finansētāju struktūra ir plašāka nekā līzinga sabiedrībām: aptuveni puse aizņēmumu bija no kredītiestādēm (18.6% no rezidentu kredītiestādēm un 29.1% no nerezidentu kredītiestādēm). Joprojām svarīgs aizņēmumu avots bija nerezidentu ne-MFI, tomēr šā finansējuma īpatsvars samazinājies līdz 27.8%. CFS bilanci lielāka nozīme salīdzinājumā ar līzinga sabiedrībām bija kapitālam (īpatsvars bilances pasīvos 2011. gada beigās – 40.8%). Lielāku kapitāla īpatsvaru saistībās noteica sabiedrības, kas faktūrkreditēšanas sabiedrībām un holdingkompānijām sniedz finanšu pakalpojumu un apdrošināšanas darbību papildinošas darbības.

46. attēls

LĪZINGA SABIEDRĪBU UN CFS BILANCES PASĪVU STRUKTŪRA UN SAISTĪBAS (%)

■ Pašu kapitāls
■ Uzkrājumi
■ Emitētie parāda vērtspapīri
■ Aizņēmumi
■ Atlikta nodokļa saistības
■ Citi iepriekš neuzskaitīti kreditori
— Saistības (milj. latu; labā ass)

Līzinga sabiedrības

2011. gada beigās līzinga sabiedrību aktīvu gada krituma temps (14.5%) palēninājās, t.sk. jauno darījumu ietekmē. Rezidentu nefinanšu sabiedrībām izsniegto aizdevumu portfeli dominē transports un uzglabāšana, tirdzniecība un citi pakalpojumi, kas kopā veido 50% no kopējā finanšu līzinga portfeļa. Šāda līzinga aizdevumu koncentrācija dažās tautsaimniecības nozarēs kopumā vērtējama negatīvi, jo līzinga sabiedrību aizdevumu portfelis kļuva mazāk diversificēts, samazinoties ražošanas un lauksaimniecības nozarēm izsniegto aizdevumu īpatsvaram. Rezidentu mājsaimniecībām izsniegtā finanšu līzinga portfeļa atlikums 2011. gadā saruka straujāk nekā rezidentu nefinanšu sabiedrībām (līdz 18%). Nerezidentiem izsniegtā finanšu līzinga portfeļa daļa ir pavisam neliela – nedaudz virs 3% no kopējā portfeļa.

Līzinga sabiedrību finansējuma struktūrā turpināja dominēt aizņēmumi no kredītiestādēm, tomēr to īpatsvars līzinga sabiedrību bilances pasīvos 2011. gadā samazinājās (no 91.0% līdz 88.4%), augot saistībām pret nerezidentu kredītiestādēm (no 55.4% līdz 60.8%).

Apdrošināšanas sektors

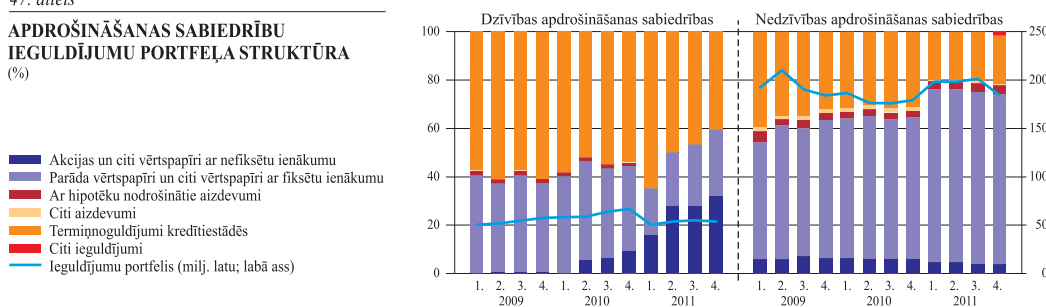
Apdrošināšanas sektora veiksmīgas attīstības priekšnosacījums ir atbilstošas tautsaimniecības norises. Līdz ar Latvijas tautsaimniecības izaugsmi 2011. gadā apdrošināšanas sabiedrības spēja piesaistīt vairāk prēmiju. Tomēr, tāpat kā citiem tirgus dalībniekiem, 2011. gada norises finanšu tirgos apdrošināšanas sabiedrībām bija arī nopietns pārbauģijums.

Apdrošināšanas sektors Latvijas finanšu tirgū ir lielākais NFS sektors, kura pamatdarbība nav saistīta ar kreditēšanu. Norises apdrošināšanas sektorā pēdējā laikā nozīmīgi ietekmēja apdrošināšanas sabiedrību pārreģistrācija citviet. Vairāk šī tendence bija vērojama dzīvības apdrošināšanas sektorā, kurā 2011. gadā palika tikai trīs Latvijā reģistrētas sabiedrības (pārējās darbojas kā filiāles). Dzīvības apdrošināšanas sektora aktīvi 2011. gadā samazinājās par 18.7%, tomēr to pamatā noteica jau minētā rezidences maiņa. Savukārt Latvijā palikušo triju sabiedrību aktīvu kāpums turpinājās, tiesa, lēnāk nekā iepriekšējā gadā.

Dzīvības apdrošinātāju ieguldījumu portfeli tendence palielināt ieguldījumus riskantākos instrumentos parādījās jau 2010. gada beigās, dažām sabiedrībām diversificējot ieguldījumu portfeli ar potenciāli ienesīgākiem instrumentiem, bet 2011. gadā šī tendence turpinājās. Ieguldījumu portfeli būtiski samazinājās termiņnoguldījumu apjoms: 2011. gadā termiņnoguldījumi kredītiestādēs saruka līdz 40.6% no portfeļa vērtības. Strauji auga ieguldījumi akcijās un citos vērtspapīros ar nefiksētu ienākumu (no 9.3% līdz 31.9%; sk. 47. att.). Ieguldījumi parāda vērtspapīros un citos vērtspapīros ar fiksētu ienākumu 2011. gadā samazinājās no 35.2% līdz 27.5%, tomēr šis kritums bija galvenokārt dzīvības apdrošināšanas sabiedrību skaita samazinājuma dēļ.

47. attēls

APDROŠINĀŠANAS SABIEDRĪBU IEGULDĪJUMU PORTFEĻA STRUKTŪRA (%)

Arī nedzīvības apdrošinātāju sektorā 2011. gada beigās notika strukturālas pārmaiņas, samazinoties dalībnieku skaitam un atsevišķiem dalībniekiem pārtopot par filiālēm.

Pretēji norisēm dzīvības apdrošināšanas sektorā nedzīvības apdrošinātāju ieguldījumu portfelis 2011. gadā kļuva konservatīvāks. Tajā turpināja palielināties ieguldījumi parāda vērtspapīros (īpatsvaram portfelī pieaugot no 58.3% līdz 71.1%), pārsvarā valsts emitētajos parāda vērtspapīros. Tāpat kā dzīvības apdrošinātāju ieguldījumu portfelī, saruka ieguldījumi termiņnoguldījumos (no 31.1% līdz 19.9%). Ieguldījumu apjoms akcijās un citos instrumentos ar nefiksētu ienākumu joprojām nebija nozīmīgs.

Uzlabojoties ekonomiskajai situācijai iekšzemes tirgū, nedzīvības apdrošināšanas sabiedrības 2011. gadā pirmo reizi pēc krīzes parakstīja vairāk prēmiju nekā iepriekšējos gados. Nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību parakstīto apdrošināšanas prēmiju apjoms 2011. gadā palielinājās par 26.9%, bet dzīvības apdrošinātāju sabiedrību prēmiju apjoms samazinājās par 24.3%, lai gan pārsvarā šis kritums prēmiju apjomā bija saistīts ar strukturālām pārmaiņām sektorā. Apdrošināšanas sabiedrību peļņa 2011. gadā samazinājās – nedzīvības apdrošināšanas sabiedrības nopelnīja 0.7 milj. latu, bet dzīvības apdrošināšanas sabiedrību zaudējumi bija 2.6 milj. latu (sliktākais rezultāts pēdējo triju gadu laikā). Lai gan kopumā apdrošināšanas sektorā parakstīto prēmiju apjoms palielinājās un pārsniedza izmaksāto atlīdzību apjomu, peļņas samazinājumu un zaudējumus lielākoties noteica ieguldījumu rezultāti, īpaši 2. pusgadā.

Ieguldījumu sabiedrības un pensiju fondi

Ieguldījumu sabiedrību un privāto pensiju fondu darbību 2011. gadā būtiski ietekmēja norises pasaules finanšu tirgos. Palielinot ieguldījumu apjomu akciju tirgos un fondos, šie NFS dalībnieki 2011. gadā uzņēmas lielāku risku.

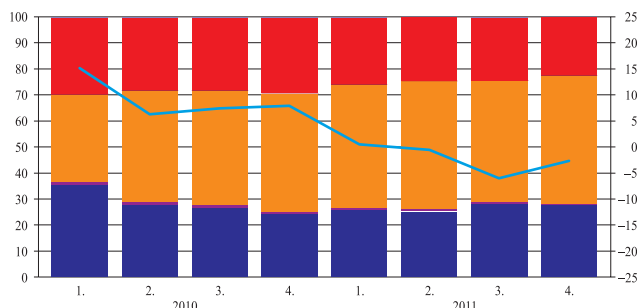
2011. gadā fondu tirgū palielinājās riska investīciju apjoms: lielākie pēc aktīvu kopsummas kļuva akciju ieguldījumu fondi (īpatsvars kopējos ieguldījumu fondu aktīvos 2011. gada beigās – 30.9%, 2010. gada beigās – 10.9%). Ņemot vērā akciju ieguldījumu fondu aktīvu strauju pieaugumu, pārējo ieguldījumu fondu īpatsvars samazinājās, bet apjoma sarukums bija vērojams pārsvarā jauktā tipa fondiem. Akciju ieguldījumu fondu dibināšana un ienākšana tirgū ietekmēja arī ieguldījumu fondu portfeļa struktūru – tajā palielinājās ieguldījumu apjoms akcijās un citos vērtspapīros ar nefiksētu ienākumu (īpatsvars portfelī 2011. gada beigās – 34.3%). Prasības uz pieprasījumu pret kredītiestādēm joprojām nebija nozīmīgas (8.5%). 2011. gadā ieguldījumu fondu neto aktīvu vērtība ieguldījumu dēļ samazinājās par 19.8 milj. latu, un vislielākie zaudējumi ieguldījumu dēļ bija akciju ieguldījumu fondiem.

Privāto pensiju plānu aktīvi 2011. gadā palielinājās, tomēr to pieauguma temps palēninājās (sk. 48. att.).

48. attēls

PRIVĀTO PENSIJU PLĀNU IEGULDĪJUMU STRUKTŪRA UN GADA IENESĪGUMS (%)

■ Parāda vērtspapīri un citi vērtspapīri ar fiksētu ienākumu
■ Akcijas un citi vērtspapīri ar nefiksētu ienākumu
■ Ieguldījumu fondi
■ Ieguldījumi riska kapitāla tirgū
■ Noguldījumi kredītiestādēs
■ Ieguldījumu īpašums
— Pensiju plānu ienesīgums gadā (%; labā ass)

Privāto pensiju plānu ieguldījumu portfeli 2011. gadā samazinājās salīdzinoši drošāku, bet arī mazāk ienesīgu noguldījumu un prasību pret kredītiestādēm īpatsvars – šādu ieguldījumu apjoms kopējā ieguldījumu portfelī samazinājās līdz 22.2% (2010. gada beigās – 29.2%; sk. 48. att.). Palielinājās ieguldījumu apjoms ieguldījumu fondu apliecībās (to īpatsvaram portfelī pieaugot līdz 49.0%; iepriekšējā gada beigās – 45.2%). Nedaudz palielinājās ieguldījumi parāda vērtspapīros, gada beigās sasniedzot 27.8% no kopējā portfeļa (iepriekšējā gada beigās – 24.1%). Tādējādi portfeļa struktūra nekļuva diversificētāka – gandrīz puse ieguldījumu portfeļa tika investēta fondu apliecībās, un šo fondu darbības rezultāti lielākoties var ietekmēt pensiju fondu rezultātus. Lielākā daļa ieguldījumu fondu apliecībās bija investēta ārpus Latvijas reģistrētajos fondos, t.sk. Luksemburgā, Īrijā un Francijā.

Pensiju plānu aktīvu pieaugumu 2011. gadā noteica neto iemaksas pensiju plānos (kāpums – 14.3%). Pensiju plānu ieguldījumu darbības dēļ neto aktīvu vērtība samazinājās, īpaši 2. pusgadā. 2011. gada beigās privāto pensiju plānu ieguldījumu gada ienesīgums bija negatīvs (–2.7%; sk. 48. att.).

Krājaizdevu sabiedrības

Daļa krājaizdevu sabiedrību²⁸ piesaistīto noguldījumu līdzekļu tiek izvietota noguldījumos kredītiestādēs, tomēr to atlikums kredītiestādēs nav nozīmīgs. Latvijā 2011. gada beigās bija reģistrētas 33 krājaizdevu sabiedrības, un to kopējie aktīvi gada beigās bija 12.9 milj. latu. Atšķirībā no kredītiestāžu aktīviem, kas 2011. gadā turpināja samazināties, krājaizdevu sabiedrību aktīvi palielinājās (par 10.0%). Krājaizdevu sabiedrību kreditēšana 2011. gadā atjaunojās (kredītu atlikuma gada pieaugums – gandrīz 7%).

4. FINANŠU INFRASTRUKTŪRA

Pārraudzības ietvaros Latvijas Banka 2011. gadā veica sistēmiskā riska novērtējumu Latvijas Bankas starpbanku maksājumu sistēmām norēķiniem latos SAMS un EKS un LCD vērtspapīru norēķinu sistēmai DENOS. Novērtējums apliecināja, ka šajās sistēmās saglabājās zema riska iespējamība un sistēmas nodrošināja tās dalībniekiem un visai finanšu sistēmai efektīvu un drošu maksāšanas un norēķinu vidi.

4.1. Maksājumu sistēmas

SAMS

2011. gadā SAMS bija vienīgā sistēmiski nozīmīgā latu maksājumu sistēma Latvijā. SAMS nodrošina reālā laika bruto norēķinus latos Latvijas Bankas monetārās politikas darījumiem, liela apjoma starpbanku maksājumiem, citu Latvijā darbojošos maksājumu sistēmu gala jeb mijieskaita norēķiniem un steidzamiem klientu maksājumiem.

2011. gadā SAMS apstrādāja 92.9% (78.9 tūkst.) no visiem Latvijā veiktajiem starpbanku kredīta pārvedumiem latos. SAMS apstrādāto maksājumu apjoms veidoja 96.8%

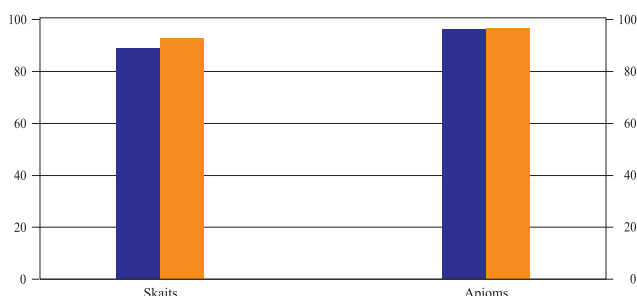
²⁸ Krājaizdevu sabiedrību darbība ir analoga kredītiestāžu darbībai, pieņemot noguldījumus un izsniedzot kredītus saviem biedriem.

(120.6 mljrd. latu; sk. 49. att.). Pārējo daļu veidoja Latvijas kredītiestāžu savstarpējie kredīta pārvedumi, izmantojot korespondentattiecības.

49. attēls

SAMS APGROZĪJUMA DAĻA LATOS VEIKTAJOS STARPBANKU KREDĪTA PĀRVEDUMOS (%)

■ 2010
■ 2011

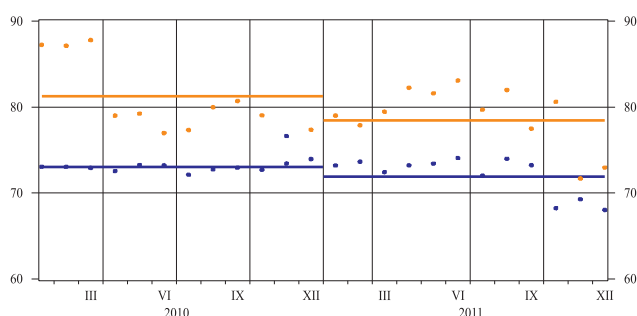

SAMS skaita un apjoma koncentrācijas rādītājs 2011. gadā bija zemāks par 80%. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2011. gadā SAMS skaita koncentrācijas rādītājs samazinājās no 73.0% līdz 71.9% un apjoma koncentrācijas rādītājs – no 81.3% līdz 78.4% (sk. 50. att.). SAMS apjoma koncentrācijas rādītāja kritumu galvenokārt noteica SAMS dalībnieku pārmaiņas: gada laikā sistēmai pievienojās trīs jauni dalībnieki – AS "Latvijas Biznesa banka", *Rigensis Bank AS* un Valsts kase, bet divi dalībnieki (Akciju Sabiedrības banka SNORAS Latvijas filiāle un AS "Latvijas Krājbanka") pārtrauca dalību sistēmā.

50. attēls

SAMS KONCENTRĀCIJAS RĀDĪTĀJI (%)

• Skaita mēneša rādītājs
— Skaita gada rādītājs
• Apjoma mēneša rādītājs
— Apjoma gada rādītājs

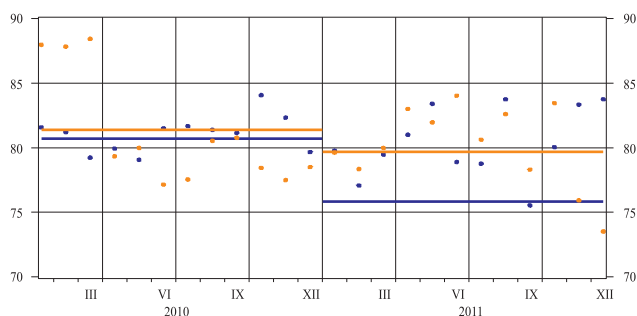
2011. gadā 91.2% no SAMS apstrādāto maksājumu apjoma bija starpbanku maksājumi un tikai 8.8% – klientu maksājumi. 2011. gadā SAMS starpbanku maksājumu apjoms samazinājās par 20.9% (līdz 120.6 mljrd. latu), bet klientu maksājumu apjoms palielinājās par 31.9% (līdz 11.6 mljrd. latu). Starpbanku un klientu maksājumu savstarpējā proporcija skaita ziņā bija attiecīgi 41.9% un 58.1%.

2011. gadā starpbanku maksājumu apjoma koncentrācijas rādītājs (79.7%) par 3.9 procentu punktiem pārsniedza klientu maksājumu apjoma koncentrācijas rādītāju (75.8%; sk. 51. att.). Abu maksājumu veidu koncentrācijas rādītājs salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās.

51. attēls

SAMS MAKSĀJUMU APJOMA KONCENTRĀCIJAS RĀDĪTĀJI (%)

• Klientu maksājumu mēneša rādītājs
— Klientu maksājumu gada rādītājs
• Kredītiestāžu maksājumu mēneša rādītājs
— Kredītiestāžu maksājumu gada rādītājs

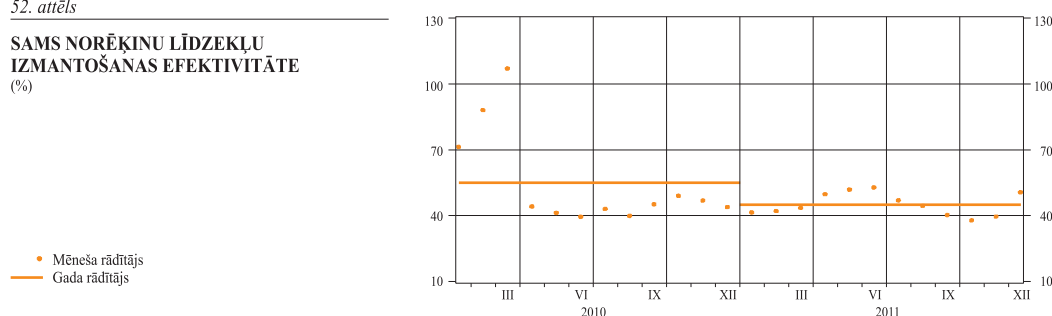

Sistēmisko risku papildus koncentrācijas rādītājam un maksājumu sistēmas īpatsvaram attiecīgo maksājumu segmentā ietekmē norēķinu līdzekļu izmantošanas efektivitāte sistēmās. Bruto norēķinu sistēmās to raksturo norēķiniem izmantoto līdzekļu attiecība pret

pieejamiem kontu atlikumiem. 2011. gadā norēķinu līdzekļu izmantošanas efektivitātes rādītājs samazinājās no 55.0% līdz 44.9% (t.i., SAMS maksājumu veikšanai SAMS atvērtajos kredītiestāžu kontos esošie līdzekļi SAMS maksājumus tika apgrozīti 0.4 reizes; sk. 52. att.). Norēķinu līdzekļu kontu atlikumus būtiski ietekmē Latvijas Bankas noteiktā obligāto rezervju norma (3% kredītiestāžu saistībām ar termiņu ilgāku par 2 gadiem un 5% kredītiestāžu saistībām ar termiņu līdz 2 gadiem), kas 2011. gadā netika mainīta. 2011. gadā kredītiestāžu dienas vidējais kontu atlikums Latvijas Bankā bija par 8.8% lielāks nekā 2010. gadā, sasniedzot 760.1 milj. latu. Savukārt kredītiestāžu maksājumu apjoms SAMS 2011. gadā saruka par 10.8% (līdz 86.4 mljrd. latu). Kopumā sistēmiskā riska novērtējums liecināja, ka riska iespējamība SAMS joprojām bija zema.

52. attēls

SAMS NORĒĶINU LĪDZEKĻU IZMANTOŠANAS EFEKTIVITĀTE (%)

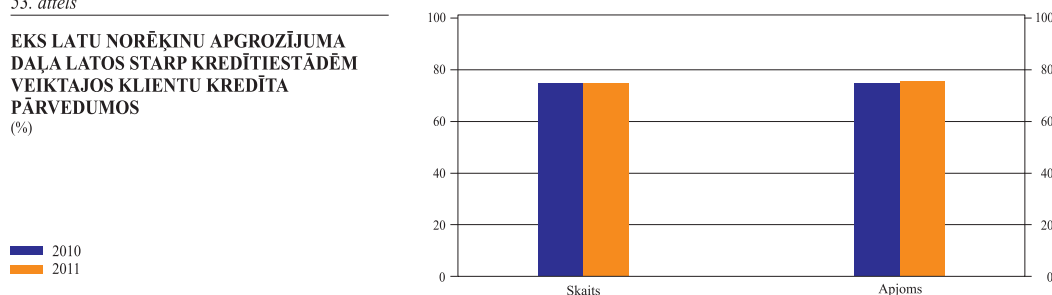

EKS

EKS ir neto norēķinu sistēma, kuru izmanto klientu neliela apjoma maksājumiem. EKS latu maksājumiem ir divi norēķinu cikli dienā. EKS latu norēķinos 2011. gadā apstrādāti 74.7% (34.6 milj.) neliela apjoma latos veikto klientu kredīta pārvedumu starp kredītiestādēm, un šo maksājumu apjoms bija 75.4% (12.0 mljrd. latu) no neliela apjoma latos starp kredītiestādēm veikto klientu kredīta pārvedumu apjoma (2010. gadā – attiecīgi 74.8% un 74.9%; sk. 53. att.). Atlikušo daļu veidoja atsevišķu Latvijas kredītiestāžu savstarpējie norēķini par klientu kredīta pārvedumiem.

53. attēls

EKS LATU NORĒĶINU APGROZĪJUMA DAĻA LATOS STARP KREDĪTIESTĀDĒM VEIKTAJOS KLIENTU KREDĪTA PĀRVEDUMOS (%)

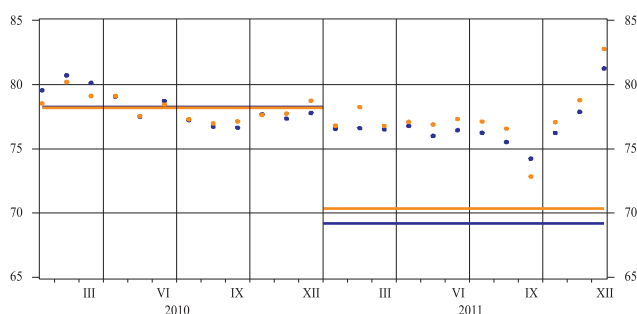
Lai gan 2011. gada decembrī EKS latu norēķinu mēneša koncentrācijas rādītājs pārsniedza 80%, gadā kopumā salīdzinājumā ar 2010. gadu koncentrācijas rādītājs samazinājās un gan maksājumu skaita, gan apjoma ziņā bija zemāks par 80% (attiecīgi 69.2% un 70.4%; sk. 54. att.). Koncentrācijas rādītāju samazināšanos ietekmēja EKS dalībnieku pārmaiņas: gada laikā sistēmai pievienojās trīs jauni dalībnieki – AS "Latvijas Biznesa banka", *Rigensis Bank AS* un Valsts kase, bet divi dalībnieki (Akciju Sabiedrības banka SNORAS Latvijas filiāle un AS "Latvijas Krājbanka") pārtrauca dalību sistēmā.

54. attēls

EKS LATOS VEIKTO NORĒĶINU KONCENTRĀCIJAS RĀDĪTĀJI

(%)

- Skaita mēneša rādītājs
- Skaita gada rādītājs
- Apjoma mēneša rādītājs
- Apjoma gada rādītājs

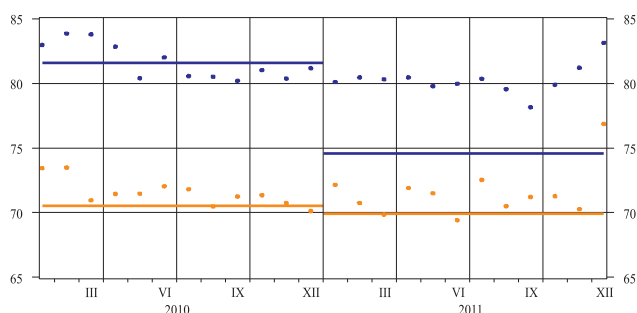
2011. gadā EKS latu norēķinos pirmajā norēķinu ciklā tika apstrādāti 69.7% no visiem latos veiktajiem maksājumiem skaita ziņā un attiecīgi 57.1% no abos norēķinu ciklos apstrādāto latos veikto maksājumu apjoma. Salīdzinājumā ar 2010. gadu EKS latu norēķinos pirmajā norēķinu ciklā kopējais maksājumu skaits pieauga par 5.3% (līdz 24.1 milj.) un apjoms – par 14.5% (līdz 6.9 mljrd. latu), savukārt otrajā norēķinu ciklā veikto maksājumu skaits palielinājās par 5.9% (līdz 10.5 milj.), bet apjoms – par 14.4% (līdz 5.2 mljrd. latu). Salīdzinot abu norēķinu ciklu maksājumu skaita gada koncentrācijas rādītājus (sk. 55. att.), pirmajā norēķinu ciklā 2011. gadā tas bija par 4.7 procentu punktiem augstāks nekā otrajā norēķinu ciklā (attiecīgi 74.6% un 69.9%). EKS funkcionalitāte, kas paredz iespēju gadījumā, ja maksājums netiek izpildīts pirmajā norēķinu ciklā, izpildīt to otrajā norēķinu ciklā, mazina pirmā norēķinu cikla koncentrācijas rādītāja ietekmi uz sistēmisko risku.

55. attēls

EKS LATOS VEIKTO NORĒĶINU MAKSĀJUMU SKAITA KONCENTRĀCIJAS RĀDĪTĀJI

(%)

- Pirmā norēķinu cikla mēneša rādītājs
- Pirmā norēķinu cikla gada rādītājs
- Otrā norēķinu cikla mēneša rādītājs
- Otrā norēķinu cikla gada rādītājs

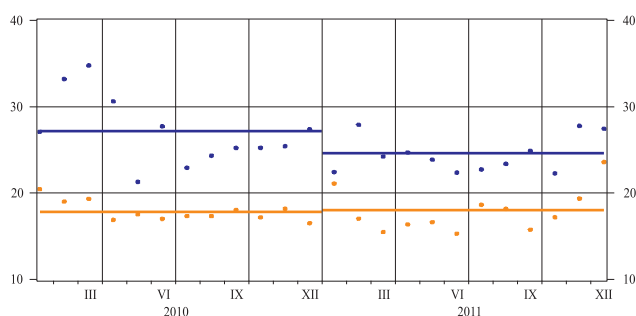
Sistēmisko risku papildus koncentrācijas rādītājam un maksājumu sistēmas īpatsvaram nosaka norēķinu līdzekļu izmantošanas efektivitāte maksājumu sistēmās. Neto norēķinu sistēmās, t.sk. EKS, norēķinu līdzekļu izmantošanas efektivitāti raksturo neto norēķina efekta rādītājs (sistēmas dalībnieku neto debeta pozīciju apjoma attiecība pret kopējo sistēmas apgrozījumu), kas 2011. gadā neliecināja par ievērojamu risku. Saskaņā ar ECB metodiku, ja sistēmas neto norēķina efekta rādītājs ir mazāks par 10%, tiek uzskatīts, ka sistēma ir augsti efektīva (ar augstu neto norēķina efektu, t.i., lielākā daļa transakciju tiek savstarpēji ieskaitītas un sistēmas dalībniekiem kontā nav nepieciešams papildu likviditātes nodrošinājums). Tomēr norēķinu kļūdu gadījumā augstais neto norēķina efekts var radīt risku, jo sistēmas dalībniekiem var pieaugt norēķinu saistības un nepieciešamība pēc papildu likviditātes. 2011. gadā EKS latos veikto maksājumu pirmā un otrā norēķinu cikla neto norēķina efekta rādītājs bija attiecīgi 24.6% un 18.0% (2010. gadā – attiecīgi 27.2% un 17.8%; sk. 56. att.), un, tā kā uz ievērojamu risku norāda norēķina efekta rādītājs, kas mazāks par 10%, 2011. gadā neto norēķina efekta rādītājs liecināja, ka riska iespējamība ir zema. Tā kā 2011. gadā EKS dalībnieku (kreditīestāžu) latos veikto maksājumu neto debeta pozīciju apjoms salīdzinājumā ar kreditīestāžu norēķinu kontu atlikumiem Latvijas Bankā bija mazs (vidēji 0.2%), neto norēķina efekts neradīja papildu latu norēķinu līdzekļu nepieciešamību (likviditātes risku) sistēmā.

Kopumā sistēmiskā riska novērtējums norādīja, ka riska iespējamība EKS joprojām bija zema.

56. attēls

EKS LATOS VEIKTO MAKSĀJUMU NETO NORĒĶINA EFEKTA RĀDĪTĀJI (%)

• Pirmā norēķinu cikla mēneša rādītājs
— Pirmā norēķinu cikla gada rādītājs
• Otrā norēķinu cikla mēneša rādītājs
— Otrā norēķinu cikla gada rādītājs

4.2. Vērtspapīru norēķinu sistēmas

DENOS

DENOS ir sistēmiski nozīmīga vērtspapīru norēķinu sistēma, jo tās darbības pārtraukums gadījumos, kad tā nebūtu pietiekami aizsargāta pret risku, varētu izraisīt tālākus traucējumus sistēmas dalībniekiem vai izplatīt sistēmiskus traucējumus finanšu sistēmā. DENOS tiek izmantota arī Latvijas Bankas monetāro operāciju vērtspapīru norēķiniem. DENOS ir vienīgā vērtspapīru norēķinu sistēma Latvijā. 2011. gadā LCD turpināja nodrošināt bruto un neto vērtspapīru piegādes pret samaksu (*delivery versus payment*; DVP) norēķinus regulētā tirgū slēgtajiem darījumiem un bruto DVP un beznaudas pārvedumu (*free of payment*; FOP) norēķinus – ārpus regulētā tirgus slēgtiem darījumiem. LCD nodrošina vienu neto DVP norēķinu ciklu dienā, bet bruto DVP un FOP pārvedumus – visas norēķinu dienas laikā LCD darbadienās. LCD veic naudas norēķinus par latos veiktajiem vērtspapīru darījumiem centrālās bankas kontos SAMS, bet norēķinus citās valūtās – izmantojot kredītiestāžu naudas norēķinus.

2011. gadā LCD, izmantojot DENOS, turpināja nodrošināt pārrobežu norēķinus divpusējās saiknēs ar Igaunijas Centrālo vērtspapīru depozitāriju (CVD) *Eesti Väärtpaberikeskus AS* (EVK) un Lietuvas CVD *Vertybinių popierių atsiskaitymo sistema* (CSDL). LCD pārtrauca sadarbību ar starptautisko CVD *Euroclear Bank*, bet noslēdza saiknes līgumu ar starptautisko CVD *Clearstream Banking SA Luxembourg* (CBL). Saikne ar CBL ir vienpusēja, kas dod iespēju DENOS dalībniekiem un to klientiem pārvest CBL reģistrētos starptautiskos vērtspapīrus uz Latviju. Saiknes ar EVK, CSDL un CBL nodrošina vērtspapīru norēķinus, izmantojot FOP un DVP.

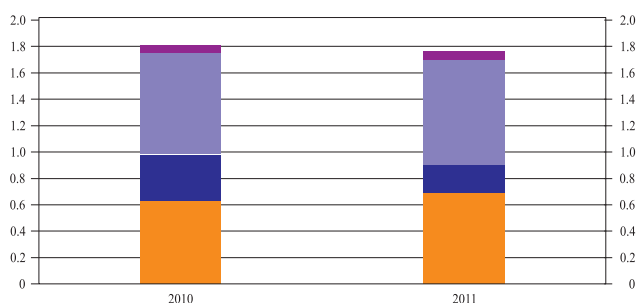
2011. gada beigās LCD bija grāmatoti vērtspapīri 1 761.5 milj. latu apjomā (par 47.4 milj. latu (2.6%) mazāk nekā 2010. gada beigās; sk. 57. att.). LCD grāmatoto vērtspapīru apjoma samazinājumu noteica LCD grāmatoto īstermiņa parāda vērtspapīru apjoma sarukums par 39.5% (līdz 213.7 milj. latu). Vienlaikus par 8.7% (līdz 748.4 milj. latu) palielinājās LCD grāmatoto obligāciju apjoms un par 4.2% (līdz 799.4 milj. latu) – kapitāla vērtspapīru apjoms. LCD grāmatoto parāda vērtspapīru apjoma pārmaiņas skaidrojamas ar finanšu situācijas uzlabošanos un uzticības palielināšanos valstij, kas deva iespēju Latvijas valdībai samazināt īstermiņa aizņemšanās apjomu. 2011. gada beigās salīdzinājumā ar iepriekšējā gada beigām no citiem depozitārijiem pārvesto LCD grāmatoto vērtspapīru apjoms gandrīz nemainījās, bet tā īpatsvars kopējā LCD grāmatoto vērtspapīru apjomā palielinājās par 0.1% (līdz 3.8%), jo samazinājās kopējais LCD emitēto vērtspapīru apjoms.

Vērtspapīru norēķinu sistēmās norēķinu riski var būt saistīti gan ar naudas, gan ar vērtspapīru norēķiniem. Latvijas Banka veica riska novērtējumu tikai tādiem pārvedumiem, kuru norēķini tiek veikti latos, jo to apjoma īpatsvars kopējā ar naudas norēķiniem saistītā pārvedumu apjomā veido 92.0%.

57. attēls

**LCD GRĀMATOTO UN NO CITIEM
DEPOZITĀRIJIEM PĀRVESTO
VĒRTSPĀPĪRU ATLIKUMS**
(gada beigās; mljrd. latu)

■ Obligācijas
■ Parādzīmes
■ Kapitāla vērtspapīri
■ Citu depozitāriju grāmatotie vērtspapīri

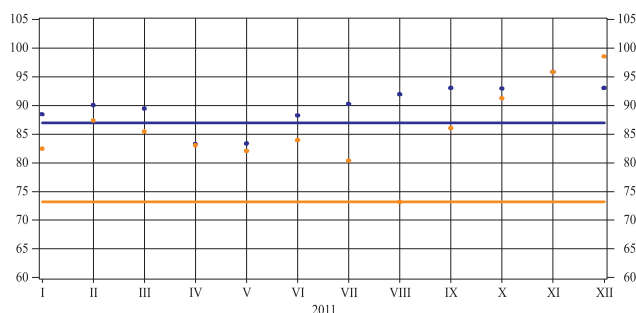
a) Ar naudas norēķiniem latos saistītā riska novērtējums

2011. gadā DENOS apstrādāto latos veikto DVP pārvedumu (bruto un neto DVP kopā) gada koncentrācijas rādītājs pārvedumu skaita ziņā bija 87.0%, bet apjoma ziņā – 73.2% (sk. 58. att.). Skaita un apjoma koncentrācijas rādītāji, kas augstāki par 80%, norāda uz augstu sistēmiskā riska līmeni. DENOS skaita koncentrācijas rādītājs ir augstāks nekā 80% un atsevišķos mēnešos bija vērojams arī augsts apjoma koncentrācijas līmenis, tomēr LCD noteikumi paredz norēķinu riskus ierobežojošas procedūras, kā arī latu norēķins notiek SAMS, kur dalībniekiem ir ievērojami kontu atlikumi, tāpēc iespējamība, ka sistēmiskais risks materializēsies, ir zema. DENOS apstrādāto latos veikto DVP pārvedumu kopapjoms veido tikai 0.4% no SAMS apstrādāto maksājumu kopapjoma.

58. attēls

**DENOS LATOS VEIKTO DVP PĀRVEDUMU
KONCENTRĀCIJAS RĀDĪTĀJI**
(%)

● Skaita mēneša rādītājs
— Skaita gada rādītājs
● Apjoma mēneša rādītājs
— Apjoma gada rādītājs

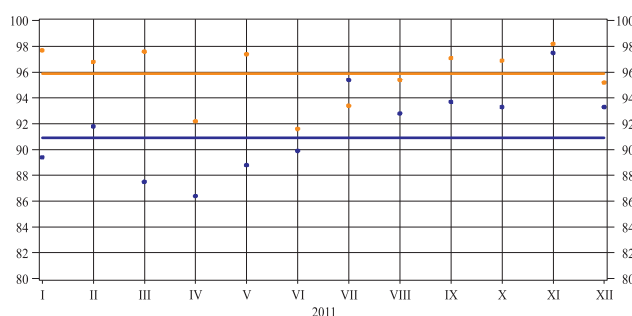
2011. gadā DENOS apstrādāto latos veikto DVP neto pārvedumu gada koncentrācijas rādītājs pārvedumu skaita ziņā bija 90.9%, bet apjoma ziņā – 95.9% (sk. 59. att.). DENOS skaita un apjoma koncentrācijas rādītāji ir augstāki nekā 80% un norāda uz augstu sistēmiskā riska līmeni regulētā tirgū slēgto darījumu latu DVP neto norēķinos. Neto norēķinos tiek apstrādāti tikai tādi pārvedumi, kuru pamatā ir *NASDAQ OMX Riga* noslēgti darījumi. *NASDAQ OMX Riga* uztur garantiju fondu, kuru ar *NASDAQ OMX Riga* lēmumu var piemērot gadījumā, ja kāds no dalībniekiem nav nodrošinājis līdzekļus *NASDAQ OMX Riga* nepārtrauktajā tirdzniecībā noslēgto darījumu izpildei. Papildus tam LCD noteikumi paredz iespēju organizēt otru norēķinu ciklu gadījumā, ja kāds no dalībniekiem norēķinu brīdī nebūs nodrošinājis pietiekamu naudas daudzumu. Ņemot vērā minētās procedūras, kā arī to, ka neto norēķinu ciklā apstrādāto pārvedumu apjoms ir ļoti mazs un to naudas norēķins tiek veikts SAMS, kur dalībniekiem ir ievērojami kontu atlikumi, iespējamība, ka sistēmiskais risks materializēsies, ir zema. DENOS apstrādāto latos veikto DVP neto pārvedumu kopapjoms veido tikai 0.02% no SAMS apstrādāto maksājumu kopapjoma.

2011. gadā DENOS neto norēķinu ciklā apstrādāto latos veikto DVP pārvedumu neto norēķina efekta rādītājs, t.i., sistēmas dalībnieku neto debeta pozīciju apjoma attiecība pret kopējo sistēmas apgrozījumu, bija 34.7% (sk. 60. att.). Uz ievērojamu risku norāda norēķina efekta rādītājs, kas mazāks par 10%. Tādējādi 2011. gadā gada neto norēķina efekts neliecināja par ievērojamu risku.

59. attēls

DENOS LATOS VEIKTO DVP NETO
PĀRVEDUMU KONCENTRĀCIJAS RĀDĪTĀJI
(%)

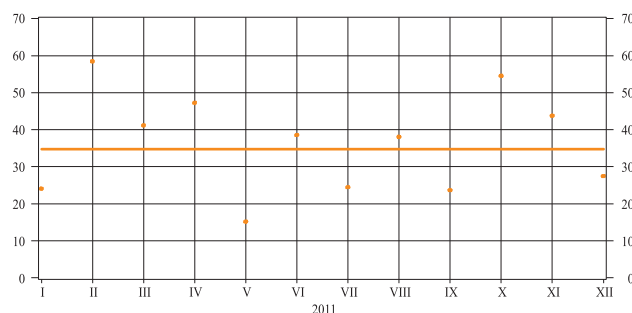
• Skaita mēneša rādītājs
— Skaita gada rādītājs
• Apjoma mēneša rādītājs
— Apjoma gada rādītājs

60. attēls

DENOS LATOS VEIKTO DVP PĀRVEDUMU
NETO NORĒĶINA EFEKTA RĀDĪTĀJI
(%)

• Mēneša rādītājs
— Gada rādītājs

LCD un *NASDAQ OMX Riga* paredz procedūras, kuru mērķis ir mazināt ar naudas norēķiniem saistīto risku, piemēram, DVP piemērošanu visiem ar naudas norēķiniem saistītiem pārvedumiem, nodrošinot norēķina galīgumu; papildu neto norēķinu ciklu *NASDAQ OMX Riga* darījumu norēķinu izpildes nodrošināšanai, ja pirmajā ciklā nav nodrošināti pietiekami naudas līdzekļi; *NASDAQ OMX Riga* garantiju fonda procedūru piemērošanu *NASDAQ OMX Riga* nepārtrauktā tirgus darījumu norēķina pabeigšanai gadījumos, kad kādam dalībniekam pietrūkst naudas līdzekļu norēķinam; ja pirmajā vai otrajā norēķinu ciklā pārvedumi netiek izpildīti nepietiekama naudas daudzuma dēļ, pārveduma uzdevuma iekļaušanu nākamās dienas norēķinu ciklā.

Kopumā secināms, ka ar LCD un *NASDAQ OMX Riga* piemērotajām norēķinu riskus ierobežojošām procedūrām un esošo norēķinu līdzekļu apjomu sistēmiskā riska materializēšanās iespējamība bija zema.

b) Ar vērtspapīru norēķiniem saistītā riska novērtējums

Lai novērtētu DENOS ar vērtspapīru norēķiniem saistītos riskus, pārraugi ņēma vērā LCD sniegto informāciju par darījumu neizpildes rādītājiem, kas tika iegūta, veicot DENOS novērtējumu, un izskatīja LCD noteikumos iekļautās norēķinu risku mazināšanas procedūras, kādas LCD un *NASDAQ OMX Riga* piemēro gadījumā, ja DENOS dalībniekam pietrūkst vērtspapīru. Saskaņā ar LCD sniegto informāciju DENOS vairāk nekā 99.99% darījumu gan skaita, gan apjoma ziņā tiek izpildīti plānotajā norēķinu datumā, bet no norēķinu datumā neizpildītajiem darījumiem 99.99% tiek izpildīti vienas vai divu darbadienu laikā no neizpildes datuma.

Ja kāds no DENOS dalībniekiem nav nodrošinājis pietiekamu vērtspapīru skaitu, DENOS nodrošina, ka LCD dalībnieki var veikt vērtspapīru pārvedumus ar norēķinu periodu $T + 0$. Šādos gadījumos DENOS dalībnieki vienojas par vērtspapīru piegādi ārpus regulētā tirgus.

LCD un *NASDAQ OMX Riga* paredz procedūras, kuru mērķis ir mazināt ar vērtspapīru norēķiniem saistīto risku, piemēram, DVP piemērošanu visiem ar naudas norēķiniem saistītiem pārvedumiem, nodrošinot norēķina galīgumu; vērtspapīru pārvedumu izpildīšanu tikai pēc norēķinu aģenta apstiprinājuma saņemšanas par saistītā maksājuma izpildi; vērtspapīru kontos esošo vērtspapīru bloķēšanu pirms naudas norēķiniem; ja vērtspapīri nav nodrošināti neto norēķinu cikla ietvaros, atlikto norēķinu piemērošanu, t.i., pārvedumu izņemšanu no neto norēķinu cikla, pārveidošanu par bruto pārvedumiem un norēķinu veikšanu atsevišķi; neizpildīta pārveduma uzdevuma pārcelšanu uz nākamo

norēķinu dienu. Ja vērtspapīri nav nodrošināti nepārtrauktā tirgus darījumu izpildei, *NASDAQ OMX Riga* var pieņemt lēmumu par vērtspapīru iepirkšanu par tirgus cenu. DENOS nodrošina, ka tā nevar pārvest vairāk vērtspapīru, nekā grāmatots DENOS dalībnieka korespondentkontā.

Kopumā sistēmiskā riska iespējamība saistībā ar vērtspapīru norēķiniem ir minimāla, jo LCD un *NASDAQ OMX Riga* nodrošina procedūras, kas piemērojamas gadījumā, ja kāds no DENOS dalībniekiem nav nodrošinājis pietiekamu vērtspapīru skaitu, un pārvedumu neizpildes statistika apliecina, ka ieviesto pasākumu kopums ir pietiekams.

DENOS koncentrācijas rādītāji liecināja par augstu sistēmiskā riska līmeni, bet LCD un *NASDAQ OMX Riga* piemērotās norēķinu riskus ierobežojošās procedūras, neto norēķina efekta rādītājs, darījumu izpildes rādītājs, norēķinu apjoms un citi nosacījumi liecināja, ka kopumā saglabājās zema sistēmiskā riska materializēšanās iespējamība.

PIELIKUMS

Kreditīestāžu darbības rādītāji

	1. kredītiestāžu grupa ¹					2. kredītiestāžu grupa ²				
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011 ³
Balances rādītāji										
Kreditīestāžu un ārvalstu kredītiestāžu filiāļu skaits	7	9	9	9	10	16	18	18	20	20
Aktīvu kopsumma (milj. latu)	12 383.5	13 736.8	13 138.2	12 626.2	11 300.6	9 532.5	9 506.6	8 540.1	9 341.0	9 625.9
Kredītu īpatsvars aktīvos (%)	81.1	83.3	81.2	76.7	78.4	51.1	54.1	55.7	49.7	44.8
Noguldījumu īpatsvars pasīvos (%)	31.6	28.6	29.9	32.6	37.0	65.7	61.3	65.8	74.9	71.6
Saistību pret MFI īpatsvars pasīvos (%)	56.7	59.3	51.8	50.5	43.6	18.4	16.7	11.4	5.2	2.1
Kredītu un noguldījumu attiecība (%) ⁴	259.2	302.4	283.7	247.7	218.6	78.8	103.8	97.1	75.6	65.7
Pelnītspēja										
ROE (%) ⁵	13.5	5.7	-30.5	-12.5	7.1	10.6	-2.1	-11.1	-28.6	-36.4
ROA (%) ⁶	1.2	0.4	-2.7	-1.0	0.7	0.8	-0.2	-0.8	-2.4	-2.9
Izdevumu un ienākumu attiecība (%) ⁷	37.0	41.8	42.6	56.4	49.8	54.3	62.5	70.2	93.8	72.6
Peļņas marža (%) ⁸	61.3	27.0	-172.1	-44.8	34.2	46.0	-5.7	-75.1	-127.0	-92.1
Kapitāla pietiekamība										
KPR (%)	10.8	12.7	15.4	15.2	19.0	11.4	10.8	13.5	14.0	15.3
Pirmā līmeņa kapitāla attiecība (%)	9.5	11.6	11.8	11.4	15.8	10.3	8.8	11.0	11.5	12.1
Likviditāte										
Lr (%) ⁹	46.4	48.7	64.0	57.4	49.6	62.1	56.3	61.9	75.9	74.2
Likvido aktīvu īpatsvars aktīvos (%) ¹⁰	15.5	13.0	14.1	19.5	17.4	37.4	34.0	31.8	37.7	39.2
Aktīvu kvalitāte										
Uzkrājumu nedrošajiem parādiem īpatsvars kredītportfelī (%)	0.5	1.5	8.8	10.7	9.8	0.4	2.9	8.2	12.6	15.1
Kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars kredītportfelī (%)	0.5	3.0	14.8	15.0	13.3	1.2	4.9	20.0	27.3	26.0

¹ 1. kredītiestāžu grupa – kredītiestādes ar mātesbanku finansējumu, kas pārsniedz 10% no aktīviem.

² 2. kredītiestāžu grupa – pārējās kredītiestādes.

³ 2011. gada ROE, kapitāla pietiekamības un likviditātes rādītājos AS "Latvijas Krājbanka" un AS "Parex banka" dati nav iekļauti.

⁴ Neietverot valdības un pašvaldību kredītus un noguldījumus.

⁵ Uz gadu attiecināta pārskata perioda peļņas vai zaudējumu attiecība pret vidējo kapitālu un rezervēm (rādītāja aprēķinā netiek iekļauti ārvalstu kredītiestāžu filiāļu dati).

⁶ Uz gadu attiecināta pārskata perioda peļņas vai zaudējumu attiecība pret vidējiem aktīviem.

⁷ Izdevumu attiecība pret ienākumiem = (administratīvie izdevumi + nemateriālo aktīvu un pamatlīdzekļu vērtības nolietojums un atsavināšana)/(tīrie procentu ienākumi + dividenžu ienākumi + neto komisijas naudas + finanšu instrumentu tirdzniecības darījumu peļņa vai zaudējumi + finanšu instrumentu pārvērtēšanas rezultāts + neto parastie ienākumi + pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu vērtības samazinājuma korekcija) x 100.

⁸ Peļņas pirms nodokļiem un finansiālās darbības peļņas attiecība.

⁹ FKTK noteiktie likvidie aktīvi (nauda kasē; tās prasības pret Latvijas Banku un maksāspējīgām kredītiestādēm, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, un noguldījumi ar citu termiņu, ja līgumā paredzēta iespēja izņemt tos pirms noteiktā termiņa; ieguldījumi finanšu instrumentos, ja tiem ir pastāvīgs, neierobežots tirgus) nedrīkst būt mazāki par 30% no kredītiestāžu kārtējo saistību, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, kopsummas.

¹⁰ Likvidie aktīvi = nauda kasē + prasības pret centrālajām bankām un citām kredītiestādēm + centrālo valdību parāda vērtspapīri ar fiksētu ienākumu.